

ПРАВО СЛАВИМО!

СВАРОГ

Київ 1998

Випуск 7

Українці!
Читайте патріотичний язичницький
часопис "СВАРОГ" !

РЕДАКЦІЯ:

Галина ЛОЗКО - головний редактор
Анатолій БОГОРОД - комп'ютерний
набір і макетування
Вадим ШАПОШНИК - коректор

Дарує пісні Вогнедар

ПІСНЯ ВОЇНА-ЯЗИЧНИКА

Дощ пройшов - вітер краплі зриває
Із листків на столітніх дубах;
Ясний Місяць з-за хмар визирає,
До Святилища вказує шлях.
Тут, у нетрях Священного Гаю,
Де Святилище зведено вже,
Є жертovníк - Вогонь в нім палає
І Волхвіня його береже.
Між дубів з хвилюванням ступаю,-
Таїна затамовує дух;
На порозі Волхвіню вітаю,
Для освячення зброю кладу.

Приспів:

Поладуй мені душу, Волхвіне!
Як в князівські часи ладували Волхви.
До Перуна молитва хай лине.
Дай снаги і на Рать благослови!

Вже пролинула тисяча років -
Українці здіймають свій стяг.
Та нема в них єднання, допоки
Чужа віра заплутує шлях!

І хоча в Україні коханій
Ще панує пихатий нацмен,
Та настане той час довгожданий,
Коли скинем чужинців з рамен!

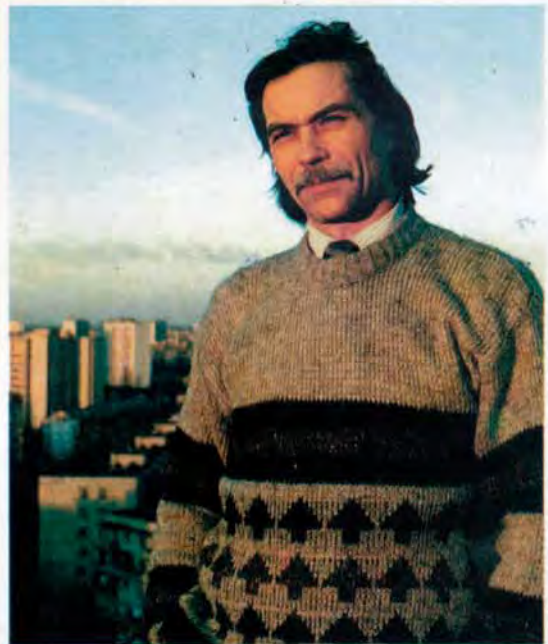
Приспів:

Поладуй мені душу, Волхвіне! -
Запали моє серце жертovníм Вогнем,
Щоб я в ратнім бою не загинув
І здобув Перемогу мечем!

А на дворі сіріє вже днина, -
То запалює Сваргу Дажбог,
І язичницьку нашу дружину
До Святині збирає Сварог.
А за нею підходить кіннота,
І Перун наш почув Слави спів, -
Прогримів, що настала робота
Край звільняти від всіх ворогів.

Приспів:

Поладуй наші душі, Волхвіне!
Запали серця наші жертovníм Вогнем.
До Перуна молитва вже лине -
Перемогу здобудем мечем!

Митець Віктор КРИЖАНІВСЬКИЙ. На 1 стор.
обкладинки його картина ПЕРЕД ПОХОДОМ.

ПРАВО ГЛАВИМО !

СВАРОГ

Релігійно-історичний та науково-пізнавальний збірник
Громади Українських Язичників "ПРАВОСЛАВ'Я"

SVAROH

The religious historical and scientific cognizing magazine of Confession of the Ukrainian Native Faith "Pravoslavyya". It prints the materials from the history of religion of the ancestors of the Ukrainian people, theological works by professor Volodymyr Shayan, descriptions of customs and rites of ancient faith, authentic prayers, ritual song with notes, the calendar of holidays "Svarog's Circle"

1998	ЗМІСТ	CONTENTS	ВИПУСК 7

НОВИНИ.....3
З їзд язичників біля Святої ріки
Світовий Язичницький Конгрес
Пам'яті Побратима

БОГОЗНАВСТВО.....7
В. Шаян. Найвища Святість

ВО ВРЕМ'Я ОНЕ.....13
Українці-рідновіри в Австралії

ВЕЛЕСИЧ (поезія).....16
Ю. Мотронюк. Лихоліття
Р. Морозовський. Локаліти

АНТИХРИСТ.....21
Я. Орion. В дорозі до правди

ХРАМИ НАШИХ ПРЕДКІВ.....25
Легенда про Либідь

КОЛО СВАРОЖЕ.....30
Лунник і Коло Свароже на 1998-1999 рік
В. Зореслава. Про що розповідають Зорі
А. Богород. «Старий» Новий рік
Г. Лозко. Хліб в обрядах Кола Сварожого
Сторінка головного редактора

NEWS.....3
THEOLOGY.....7
EVER.....13
VELESYCH (poetry)16
ANTICHRIST.....21
TEMPLES OF OUR ANCESTORS..25
SVAROH'S CIRCLE..... 30

На третій стор. обкладинки:
творчий доробок Галини Лозко. *Фото А Богорода.*

На четвертій стор. обкладинки:
Молитва до Рідних Богів на Замковій горі. День Незалежності України 1997. *Фото В. Шапошника;*
Світовид Австралійський; Володимир Літинський біля Світовида (*Австралія*)

**На пресфонд «Сварога»
склали пожертви:**

Родина Богданів (Київ) - 15 гр.,
Людмила Заковоротня (Київ) - 10 гр.,
Ніна Загребельна (Київ) - 40 гр.,
Вогнедана Ралко (Київ) - 50 гр.,
Петро Синенков (Крюківка) - 40 гр.

Громада Українських Язичників "Православ'я"
Національно-культурне товариство "Світовид"
Реєстраційне свідоцтво № 468
від 26.XII. 1996.

УВАГА! Адреса редакції ЗМІНИЛАСЯ:
УКРАЇНА, 252061, Київ - 61,
до запитання, Галині Лозко.
Контактний телефон у Києві: (044) 488-43-32.

© Сварог При передруці наших матеріалів посилання на "Сварог" обов'язкове!

Світлина: В. Шапошника, А. Богорода, В. Літинського, Г. Лозко.

УКРАЇНСЬКА ЯЗИЧНИЦЬКА ВІРА

- піднімає дух української нації до найвищої досконалості;
- повертає народові втрачені шляхетні цінності;
- підносить свободу духу і національну гідність;
- загартовує стійкість і відпорність чужим ідеологіям.

СМІСЛО ВІРИ

ВІРУЮ:

В усіх Українських Богів,
Єдиних у Сварозі,
Вічних і незнищених,
Як Всесвіт.

ВІРУЮ:

В триєдність світів
Права, Ява і Нава,
Створених Сварогом
І удержаних в Ньому.

ВІРУЮ:

В Божественне
народження українців -
Онуків Дажбожих,
І в силу Предків,
яка перебуває
З нами завжди.

ВІРУЮ:

В Радість Життя Вічного,
В чистоту Душі праведної,
Яка ніколи не зникає,
А переходить у нове тіло.

**НАША ВІРА ПРАВДИВА,
БО ПРАВО СЛАВИМО!**

СЛАВА ВЕЩИКА

Роду Вкраїнців
Славу співаймо! Слава!
А Рожаницям
Шану складаймо! Слава!

Слава Сварогу -
Нашому Богу! Слава!
Слава Дажбогу,
Слава Перуну! Слава!

Славу співаймо
Матері-Славі! Слава!
Слава Мокоші!
Лелі і Ладі! Слава!

Слава Симарглу й
Велесу-Богу! Слава!
Слава Стрибогу,
Навіки слава! Слава!

Хорсу-Ярилу,
Живі і Спасу! Слава!
Богу Купайлу
І Світовиду! Слава!

Праву співаєм
Славу Велику! Слава!
Дажбовим Внукам -
Ора нащадкам! Слава!

Боги й Богині -
Нам Берегині! Слава!
Слава Вкраїнцям
І Україні! Слава!

ЗАСТОРОГИ НАЩАДКАМ

ЗАСТОРОГА ПЕРША

Не цурайся Роду свого,
Його Звичаю та мови:
Бо рідна Мова і Звичай
Зберігає енергію нації.

ЗАСТОРОГА ДРУГА

Не оскверняй Душу
Чужинськими звичаями;
Бо чужа пісня і молитва
Дає силу твоєму ворогові.

ЗАСТОРОГА ТРЕТЯ

Будь терплячим,
Але не допускай знущання
Над твоїми
Рідними Святинями.

ЗАСТОРОГА ЧЕТВЕРТА

Не руйнуй природу,
Серед якої живеш,
Бо цим ти відбираєш майбутнє
У своїх нащадків,
Зрубуєш гілку Роду свого.

ЗАСТОРОГА П'ЯТА

Не потурай ворогам
Свого народу;
Якщо треба -
Ставай до Священного Бою.

ЗАСТОРОГА ШОСТА

Не віддавайся в рабство,
Бо хто прийме рабську смерть,
Той у Вічність відійде рабом.

ЗАСТОРОГА СЬОМА

Не зраджуй
Віру Дажбожих онуків,
Бо чужа віра
Руйнує Дух і тіло,
Знищує націю.

(Волховник.- К., 1994)

З'їзд язичників біля Святої ріки

15 серпня 1997 року в містечку Ужпаляй в Литві зібралися близько ста представників язичницьких общин Середньої і Східної Європи, серед них - латиші, литовці, поляки, росіяни, німці, фіни, греки, ісландці та ін. Учасники з'їзду, переважно молодь, тут, на березі Святої ріки (Swentoji ure), одноставно ухвалили створити Європейське Природне Релігійне Об'єднання. Координатором об'єднання обрано Голову Литовської громади «Ромува» - Йонаса Трінкунаса.

«Сварог» друкує Звернення до громад етнічних природних релігій, прийняте в м. Ужпаляй, в Литві.

ЗВЕРНЕННЯ

Пропонуємо створити Європейське Природне Релігійне Об'єднання (ЄПРО), яке має стати форумом для усіх європейських народних релігійних організацій і груп, старих і відроджених. В об'єднання можуть вступати також регіональні народні громади, засновані на національних та історичних традиціях.

Наша пропозиція ґрунтується на заявах і проектах, висунутих останніми роками: ANSE (Німеччина), ДИИПЄМЄС (Греція), ASATRU (Ісландія), ROMUVA (Литва).

Всі, хто зібрався в м. Ужпаляй (Литва), і є представниками латвійських, литовських, українських, польських і російських народних рухів, від імені Слов'янського і Балтійського регіонів, що об'єднуються на основі народної віри, географічного сусідства, походження, близькості світовідчужування, збережених звичаїв, зв'язку з природою, благородних прагнень і способу життя, намагання захищатись від руйнівного впливу чужорідних релігійних, культурних і бюрократичних (чиновницьких) структур.

Основи нашого співробітництва: **єдність у різноманітності** - терпимість, взаєморозуміння, збереження своєрідності; розвиток наших різноманітних культур як частини загального надбання духовної культури людства; усвідомлення небезпеки від захоплення окультизмом, магією, міфотворчістю, політичними іграми, штучним (еклектичним) поєднанням релігійних традицій.

Наша діяльність - релігійна і благодійна, організаційна та інформативна, наукова і культурна, праця з екології природи та людської душі.

Продовжуючи працювати для створення ЄПРО, представники Балтійсько-Слов'янських общин створюють Балтійсько-Слов'янський координаційний центр у м. Вільнюсі.

Під Зверненням підписалися:

ROMUVA - Йонас Трінкунас (Литва),
DIEUTUR! - Яніс Брікманіс (Латвія),
Московская Славянская
Языческая Община - Вадим Казаков (Росія),

Zreszenia Rodzimej Wiary - Станіслав
Потшебовскі (Польща),
Громада Українських Язичників
"Православ'я" - Галина Лозко (Україна).

СВІТОВИЙ ЯЗИЧНИЦЬКИЙ КОНГРЕС

World Pagan Congress

Мета:

- Відродити зацікавлення нашими давніми культурними і духовними коренями.
- З'єднатись з подібними рухами, що існують у цілому світі.
- Проводити семінари, зустрічі й конференції.
- Давати можливість вченим і учасникам обмінюватись ідеями і поглядами, що сприятиме поширенню і зміцненню нашого руху.
- Здійснювати обряди язичницьких свят.
- Передати дорогоцінну спадщину Свободи Духу нашим наступним поколінням.

Заява про створення Світового Язичницького Конгресу (WPC)

Нижче наведені орієнтовні правила WPC, частково запропоновані Йормундур Інгі з Ісландії і Ромува з Литви. WPC формуватиме і координуватиме дії місцевих Інформаційних груп у світі.

WPC - це форум релігійних груп, переважно тих, чий корені заховуються в індоєвропейському язичництві. Конгрес головним чином має на увазі групи з Європи, Америки та Азії, включаючи угро-фінську та інші національні релігії.

WPC створений на основі угоди язичницьких груп, які сформувались з прихильників того чи іншого відгалуження національних природних релігій. З іншого боку, групи можуть об'єднуватись на основі національних, мовних, історичних чи географічних спільностей.

До WPC може допускатися будь-яке об'єднання після уважного вивчення його заяви про приєднання, статуту, правил, способу вираження і дій.

Кожне об'єднання зобов'язане приймати всі групи, які дотримуються встановлених ними правил і правил об'єднання.

У випадку, якщо про себе заявить лише одна Язичницька група з даного регіону, що не викликає заперечень з боку WPC, їй буде надано статус "de facto" в об'єднанні, але від неї вимагатиметься сформувати своє об'єднання в разі, якщо до неї приєднається одна чи більше груп.

Кожне об'єднання має однакові права і однакову кількість представників на міжнародних зустрічах, де буде схвалена чи відкинута та чи інша з резолюцій.

Доти, поки WPC не буде визнаний офіційними колами, кожна індивідуальна група може підтримувати і брати участь в обговоренні установчих документів.

Головні функції WPC

- Зміцнювати солідарність між усіма Язичниками.
- Давати моральну підтримку і допомогу у заснуванні нових Язичницьких груп.
- Надавати допомогу у вирішенні юридичних питань, що мають стосунок до Язичницьких релігійних груп.
- Надавати моральну і юридичну допомогу Язичницьким меншинам будь-де.
- Репрезентувати Язичництво як цілість серед міжнародних інституцій.
- Діяти як форум для обміну ідеями між членами груп.
- Влаштовувати міжнародні зустрічі.
- Першими досліджувати Індоевропейські та інші язичницькі релігійні тексти й археологічні пам'ятки для одночасної публікації, ознайомлення й поширення.
- Публікувати книжки та періодичні видання, що стосуються Язичництва.
- Підтримувати особисті зв'язки з Язичниками різних країн.
- Влаштовувати поїздки в місця Язичницьких Богослужінь та інші місця, що становлять інтерес для Язичників.
- Заснувати банк даних і прямий доступ до комп'ютерних ліній Інтернету.
- Бути промоторами ідеї (просувати ідею) заснування Язичницького Університету чи Язичницького факультету в уже діючому Університеті.

Світ у передчутті тієї миті, коли колесо історії зробить повний оберт. Це повернення до Природи, повернення до Простого Життя і Простих Обрядів.

WPC Head Office: Vivulskio 27-4 VILNIUS, LITHUANIA.

Telephone No. 00370-2-26 29 66

E-mail: (jontrin@ktl. mil. lt)

WPC Coordinator: Jonas Trinkunas. Жовтень 1997.

Отримано редакцією часопису "Сварог" у листопаді 1997. Переклад з англійської Вогнедани Ралко

Музей Велесової Книги

Заснований при Центрі Української культури «Світовид». Тут зібрані різні видання Велесової Книги як вітчизняні, так і зарубіжні, а також статті та дослідження про цю давню пам'ятку нашої Рідної Віри. Серед них - праці Професора Володимира Шаяна, Ярослава Орїона, Галини Лозко, Бориса Яценка та ін. Цінним джерелом для дослідників Велесової Книги є збірка копій дощечок Юрія Миролюбова (у 7-ми томах). Крім наукової літератури, у музеї представлена художня колекція митця Сергія Танадайчука, яка ілюструє Велесову Книгу зображеннями Богів та релігійних сюжетів.

Музей відчинено для відвідувачів щосуботи з 14 до 17 год. Можливі екскурсії для школярів та студентів. В інші дні тижня - за домовленістю.

Засновник музею - Галина Лозко.

У зв'язку зі зміною приміщення, адреса Музею буде повідомлена у наступних числах нашого часопису. Телефон для довідок: 488-43-32 (редакційний).

Школа Рідної Віри

Працює при Громаді Українських Язичників «Православ'я» у приміщенні Національно-культурного товариства «Світовид». Мета та завдання Школи - духовна освіта українців, які бажають прийняти Рідну Віру; поширення правдивих знань про історію і духовну (релігійну) культуру Батьківщини; патріотичне виховання української молоді в душі Рідної Віри.

Навчальні курси передбачають вивчення: історії Рідної Віри, Богоснавства (теології) Рідної Віри, світового релігієзнавства та спецкурсів з національної української культури. До спецкурсів включається: обрядознавство, музична культура (спів, танок), українська вишивка, травознавство, писанкарство.

Навчання духовних осіб - проповідників Рідної Віри - здійснюється при Школі за індивідуальними планами.

До Школи приймаються українці без обмеження віку. Діти, віком до 14 років, відвідують Школу разом з батьками; від 14 до 18 років - за письмовим дозволом батьків.

Прийом до школи - на підставі письмової заяви. З «Положенням» про Школу Рідної Віри можна познайомитись щосуботи з 14 до 17 години.

ЯЗИЧНИКИ ОТРИМАЛИ ДЕРЖАВНУ ПРЕМІЮ

Міністерство Культури Литви нагородило Державною Премією імені Басанавісуса 1997 року лідерів 30-літнього руху відродження литовської етнічної культури і релігії «Рамува»: Йонаса Трінкунаса і Венантаса Масієкуса.

Йонас Трінкунас - Президент руху «Рамува» і керівник Литовської Етнічної Церкви «Ромова». За Сопітів він написав дисертацію про стародавню віру литовців, за що був звільнений з Вільнюського університету і засланий без суду як литовський націоналіст. Після відновлення Незалежності Литви пан Йонас плідно працює над зміцненням литовської національної (язичницької) церкви.

Венантас Масієкус - економіст, який відновив роботу забороненого Вільнюського Етнологічного товариства «Рамува» та етнографічного студентського ансамблю. Він зібрав унікальний архів литовських народних традицій і створив на його основі музей в університеті.

Державна Премія Йонаса Басанавісуса встановлена Президентом Литви на сесії Сейму з приводу Дня Відновлення Незалежності Литви на честь ювілею цього національного литовського патріарха, який жив у 1851 - 1927 р. Він вважається одним

з перших лідерів відродження литовської етнічної культури як способу правильного народного життя. Й. Басанавісус прагнув знизити рівень впливу християнства на сучасне йому литовське суспільство.

Андріус Вістеліс (1837 - 1912) - литовський язичницький поет, бунтівник проти християнства і московського імперіалізму. Брав участь у збройному визвольному повстанні в Литві та в Італії в полку Гарібальді проти папського католицького фанатизму. Йому було ненависним християнське прагнення знищити національні культури й релігії всіх народів, бо він вважав язичницькі релігії самодостатніми для всіх народів і вірив, що Рідні Боги повернуть народам національну гордість і самоповагу. Він жив неподалік Познані, працюючи лісником, і будував святиню Ромува з дерева. Литва відзначила 160-річницю з дня народження Андріуса Вістеліса.

*Інформація з бюлетеня «The Baltic Rite»
Переклад з англійської*

Ми, українці, щиро вітаємо наших друзів - литовських язичників - з Державною нагородою і бажаємо успіхів у відновленні етнічних духовних цінностей. Уряд Литви нині став прикладом державної мудрості, бо зрозумів, якою надзвичайною силою є етнічна релігія та культура для правильного державотворення. Дай же, Боже, щоб і наші українські державні мужі швидше прозріли і позбулися комуні-християнських забобонів!

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ ПОБРАТИМА

Громада Рідновірів м. Гамільтон (Канада) та Громада Українських Язичників «Православ'я» з глибоким сумом сповіщають про те, що 14 листопада 1997 р. на 82 році життя відійшов у Вічність Предків наш Побратим, Достойний Проповідник Рідної Віри

СЛАВИН ЯВОРСЬКИЙ

Проповідник Славин був одним з перших сповідників і проповідників Рідної Української Віри, в якій він перебував 25 років свого життя. Біографія покійного повна труднощів і боротьби.

Народився Побратим Славин (Степан) 29 листопада 1915 року у бідній родині в селі Явора, повіту Турка (в Галичині). Закінчив сільську школу, служив у польському війську, а з приходом «советів» в Західну Україну, працював на шахтах Донбасу, на машинобудівному заводі.

Під час Другої світової війни Побратим Славин допомагав підпільникам УПА (Української Повстанської Армії), воював на «Волинській Січі» (під Ковелем) у загоні командира Кліща проти німецьких військ та совіцьких і польських партизан за Вільну Україну.

В 1946 р., тікаючи від переслідувань, потрапляє спочатку в Польщу, а згодом у Канаду. Там Славин Яворський одружився з Ольгою Костур, з якою має двох синів Романа та Ореста. Живучи в Канаді, Побратим ні на хвилину не залишає підтримку Визвольної Боротьби України: він належав до Спілки Української Молоді, до Ліги Визволення України та до Ветеранів Української Повстанської Армії.

Останні 25 років свого життя Побратим Славин Яворський віддав служінню Вірі Предків, поширенню знань про духовність українського народу.

Саме завдяки жертвності проповідника Славина Яворського побачила світ фундаментальна праця нашого Волхва

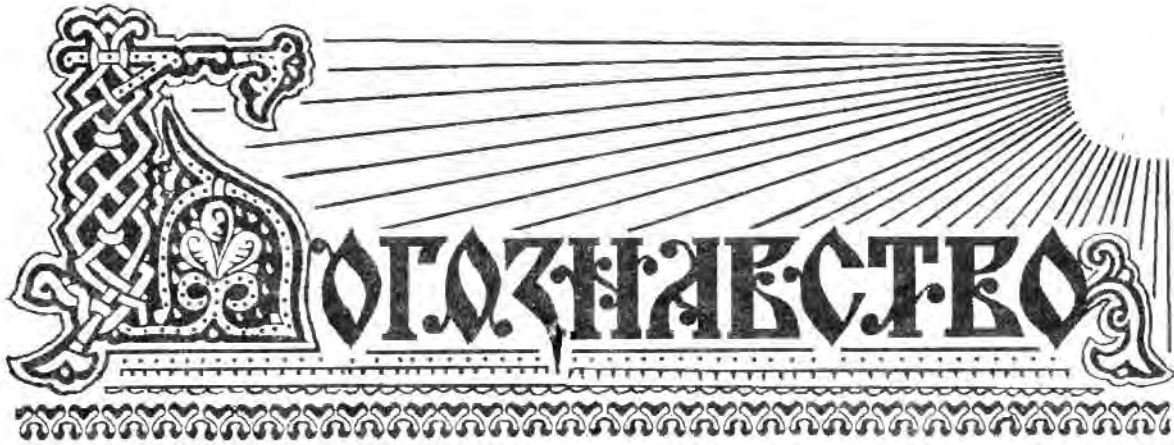
Володимира Шаяна «Віра Предків наших», на видання якої Побратим Славин подарував 14,5 тисяч американських доларів. Проповідник Славин не був дуже заможною людиною, і можливо, він пожертвував усе, що мав у запасі. Ця жертва буде з великою вдячністю оцінена історією української культури, й історією Української Рідної Віри особливо. У словнику покійного не існувало слова «капітуляція», він завжди знаходив

вихід, навіть у найтяжчих ситуаціях життя. Він мав багато друзів і немало недругів, які не поділяли його поглядів на життя. Це є закономірно, адже Славин Яворський був сильною особистістю, мудрою людиною, палким патріотом України і борцем за її Волю. Побратим Славин прожив довге життя, але, якби не серцева недуга, то ще довго був би з нами...

Похований Славин Яворський в Канаді на кладовищі Моунтвю Гарденсь, Стоні Крік, на дільниці Української Рідної Віри. Обряд поховання здійснив Старший Проповідник Мирослав Ситник.

Висловлюємо щире співчуття родині Покійного, його друзям, усім Побратимам і Посестрам, для кого він був і лишився дорогим і близьким. Пам'ять про Побратима Славина Яворського залишиться навіки у наших серцях. Хай Канадська земля буде йому легкою, а душа Онука Дажбожого Славина, як душа Лицарського Чину, перебуває на Луках Сварожих.

*Старший Проповідник Мирослав
Волхвиня Зореслава*

Володимир ШАЯН

НАЙВИЩА СВЯТІСТЬ

КОСМОГОНІЯ СВЯТОСТІ

У моїй праці "Найвище Світло" я виявив, що наші предки відчували та уявляли собі Істоту Всесвіту як Найвище Світло. Це Небо і Бог і Найвища Творча Снага, Всевічна і Всетворча Істота, якої зовнішнім, видимим проявом для нас є Світло Найвищого Неба над нами.

У своїй Найвищій Сутності Сварог не був персоніфікований, а принаймні не до тої міри персоніфікований, як інші Божества, ближчі до людей. Він просто БУВ і Є, Всеживий, Всетворчий, Всеобіймаючий. Його стверджувало наявно Світло Дня, — чи Вогонь Світла Дня — що його пізнаємо далі як одного із Сварожичів — цебто Синів Сварога, Синів Світла.

Його стверджували Небесні Світила Зір уночі. Його стверджувала присутність Найвищого Неба над нами. Сумнів про його існування був невідомий і неможливий. Його вчинило можливим що лиш матеріалістично спрямовані вчення про так звану "Матерію" як сутність світу, чи то мертво, чи наділену енергією, чи навіть створену.

Тайнство Істоти Найвищої Святости "відкрили віщуни у серці, шукаючи допитливо" (Ригведа X. 129.)

Поява Світло-істоти, або ж Світло-Сонця, викликала в людині дивний і піднесений стан душі від сильного натхнення аж до світовізій віщунів. Знають і описують це віщування найнатхненніші віщуни й поети. (...)

Я описав і назвав це дивне і блаженне почування як Святість.

Дуже міцне і яскраве самоусвідомлення природи цього чудовного почування в людській душі зустрічаємо у Сковороди. З уваги на те, що моя праця про нього не змогла бути оголошена друком, мені доводиться навести із неї відірвані фрагменти, які є описом вибуху цього почування: "... устав я рано і пішов до саду пройтися. Перше

почуття, яке я пережив моїм серцем, було якесь увільнення немов із в'язів, свобода, бадьорість, надія зі сповненням. Увівши в такий стан духа всю волю і всі мої бажання, почув я в собі незвичайний підйом і рух, що наповнювали мене таємною силою. Раптом якесь зіплення сповнило мою душу, від чого все моє нутро розгорілося вогнем, і здавалося, що полум'яна течія кружляє в моїх жилах. Я почав не ходити, а бігати, ніби несений якимсь поривом. Я не почував у собі ні рук, ні ніг і був немов увесь зложений із вогнистого складу, що носився в просторі кругобуття. Цілий світ зник передо мною. Одне лише почування любові, благодійності, спокою, вічності оживляло мою істоту. Сльози полились із моїх очей ручаями і розлили премилу гармонію в усе моє буття. Я приник до себе, почув ніби синівське запевнення любові і від того часу присвятив себе на синівську слухняність Божому Духові".

Не місце тут удаватися в аналізу цього почування. Вона вже написана в моїй праці. Я відзначаю тут основне для нашого досліду відчуття пов'язання цього почування із Світлом чи Вогнем.

Душу Сковороди наповнило "зіплення... від чого його нутро розгорілося вогнем, і здавалося, що полум'яна течія кружляє в його жилах... Він був немов увесь зложений із ВОГНИСТОГО СКЛАДУ, що кружляв у ПРОСТОРІ КРУГБУТТЯ. Він відчув ніби СИНІВСЬКЕ ЗАПЕВНЕННЯ ЛЮБОВІ і від того часу — підкреслимо — і від того часу — присвятив себе на СИНІВСЬКУ СЛУХНЯНІСТЬ БОЖОМУ ДУХОВІ".

Якби Сковорода вивчав докладніше теологію наших прапредків, тоді цього ДУХА БОЖОГО ІЗ ІСТОТИ ВОГНИСТОГО СКЛАДУ, що лине в просторі кругобуття, що полум'яною течією оживлює нашу істоту і дає їй основну силу нашого життя у вигляді натхнення, то він назвав би його ІСТОТОЮ СВЯТОСТІ, або ж у мові наших прапредків СВАНТЕВИТОМ.

Сковорода виразно відчув у цьому найвищому моменті свого життя, що він є СИНОМ НАЙВИЩОЇ СВЯТОСТІ, або ж у космологічному сенсі СИНОМ НАЙВИЩОГО СВІТЛА. (...) Так із Космогонічного Божества народилося Теологічне Божество.

Була це ціла революція в дотеперішній теогонії. Ми пізнали тут щось із внутрішньої природи Найвищого Світла, його самого внутрішнє Відчуття Вселенної саме як Святості. Наші прапредки назвали це Божество СВАНТЕВИТОМ.

Нас ніяк не здивує, що він був Сином Найвищого Світла, у своїй природній Істоті із ним Єдиний і Тожсамий. Він був і є по всі часи «СВАРОЖИЧЕМ» — сином СВАРОГА.

Нас не здивує також, що цю праоснову основ нашої теології знайдемо засвідчену вже у... самій нашій старовинній мові. Ми є синами Світла і Святості.

ОНТОЛОГІЯ СВЯТОСТІ

Артур Шопенгауер визначив сутність Космосу в Собі, — або «Річ-у-собі» — (дас Дінг ан зіх — Канта) як Воля і уявлення (ді Вельт альс Вілле унд Форштеллюнг). Наш старовинний Віщун, що перший назвав Істоту Космосу Свантевитом, заперечував би ствердження Шопенгауера. Надто людське, архилюдське, але разом із тим обмежене є поняття «Волі» Шопенгауера. Це тільки ота психологічна і людська якість, яку він відкрив у своїй власній психології як щось засновне і основоположне, пробуючи вийти поза агностицизм непізнавального «Дінг ан зіх» Канта. Він твердив, що ключ до пізнання отого непізнавального є в нашому власному внутрішньому досвіді. Цієї мудрости навчився він із Упанішад. Але тоді його інтерпретація Абсолюту є тільки сповіддю чи самоусвідомленням про власний стан його душі. Його «Воля» протиставиться цілому Космосові, експандує, вибухає, розливається, — протиставиться вороже, — вороже протиставиться цілому світові і... трагічно гине. Отже, це тільки сповідь власного чи загально-германського егоцентризму «Волі» як протиставлення цілому світові, як її нагромадження і згущення, а далі сам вибух із... трагічним розлиттям у просторі яким безмежно ширшому від егоцентричного обмеження.

Проф. Володимир Шаян на антимосковському мітингу в день захисту прав людини біля стін совітського посольства. Лондон, 1971 рік.

(Друкується вперше)

Фото люб'язно надане редакції часопису "Сварог" Старшим Проповідником Мирославом Ситником

«Святість» не протиставиться ані Космосові, ані Світові. Це його творча сила, це сам факт розпросторювання світла, — отже, існування — отже, Святості як Існування в Космосі.

Вона не нищить, але дає силу, одухотворює, спричинює ріст і розріст, — кажучи термінами... сьогоднішньої астрономії — поширює простір рівночасно із ростом Світла, як т. зв. «енергії», чи — ще гірше — як т. зв. «космічної матерії».

І тут найновіша астрономія стрічається із старовинною мудрістю волхвів, що приписували «ширше вимірювання простору» Перунові чи Інді, якого вибух Громової Потуги є рівночасно ростом і виявом світло-енергетичної потуги в мільйонах кіловатів міряної. Але рівночасно для нашого Волхва це не просто вибух енергії, але рівночасно вибух його Творчої Розкоші...

У пізнішій мистецькій творчості це буде... екстатичний танок, у якому Божество розливає Світло і Розкіш рівночасно. Це є Святість як Основна Сила Божества, що його Істоту пізнавали наші волхви силою духового пізнання і називали його різними іменами. Вони були Сини Сварога, або ж по-українському Сварожичі.

Отже, розпросторення Світла чи вибухи Синіх Громів, які запліднюють Природу у внутрішній своїй істоті, це те, що дається нам у найвищому святі в житті, саме у відчутті святості. Це є інтерпретація Абсолюту, дана нам у завіщанні того Великого Волхва, що перший назвав Найстаршого Сварожича його назво-істотою «Свантевит».

Навчає Сковорода, що знали цю найвищу мудрість вже у старовину, зберігали її і нам як заповіт передали. Тайна цієї мудрости — це дане нам тим самим Сварогом-Свантевитом світовідчуття світу як радісної Святості.

Як бачимо, наше визначення Святості не покривається із християнським розумінням цього слова, як стану відреченого від світу аскета-схимника, у якому вигасли або, ще гірше, були штучно умерені та умертвлені його життєві сили, тільки заради втечі від світу, тільки заради спасення його власної обмеженої душі.

Як знаємо із Шевченкового «Заповіту» та Франкового «Івана Вишенського», українська наука про спасення відкидає таке обмежене розуміння святості. Шевченко не прагне ані спокою, ані вічного спочинку, ані вічного сну, ані навіть спасення в небі так довго, поки в неволі його країна, так довго, поки злочин і кат панує над поневоленим його народом, так довго, поки він — пробудник і пророк — не здійснить свого завдання на землі.

«А до того — я не знаю Бога» — написав він виразно у своїм «Заповіті».

Так само Франко в «Івані Вишенському» відкидає шукання т. зв. «спасення» своєї тільки власної душечки, як обмежений егоцентризм Вишенського, у часі, коли кличуть і просять його поради і його авторитету його рідні козаки, оборонці, — єдині героїчні оборонці віри й правди на землі. Невже ж тоді думати йому про втечу від світу і журитися та дбати тільки про т. зв. «власне спасення». Його обов'язком є послужити своєю мудрістю і дозрілим досвідом своїм рідним братам у їх боротьбі за справедливу і священну справу.

Святість дається душі на справжніх висотах героїчного чину. Саме так почували себе Лицарі Святослава і лицарі Ігоря — Внуками Дажбога!

І тут доходимо до глибин нашої онтології... Святість — це дієва творча сила, вседійсна там, де Світло. А це не «сила» в обмеженому нашому розумінні, але сама внутрішня Істота Світла.

Світло живе Святістю. Святість — це жива душа Світла. Воно ближче, воно рідне нам тим, що ми відчуваємо його в нашій душі. Тоді у нас Свято. Внутрішня радість із піднесенням. Здійснення і новий вогонь до дії.

Свято тому, що душа сповнена святістю. Тоді все світле, як вишивки на нашій сорочці, як живі барви на живій писанці, тоді все світле і радісно надхненне. «І світ Божий як Великдень і люди як люди» — навчав про це Шевченко. Хочеться розповісти серце і весь світ обняти. Так писав той же Шевченко. Єднання із братом, із родом, із громадою, із народом — стається тоді внутрішньою konieczністю.

Ми вдягаємо тоді одяг світлий, ясний, розцвітаний. Наше обличчя сяє добротою і натхненною повагою. Ми піднесені в душі. Прагнемо обряду, як єднання із громадою і родом. Прагнемо висловити наше почування. Прагнемо співу й музики. Виводимо гаївки. Або радіємо, що наша молодь продовжує свято нашого життя. Ми йдемо тоді на Храмове Свято, що його опис стрінемо у нашій праці. І там...

Там будуть ламати Священний Коловай, спечений на меду і ціла громада споже його частку як наше староукраїнське Священне Причастя. Перед Храмом Свантевита. Пожива для пробудженого натхнення. Буде потім радість цілої громади. Участь у спільноті жертви. Це є істота святості виявлена в житті спільноти. Коруна нашого існування.

Хочеться весь світ обняти. Зайва річ учти його тоді любові до брата. Він хоче сам із себе його обняти і цілувати. Що більше, — він, дружинник Святослава, готов сто разів згинуть в боротьбі за свого брата, а брат за нього, і в тому їх сила. Зайва річ учти його, дружинника Святослава, любові до брата. Але й зайва річ учти його теж любові до ворога, що хоче вчинити його своїм рабом, і це рабство пом'якшувати вченням про підданство і любов до злющого ворога.

Його душа сповнена любов'ю до брата. Він не тільки любить його. Він хоче його цілувати у цей Великий День Храмового Свята. Це частина самого обряду. Частина всенародного Причастя. Світ Божий — як Великдень. Святість — це активна і творча сила.

Воно підносить трави і рослини. Воно наповнює їх силою Світла. Набрякають, набухають, випрямлюються сповнені своєю кров'ю, сповнені соками плідної землі, підносяться вгору, до сонця.

Тисячі й тисяч творчих духів пробуджується тоді до праці. В усьому живому животворить ця благодійна потуга. Розкіш росту і пробудженого творення розливається буйними струменями по всьому світі. Ми кажемо сьогодні: це дія сонячного проміння. Набагато мудріше звали наші прапредки — це в Авесті — цю творчу силу "язатами" — численними, пречисленними творчими духами, що їх будить до праці прєблагословенний Хорс.

Це всі ті лісовики, домовики, польовики, що працюють для нас разом із сонячним світлом, разом із весною. Це — коли хочете, — і той предобрый і розумний лісовик із "Лісової Пісні" Лесі, чи Дух Зеленого Дуба із поеми Ореста, що прийшов до нього у сні, щоб уділити йому дещо із своєї сили святості.

Святість — це внутрішня, активна сила, творча істота самого Світла. Душа, найочевидніше, від того Світла походить і до того Світла вертається. Вона... світлороджена святість.

Як почування людської душі дається нам Святість у внутрішньому переживанні і спостереженні, відомому у психології як "інтроспекція". Вона тоді дана нам немов безпосередньо, і тим вона найближча до нашої душі.

Це Світло нашої душі. Це почування не буденне. Дається рідко. Має різну силу й напругу, пов'язане із різними змістами уявлень і думок, залежне від стану духового та розумового розвитку людини. Це не значить, що це почування присутне тільки пророкам чи провідним духам. Ні, зовсім, ні. У них воно має надзвичайну силу напруги і пов'язане із тим, що звано в їх душі "об'явленням". Але і звичайні люди відчувають його чисто і виразно. Це саме і є почування, що його досвідчуємо у "Свято".

На то є Свято. Воно має дати нам оцю піднесеність і радість душі, її поживу на будні. Приготування до свята мають саме на меті допомогти людині пережити чи відчути цей настрій чи почування свята. Воно звичайно закрашене радістю. Достойною радістю життєвого благословення чи теж

буйнішою радістю молоді, яка в такому настрої відчуває потребу ритуального танцю, хороводів, чи в нас гаївок, або інших обрядів сполучених із рухом та забавами.

Найважливішою істотою Свята в наших предків було розпалення Святого Живого Вогню. Так починалося Різдво, Великдень чи Свято Купала. Весняне чи літнє розпалювання Живого Вогню відбувалося в священному гаю, чи на узгір'ю або горі, яка звалася часто «Красною Горою». Там будували звичайно святиню. Що раз більше таких святинь чи культових місць відкриває сьогодні археологія.

Отже, Свято це день, у якому ми повинні відчувати оце небуденне почування Свята. Це те найвище, що дає нам життя. Без Свят заниділа б у людині її здатність відчувати свято. Вона була б духовою калікою. Це пояснює силу Віри, Обряду чи Релігії. Це не сама тільки традиція чи вчення. Це та природна потреба душі відчувати свою духову природу, саме як свято, як піднесену радість життя чи космічного існування на вищих щаблях самоусвідомлення.

Не можна яскравіше виразити пов'язаність цього почування святости із світлом, як це вчинили наші прапредки, саме через розпалювання Живого Вогню. Це — праоснова Свята і праоснова Жертви, як побачимо це у наших дальших дослідях.

Людина навчилася творити Свято Вогню, і саме тоді стала вона Людиною. Усі народи вважали його даром небес чи теж просто самою присутністю Божественної Сили у Вогні та Світлі.

І саме це просте і преглибоке пізнання лягло в основу нашої рідної віри, онтології і теології.

Сковорода стверджує, що це таїнство знали в старовині і передавали нащадкам у спадщину. Розвинене, удосконалене вчення про таку природу Божества, Космосу і Людської Душі було предметом Знання Таємного, себто вищого пізнання, яке передавалося достойним цього просвітлення. Школи такого вчення переслідувалися дуже часто в історії з боку панівної верстви теократії, яка вбачала в цьому вченні чи то незгідність із їх догматизмом, чи то небезпеку для їх теократичної монополії, а отже — влади. Багато пророків згинувло в обороні, чи за визнання оцієї вищої мудрости самоусвідомлення. Усі вони підкреслювали, що таїнство цієї Священної Мудрости є в нашій душі. Було багато натхненних віщунів в історії людства, які знали цю правду. Їх виявлення і порівняльний розгляд їхнього вчення також переходить межі цієї праці:

Тут підкреслюю тільки, що цю таїну таїн знали вже ті прапредки, що назвали Сварожича Свантевитом, або, езотерично кажучи, — Найвище Світло як Найвищу Святість.

Усі теології нашого світу, себто світу великих вір, уважали Святість основним Атрибутом Бога. Що ж це за Атрибут? Їхню віру називали «поганською» у смислі поганої і ложної і вчили нас від дитинства погорджувати нею.

Ми реабілітуємо віру наших прапредків перед історією і наукою і спростовуємо всі ці інвективи т. зв. «поганства» як пересуди, злу волю, а що більше, — як неправду в науці. Супроти науки, мені здається, немає гіршого злочину як неправда.

Отже, справа дослідів старовинної, старорукаїнської, чи взагалі протоіндоевропейської віри, вимагає перш за все ревізії дотеперішньої методології дослідів, а саме: підходу до цих вірувань, як примітивних, низьких, ніякої, або низької вартості як системи віри і світогляду. Мої досліді РІГ-ВЕДИ переконали мене, що є саме навпаки. Тут стрічаємо первісно сильні і натхненно високі, орліні лети людського духу, сміливі відкривальні лети в незнані країни, подиву гідні у своїх висотах чи глибинах пізнання. Те саме відноситься до всіх інших систем індоєвропейських вір, які безсумнівно мають одне коріння у прасивій давнині. Саме досліді культу Свантевита дають нам змогу перевести один із основних доказів для моєї реабілітації старовинної протослов'янської віри.

Отже, сама назва визначає суть і онтологічну природу Найвищого Божества чи, як сьогодні кажемо, Бога. Назвали його СВАНТЕВИТОМ у наших джерелах. Старовинну назву СВЯТОГОРА, засвідчену пізно записаними билинами, вважаю рівнобіжною і того самого змісту: Горіння Святости чи теж Творення Святости, Космогонічну Основу Святости як Істоти Світла.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОСТУЛАТИ

Здавалося б зайвим відзначати методологічні постулати в наукових дослідях. А однак це виявиться основним. Те саме слово, себто слово того самого звучання, змінює в історії своє значення, обсяг зміщений у ньому, зміст чи то поширений, чи звужений, чи спрямований до іншого предмету значенности, чи хоч би значно пересунений у своєму інтенціональному моменті визначення.

Кожне слово поєднане і викликає численні асоціаційні зв'язки в нашій свідомості, а отже і пізнанні. Усі вони впливають разом із змістом слова, як його широка значенева сфера, його клімат чи навіть його світ. Слово того самого звучання в іншому пізнаневому кліматі, в іншій системі цінностей не буде мати тієї самої чи такої самої значеневої сфери та обсягу. Це щоденне явище у філологічних дослідях такого віддаленого від нас світу у часі і просторі як, наприклад, Ріґведа. Більшість незрозумінь чи непорозумінь, а отже зайвих дискусій і недійсних оцінок має тут своє джерело. Для неознайомих із цим фактом треба його вияскравити. До того роду слів належить і саме слово «Святий» — «Святість», що буде предметом нашого дослідю.

Отже: один учений, перекладаючи слово «Святий» з Авести, зауважив і відчув, що в зіставленні з ужитковим і сьогодні щоденним його розумінням, поданим йому через християнізм, це слово може не віддавати вірно чи всебічно, чи основне його значення в «Авесті». Звідси може постати незрозуміння чи невірне розуміння тексту. Це слово звучить у мові Авести: «СПЕНТА».

Побачимо, що воно похідне від форми «СВЕНТА». Важливе сполучення цього слова у виді «СПЕНТА МАЙНЮ» перекладається звичайно «СВЯТИЙ ДУХ» чи вірніше: «СВЯТИЙ МИСЛЕ-ДУХ». Наш учений уважав, що слово в цьому та інших місцях не віддає того значеневого змісту, що воно його мало в оригіналі. Тому цей учений пропонує і вживає у своєму перекладі визначення: «ШКРЕМЕНТАЛЬ СПІРИТ», себто Дух, що приносить РІСТ, отже збільшення Життя, Потуги, Сили, саме Творчий ДУХ ВСЕСВІТУ.

Коли прийняти таке значення для старого загально-індоевропейського часу, тоді це важливий ключ до розуміння повноти значення СВАНТЕВИТА: це, отже, не тільки БОГ чи ДУХ СВЯТОСТИ, але це саме її ТВОРЕЦЬ, отже — ТВОРЕЦЬ СВІТЛА, РОСТУ, СИЛИ, ПОТУГИ ВСЬОГО СВІТУ, отже БАТЬКО — ТВОРЕЦЬ ВСЕСВІТУ. І саме такий зміст дасть розуміння факту, чому святина Свантевита була такою важливою в світі західно-північних слов'ян, як це побачимо із тексту.

Такі і подібні факти мусимо мати постійно на увазі вже від самого початку дослідів як їх методологічний постулат. Не накидаймо словам їх сьогоденішнього змісту, але спробуймо шляхом сумлінної аналізи дійти саме до його первісного, основного, історичного значення. Не накидаймо словам сьогоденішніх змістів чи асоціаційних сполучень і висновків, на цих асоціаціях спертих.

Наведу коротко інший популярний для розуміння приклад із світу «РІГВЕДИ»: хто не відчує у слові «корова» емоційних зв'язків як «мати-живителька наших дітей і нашої родини», істоту добру і шановану, — той хай не береться читати «Рігведи», або студіювати старовинні обряди Різдва, в яких господар відвідує з пошаною свою маржинку. Слово «КАВ» сполучене в його уяві із дуже вульгарним значенням, отже, він тільки закотить губи і докаже, що ... йому б пасти корови, а не бути ученим. Ні, я недоречно сказав, — був би з нього і пастух дуже поганий.

А однак, не один раз в науці я стрічаю оці закоплені губи «ученого», що з погордою і упередженням чи то історичного чи, ще гірше, релігійного порядку підходить із своїми упередженнями і готовими — якимось вузькоглядними! — засудами до предмету дослідів.

Отже, мусимо мати на увазі цей основний факт, що «СВЯТИЙ» і «СВЯТІСТЬ» уживали наші прапредки в іншому, їхньому власному розумінні святости — як духової і творчої сили й потуги, пов'язаної із потугою світла й вогню у світовідчужанні наших прапредків. Інакше годі було б подумати, що наш князь Святослав — СВЕНТОСЛАВ — міг бути названий так у християнському значенні схимника, відреченця від життя, зокрема відреченця від потуги роду, відреченця від світу і людей, що шукає в монастирях спасення своєї власної душі чи душечки. Для Великого Державотворчого Духа Святослава така назва не підходить і не підходила.

Отже, маємо до діла із іншим значенням слова «Святий» у назві «СВЯТОСЛАВ» іншим від пізнішого змісту цього слова, наданим йому християнством. Маючи це на увазі, будемо досліджувати Постать ДУХА СВЯТОСТИ, — СВАНТЕВИТА — у тих текстах, їх залишках чи відгуках, де збереглася якась назва його Істоти, чи хоч би її тінь, затемнена ворожим до нього почуванням.

Мистецька скульптура, яка зображувала Свантевита була, згідно із досліджуваним текстом, Чотириголовою Постаттю. Наш геніальний митець, що перший насмілився показати в смисловому вигляді і світі Божественну Істоту, показав його у виді могутньої чоловічої Постаті із чотирма головами, зверненими в чотири сторони світу.

І, отже, знову підіймали над цією статуєю, як і над іншими т. зв. «поганськими» сміх і насміх. Дивіться Ідол, препоганий Ідол, та ще й із дерева і ось що шанували «погани» як Бога. До нього молилися!

Але ж рівночасно у кожній майже християнській церкві чи костелі можемо побачити Саваофа у виді Старого Діда, обов'язково із сивою бородою, а біля нього інші Члени чи Особи Святої Трійці. Так, скаже християнин-теолог, — але це тільки зображення, а не сам предмет малюнку чи статуї.

Так чому ж твердити, що інакше було у наших прапредків? Це тільки те саме зображення, а не сам предмет зображення. Бачимо, отже, подвійну мірку оцінки. І то всупереч самому фактові, що у християн образи є предметом культу, носяться у процесіях, творять чуда і є святістю.

Вони антропоморфізовані. Примітивна уява вірних антропоморфізує і саму зображену постать. Чи так було у випадку Свантевита? Ні, тут бачимо виразно, що постать є тільки символом, який саме хоче уникнути наївної антропоморфізації. «Чотири» голови, самі ті здавалося б смішні чотири голови символізують — підкреслюю — СИМВОЛІЗУЮТЬ — чотири сторони світу, над якими володіє і які утримує Найвища Істота, Найвище Небо — ІСТОТА — Найвища Святість. Тут виразно що школа йонської філософії, коли шукала праосновного первня, з якого сконструйований світ, шукала цього первня як метафізичного елемента, а не як матеріалістичного елемента. «ВОГОНЬ» — «ЗЕМЛЯ» — «ВОДА» — це все живі і творчі «первні», а не елементи хімії. І навіть славний для матеріалістів Демокріт зовсім не був матеріалістом. А ВОГОНЬ Геракліта це теогонія ВОГНЮ і СЛОВА, і СЛОВА як ВОГНЮ, і слова як основи Буття. Але вся ця велич концепцій пропадає в матеріалістичній інтерпретації «учених». Чи це має відношення до нашої праці?.. Але ж, очевидно!

Буде мова про ВОГОНЬ. Це не хімічний первень чи процес, а жива світотворча СИЛА-ІСТОТА.

Тут поети кращі від учених. Писала Леся Українка, що «тут у лісі немає нічого мертвого. Тут все живе!» Найживіше є Світло і Вогонь. І світотворча Святість!

МИСТЕЦЬКЕ ЗОБРАЖЕННЯ І СИМВОЛИ

Отже, сформулюємо як методологічний імператив, щоб до дослідження старинної філософії і релігії не підходити, не нав'язувати, і не накидувати понять і уявлень із іншої доби, а зокрема наше вузьке уявлення про те, як то примітивно думали оці старовинні філософи чи творці релігій. Саме тут вузькість учених, що вони не годні визволитися, хоч би тільки для цілей кращого розуміння чогось їм невідомого, від закорінених уявлень пізнішої доби чи сучасності. Але вернімося до самого досліду.

Ми бачили в попередньому розділі, як віщунмищець зображує «Найвищість» — «Всеобіймаючість» — «Всеприсутність» — «Всевидючість» — «Небесність» та інші Атрибути Свантевита через символізм його чотириголовості. Побачимо, що таке характеристичне зображення многоголовості статуй дається прослідити на інших теренах Європи, приписуваних кельтійцям, а також на терені... Індії, де триголовість Найвищого Божества — Брагми, чи Вішну станеться класичною, загальноприйнятою формою зображення Єдності у трьох аспектах чи особах.

Якже виразити «Святість» засобами мистецького символізму, коли вже прийнято загальним стилем зображення Божеств як чоловікоподібних статуй, а їх атрибути як частини тіла, чи предмети людського вжитку, чи людського світу. Чотирирукі зображення Божеств в Індії тримають звичайно у своїх долонях виразно окреслені символи їх Влади чи Божественної Дії. В розвитку символіки, деякі з них наберуть виразно абстрактного вигляду і форми, як от — Тризуб чи розвинена пізніше із нього Ваджра Індри. Яким символом виразити «Святість»... Від непам'ятних часів уявлення про Божественне Натхнення, Радість чи Потугу Чину були поєднані із культом напою, що став теж головним предметом жертви через розлиття. І так у культурі арійської віри в Індії став відігравати величезну роль саме культ Соми, — міцного Божественного Напою, який символізував Космічне Натхнення, власне Святість у нашому визначенні.

Жертва Соми сталася одною із найбільше розвинених жертв через розлиття, — т. зв. «лібації», — а приносили її головню найулюбленішому і найпопулярнішому Богові-Героєві — Індрі, Громовержцеві, і Володареві над Богами, хоч не був він найвищим Божеством. Ціла дев'ята книга РІГВЕДИ присвячена культові Соми, — напою Космічного Натхнення і Божественної та Героїчної Потуги.

Очевидно, субстанція такого напитку змінювалася із зоною та із розвитком традиційного виробу такого напою. Наші терени славилися здавна давня виробом меду, сиченого, питного, ферментованого, а також «алу» або «олу», що відповідає англійському слову «але» у теперішній вимові «ейль», себто рід густого пива. Саме ж «пиво» не вимагає пояснень, бо воно очевидно походить від слова «пити».

Від непам'ятних часів спроваджували в Україну, а отже і в Прибалтику «вино». В нашому описі уживє Саксонєць слова «вино», хоч зовсім можливо, що це був рід паленого меду. Можливо, тим більше що почуємо рівночасно, що головний предмет описуваної жертви буде величезного розміру округлий хліб, — себто по нашому «коловай» чи «коровай», «СПЕЧЕНИЙ НА МЕДУ».

Такий напиток пили у сивій давнині із рогу і саме цей сповнений вином чи медом ріг буде символізувати в мистецькому зображенні Божественне Натхнення чи саме «Святість».

Отже, головним символом, який зображує головний Атрибут Свантевита буде в аналізованому нами зображенні РІГ ІЗ МЕДОМ.

Такий РІГ ІЗ МЕДОМ відігравав теж велику роль в цілому протослов'янському культурі, як про це свідчить нагробне зображення напевно слов'янського походження надмогильної гранітної плити, на якій з'явлена живого розміру людська постать, а саме — старший віком мужчина, який притискає до грудей величезного розміру РІГ. Опис цього пам'ятника подає Шухгардт у своїй археологічно-дослідницькій праці п. з. «Аркона, Ретра, Вінета», (1926) на ст. 23...

Таких і подібних знахідок є багато і їх помилково уважали деякі вчені як зображення самого Свантевита, але ж вони виразно одноголові і усе пов'язані із могилою.

Не буде для нас трудно пояснити це зображення. Душа померлого іде до Найвищого Неба, до місця, де всі його хоробрі предки перебувають і там заживає СВЯТОСТІ НЕБЕС, символічно зображеної у вигляді величезного рога, очевидно із медом чи вином. На цих Божественних Левадах Божественний МЕД, буде скріплювати його вічне натхнення і святість, як стан блаженності душі героя по смерті. Рабів, — як довідуємося із віри лицарів Святослава, — до цього Вирію Прапредків там не пускали. Грудка землі, якою затуляв герой свою смертельну рану була там його найкращим і єдиним свідоцтвом наших прабатьківських чеснот.

Інші символи Свантевита чи цілої його Святині є самозрозумілими саме як символи і не вимагають окремих міркувань на самому вступі. Це буде величезний Меч, як Символ Боротьби і Найвищої Влади, а далі прекрасний запряг коня і сам ЖИВИЙ БІЛИЙ КІНЬ, символ білого світу небес.

І врешті...

І це найвеличніше у святині і цілому культурі... Буде там триста найкращих, вибраних лицарів, яких життя присвячене Службі і Славі Свантевита. Нас уже не зачудує, що всі вони будуть на білих конях.

Чи це дійсність чи мітологія...

Ми вже готові, щоб критично і аналітично читати основний, документальний текст нашого досліду, а саме книги: Саксо ґрамматікус: Ґеста Данорум, Лібер XIII. Нашу лектуру доводиться, однак почати від критичної дискусії про автентичність свідчень Саксонця.

(Далі буде)

(В. Шаян. Віра Предків Наших- Гамільтон- Канада, 1987.- С.182-197)

Українці-рідновіри в Австралії

ЛИСТ-СПОВІДЬ

Побратим Володимир і Посестра Оріяна Літинські живуть в Австралії майже півстоліття. Вони разом ось уже 46 років, і вже 32 роки сповідують Рідну Язичницьку Віру наших Предків.

Про Вільну Україну мріяли ще їхні діди й батьки, недарма Побратим Володимир разом зі своїм батьком вступили до лав ОУН (Організації Українських Націоналістів). 21-річному Володимиру вдалося уникнути жорстокої розправи більшовиків, але його батько загинув, замучений у вінницькій в'язниці, а маму люто катували енкаведисти, вибивши зуби і осліпивши... Тяжко згадувати минуле, але Побратим Володимир не раз ставив собі запитання: "Як так, що я остався жити і чому я остався жити?" Довгі роки перебування далеко від України дали змогу подивитися на минуле свого народу іншими очима. Та відповідь прийшла не одразу: "Щойно аж в 1965 році я зрозумів, коли повернувся до Віри моїх Предків - коли повернувся до Рідних забутих Богів Русі-України. Вони були опікунами цілого мого життя. Чому? Тому, що вони знали, що я вернуся до них. Якщо хтось думає, що Боги Русі-України зникли, то він сам себе обдурює. Вони були вічні й завжди будуть вічні!!!"

Редакція сподівається, що цей щирий лист-сповідь буде цікавим та повчальним і для наших читачів. З люб'язної згоди родини Літинських друкуємо його з незначними скороченнями.

Слава рідним Богам! Слава Україні!
Достойна й дорога волхвиня Зореслава!

Щиро дякую Вам за надіслані мені друковані релігійні журнали «Сварог», брошульки та надзвичайно цікаву книжку «Українське народознавство», яку я читав без передишки. Як радісно й приємно, що Україна має таку жінку, як Ви, що може відродити нашу античну оригінальну віру, створену нашими славними Предками. Я не раз ставив собі питання, чому Лев Силенко, замість штучно-створеної назви «рунтато», не відродив нашої прекрасної праісторичної назви «волхв». Тому дуже радий, що за цю справу взялись Ви, тому, що на нашій старій правдивій вірі виросла не тільки величезна народна спадщина, як традиції, обряди, звичаї, але й наша унікальна ментальність, яка закріпилась в наших генах і, яку найбільший ворог не в силі вибити з нас.

За 1000 років ми багато всього згубили, але генів своїх не розгубили. І вже не розгубимо! І на сторожі цього будуть стояти, як колись в матріархаті,

наші українки. Бо наші чоловіки в більшості, на превеликий жаль, є мазниці. Та й не тільки в нас.

Візьмім для прикладу Лівію. Охорону президента цієї країни складають молоді дівчата. Коли кореспонденти запитали президента Гадаффі, чому він має охорону з дівчат, то він відповів: «Найкращими охоронцями є жінки - їх ніхто не підкупить, вони ніколи не зрадять своєї країни, ні її лідера». І це є свята правда. Я можу навести багато прикладів з моїх спостережень. Пишу про це не тому, що Ви є жінка, а тому, що це є натуральна правда. Австралійці називають жінок тигрицями. Це тому, що самиці завжди впольовують здобич, а ледачі самці тільки користаються з неї. Коли в 1965 році до Австралії приїхала моя мама, то оповідала мені, що жінки в Україні дуже тяжко працюють, а чоловіки ледачі та тільки те й знають аби пити самогонку. Не ручаюсь, що то правда. Може мама й переборщувала (...)

(Фото: статуя Австралійського Світовиди - на 4 сторінці обкладинки).

Посилало Вам 5 знімків статуї Святовида, які були зроблені 33 роки тому й одну зроблену цього року. Один поляк над цією статуєю працював один рік, а коли вона була готова, її перевезли за 100 км на захід від Сіднея й поставили на польській відпочинковій оселі. Прочитавши про це, ми рідновіри, одразу поїхали туди. Статуя Святовида дійсно виглядала величаво. Стоячи біля неї в оточенні височезних дерев австралійського лісу, я почував, наче вернувся в часи князя Святослава. Статуя була покрита лаком і виглядала дуже гарно. Коли я поїхав з дружиною відвідати Святовида цього року, то вжахнувся – вона була в запущеному стані, чорна, наче обвуглена, кругом заросло бур'янами, ніхто її більше не доглядає. Я думаю, що той поляк, що її робив, мабуть виїхав із Сіднея, або помер. Ну, а польські «католики» журяться за папу, а не «за якогось там Сьвентовіда».

Статуя Світовида знаходиться неподалік мальовничого великого заповідника Волеми Національного Парку (Wollemi National Park), який має площу 5400 квадратних кілометрів. В цьому парку також знаходиться басейн ріки Коло, звідкіля вона починає свої витoki й яка тече до Тихого океану. Назва Коло є аборигенського походження й що означає, я не знаю, бо ніколи не задумувався над тим. Як взнаю, то повідомлю Вам. Стоїть Святовид на високій косі, яку колись нанесла річка Коло, в даний час 30 метрів від її русла. Вся територія цього парку, як і територія, на якій стоїть Святовид, природно заліснена австралійською флорою, є гориста й в більшості тяжкопроходима. Тільки в небагатьох місцях туди прокладені короткі асфальтові дороги, по яких заїжджають туристи в автах на відпочинок та полюбуватись дикою природою. Також прокладена асфальтова дорога до польської та української відпочинкових ділянок, величиною десь в один гектар кожна. Більшість туристів це пішоходи з рюкзаками на плечах, які залишають свої авта в кінцях асфальтових, або ґрунтових доріг і тоді відправляються на кілька днів в тяжкопрохідні місця. Часом буває, що така група у велику непогоду десь там заблудиться й її шукають вертольоти. Тому завжди мають із собою речовину, яку запалюють і, яка дає багато диму, щоб можна було легко побачити з вертольота. В кожному заповідникові, а їх є багато по цілій Австралії, суворо забороняється запалювати вогні, особливо в жаркі місяці, різати дерево, рвати дикі квіти, зрушувати й забирати будь-якої величини каміння, особливо лісове, покрите різними видами моху та грибків, під яким є нори й там живуть, або ховаються від спеки різні змії, ящірки, звірки. Каміння покрите мохом вживається для декорації купальних басейнів, квітників, парканів, в гостинних кімнатах і багатьох інших місцях, є дуже дороге й майже не можливо його дістати. Лісове каміння заборонено законом вивозити з лісу. Запалювати вогні можна тільки в спеціально призначених місцях, щоб там можна було зварити чай, зробити барбекю, чи підігріти якусь їжу. Опісля вогонь мусить бути погашений і заллятий водою. Для цього дозволяється вживати сухе дерево, повалене вітрами, але не можна приїхати десь в доступне місце грузовиком й таке дерево забрати. Воно лежить на землі й його гризуть терміти, які також є частиною природи. Суворо заборонено стріляти й вбивати будь-яку звірину, птицю, зміїв, ящірок і взагалі все живе, що рухається. Два роки тому один лісник натрапив на дуже рідкісне дерево.

Вважали, що воно зникло мільйони років тому назад. Це дерево існувало в часи динозаврів 80 мільйонів років тому. Місце знаходження його тримають у таємниці, боячись навали туристів, які можуть знищити це дерево для сувенірів. Лісники й науковці цього заповідника почали вже вирощувати саджанці цього дерева, щоб його розмножити у великій кількості. Австралійські науковці винайшли суміш: вклавши в неї маленький кусник листочка, живої кори, чи взагалі будь-яку частинку рослини, вирощують саджанець, який вже можна садити в землю. Так з будь-якого дерева можна одержати необмежену кількість саджанців.

Кожен рік в Австралії відкривають ще незнані дерева, кущі й трави, яким надають ботанічні назви, які важко читати й вимовляти. Тому, що в Австралії бувають дуже посушливі роки, й велетенський збірник води в Голубих горах, який постачає воду Сіднеєві є недостатнім, то уряд нашого штату має в плані поставити на річці Коло греблю й зробити другий велетенський збірник води. Тоді Святовида прийдесться переносити кудись в інше місце. Енвіроменталісти (борці за природу) будуть боротись проти побудови греблі й електростанції, як це мало місце в Тасманії 10 років тому. Там теж уряд Тасманії хотів побудувати греблю й електростанцію на річці Гордон, але впертість енвіроменталістів не дозволила цього зробити. Уряд програв. Коли англійці 200 років тому відкрили Австралію, то ботаністи в свою чергу відкрили 15 тис. дерев, кущів, квітів і трав, які властиві тільки Австралії. Коли зробити круг радіусом 100 км від центра Сіднея, то в цьому кругові є 2000 різних видів дерев несаджених людською рукою. Це найбільша в світі колекція диких рослин на такій малій території. Всі вони є австралійські природні. На нашій землі площу 1 га росте гакія пролінква (Nakia proricpsva), яку я вирубував і спалював. Коли ж я прочитав у книжці, що ці деревця ростуть тільки в нашій невеличкій території й нігде більше в Австралії, я їх більше не зрубую, а з радістю доглядаю й шаную. Цвіте вона китицями кремового кольору.

Ботаністи всіх країн вважають, що тільки Австралія дала квіти всьому світові. Щоденно літаками надзвичайно гарні австралійські дикі квіти йдуть до багатьох країн світу. Може колись підуть і до України. Цілий рік без перерви тут цвіте нараз десяток, два, а то й три, залежно від пори року – квітів, кущів, дерев. (...)

Близько 20 років тому, я віз у таксі пасажира ірландця. Розговорились. Я йому оповідав, що Сталін творив в Україні, як за 50 років комуністичного панування ми втратили 15 мільйонів українців. «І, як це могло так статись, що Сталін міг знищити таку велику кількість людей?» – спитав він мене. Я йому розповів про хитру рафіновану тактику органів ГПУ-НКВД. Я думав, що він таки поспівчуває нам українцям, але вийшло навпаки. Він сказав: «Як ви українці такі дурні й боягузи й не боролись проти ворога, а дались, щоб вас знищили аж 15 мільйонів, то я дуже жалію, що Сталін не знищив вас всіх до одного. То ми, маленький народ, боролись проти англійців століттями й далі боремось і не здаємось, а вас 50 мільйонів! Хто ви є такі?» Він так осоромив мене, що я вже більше ніколи нікому не згадував за наших 15 мільйонів замордованих українців.

Після цього я глибоко подумав і прийшов до висновку, що дійсно нам великий сором перед світом, що ми без опору йшли на убій, як барани. У всіх країнах світу народи за свободу віддають своє життя й не питають, що їм країна їм дала. Українці приїжджають до Австралії, ми їх питаємо, чи вони почуваються щасливими, що Україна є тепер самостійною й незалежною державою. Частина з них говорить: «А що незалежність мені дала, я раніше краще жив». І зразу приходять мені на думку слова ірландця: «Я дуже жалію, що Сталін не знищив вас всіх до одного». Я також жив в Україні 21 рік, часто жив напівголодним життям і мріяв про незалежну Україну й ніколи не думав, що Україна має мені щось дати. Тато говорив мені: «Якби Україна стала незалежною, то б я вже легко й помер би». Українці в Україні, як стелять собі, так і сплять. Кого вибирають, те й мають, і тут нема нічого спільного зі самостійністю. З такою поведінкою й таким думанням, українці в Україні відбивають від себе українську діаспору. Хай українці в Україні мають на увазі, що діаспора, особливо повоєнна, за своєю суттю не є заробітчанською, а політичною, патріотичною, національно-свідомою й не сприймає ворожих, опортуністичних, антиукраїнських тенденцій.

Також не сприймає розладу в патріотичних силах, які більше думають про свої шкурницькі інтереси, ніж про Україну. Ще вчора сиділи по тюрмах і концтаборах, а сьогодні воюють між собою. Виглядає, що заскучали знову за тими тюрмами, концтаборами, колючим дротом, карцерами, холодом-голодом, вівчарками, кегебстами. Що ж, людська пам'ять є коротка. Діставши свободу, як ту манну з неба, українці, лізучи зі шкіри, будують нові і реставрують старі церкви, а от стару Рідну Віру Язичницьку не відроджують. І знову рідні Боги будуть карати так, як карають уже тисячу років. Це все, що сьогодні діється в Україні, Росії, Білорусії - хіба не є карою наших рідних Богів? Два дні тому чув з «Радіо Свободи», що в даний момент в Україні будується 1800 нових християнських церков. Скажу, що ці церкви вилізуть українцям боком...

Українці ніколи не вчаться на своїх помилках. Хтось хитрий навіть видумав приповідку: «Впертий, як хохол». Після проголошення незалежності України, українська діаспора у всьому світі була у великому піднесенні, високому настроєві, у великій радості. Кожен хотів чимось спричинитись у допомозі українському народові. Але не так сталося, як чекалось. Українська діаспора є дуже розчарована отим, так званим, українським народом, який, знаходячись в демократичній державі, після отих всіх комуністичних звірств, вибрав до парламенту аж 150 комуністів (!?) Тепер, хіба за малими винятками, чи хоче хтось дати якусь допомогу? Звичайно, що ні. Тепер діаспора говорить, що хай собі там роблять, що хочуть, то є їхня справа. Хай хоч і головою там товчуть. «Як ми можемо давати якусь допомогу, коли мафія річно переправляє у закордонні банки 10 мільярдів американських доларів і уряд не робить нічого, бо ж українці там вибирають такий уряд і парламент. То чому ми маємо перейматися цим всім. Ізраїль, проголосивши незалежність, заявив, що всі жиди по цілому світі є також ізраїльськими громадянами. Грошки то привези в Україну, але, боронь Боже, об'явити українців у світі також громадянами України.

Навіть поодиноким особам і то не можливо дістати громадянство України», - оце так говорять українці в діаспорі. Українці з діаспори не спішать їхати й жити в Україні. Вони в світі глибоко пустили коріння в різних державах. Тут в могилах поховані їхні родичі, тут вони звикли до оточення, як людей, так і природи, до високого рівня життя, до мирного існування. Я не хочу знову жити так, як я жив в Україні до війни й у війну. Адже в тій Європі, а особливо в Україні й Росії, ніколи не є спокійно. То християнство нагрянуло, то міжусобиця між нашими князьками, то монгольська навала, то польська окупація, то московська, комуністична, німецька й так без кінця й, як завжди, хохли замість себе боронити, сидять на різних ворожих барикадах і лупцюють самі себе. Це вже виробилось у їхніх генах, і чи таке не станеться знову завтра? То ж краще благоденствувати в прекрасній сонячній милій Австралії.

Я прожив в Україні 21 рік. В Австралії вже прожив 49 років і хочу Вам сказати, шановна волхвине, що ще ні разу не чув, щоб австралійці будь-коли один одного проклинали. Такої "культури" тут не існує. Коли заїде суперечка між австралійцями, то один одного можуть назвати найбруднішими іменами, але не прокляттями. Тут нема таких «класичних» проклять, як: «щоб ти згорів», «щоб тебе холера забрала», «щоб тобі очі повилазили» і так далі, і це можна продовжувати без кінця. Так «добрі» українці перекляли себе в Україні мільярди разів вздовж і впоперек. Те саме й в інших слов'янських країнах. От тобі й "християни й християнська любов"! Я багато разів нашим людям говорив і перестерігав, щоб нікого не проклинали, бо те їх прокляття може повернутись на них самих (...)

Я живу в Австралії 49 років. Щороку 27 квітня я відзначаю моє прибуття до Австралії тим, що я з Оріяною їдемо на ферму, чи в гори, чи в евкаліптовий ліс і я виконую маленький ритуал, а саме, я цілую австралійську землю, цілую евкаліпт, тоді наливаю бокал шампанського Оріяні, а другий собі, промовляю слова подяки й бажання добробуту й щастя австралійському народові й Австралії, які прийняли нас, колись бездомних, нещасних втікачів від комуністичного сталінського терору, а тепер насолоджуємося свободою, добробутом і щасливим життям.

Такого добробуту бажємо й нашому народові в Україні. Але, на превеликий жаль, той народ не бажає такого добробуту сам собі. Перше, це тому, що не бажає повернутись до Віри своїх Предків, просити прощення в рідних Богів за вчинену зраду, а вилазить зі своєї шкіри й реставрує знову ту саму імпортовану чужу віру... І це я вважаю закономірним наслідком такої долі українського народу. А також і російського та білоруського народів. Адже 1000 років тому то все було Київською Руссю. Якщо український народ цієї святої правди не хоче зрозуміти, то він ніколи не буде мати щастя. Зрадників ніхто ніколи не поважав, а тим паче наші рідні Боги.

Бувайте щасливі та здорові дорога волхвине Зореслава. Бажаємо Вам та Вашим однодумцям-рідновірам мужності, витривалості й плідної праці у відродженні нашої святої віри в наших рідних могутніх Богів, від яких буде залежати доля України.

Щиро Ваші Володимир і Оріяна Лігінські.

Сідней, Австралія, 27 липня, 1997 року Дажбожого.

ВЕДЕСИЧ

Про хрищення Київської Русі українському гитазу вже розповідали християни, назвавши його «Божою благодаттю», і комуністи-атеїсти, які, вважаючи релігію «опіумом», все ж не заперечували «знавчої ролі християнства» в культурі Русі... Сьогодні ми знайомимо наших гитазів з твором поета-рідновітра. Під таким кутом зору ця подія зображена вперше в українській літературі. Напередодні 2000-літніх роковин християнського рабства, як ковток свіжого повітря, народу потрібна Правда! Невже поріг третього тисячоліття Україна переступить забороною християнською рабинею? Поема Юрія-Яруна Мотронюка примушує замислитись, і попри весь драматизм описаних подій, збугить оптимістичним ствердженням: «Ніколи наша Віра не загине!»

Л И Х О Л І Т Т Я

Художниця Свєгенія Буянова (Канада)

Юрій-Ярун МОТРОНЮК

(драматична поема)

Зо дна
Дніпра
Світанням загравних лун,
З душі,
З народу глибини
Хай встане Бог Перун!
Народе мій,
О, зрозумій
Вину, твою вину,
Віру святу,
Душі твоєї грім співучий,
Миць лицарських надхнень,
Сонця зов до зір блискучих,
Сивого духа всемогучість
Ти кинув у Дніпра глибину.

Володимир Шаян

ЗАСПІВ

Клубочились над Руссю чорні хмари,
Подія насувалася страшна:
Не печеніги йшли і не хозари, –
Не з невідомим племенем війна...
Ні, то була князівська самотволя,
Зрозумілість, зрада і лиха.
Від неї йшла Русі ганьба й неволя
І доля рабська гірка та лиха.
Страшенне лихо провіщали зорі.
Казали людям мудрі волхви:
«Гряде на Русь біда і люте горе,
І згуба від дурної голови.

Зречеться Русь святої Предків Віри,
Її ім'я поглине часу плин.
Зростуть в чужинстві діти-бузувіри,
Неначе грек який, чи жидовин.
В чужинську віру деякі обряди
Із нашої народ перенесе,
Але не буде нашої в ній правди.
І буде віра та: ні те, ні се.
Та знівечить вона нащадків душі,
З вовків нас перетворить на овець,
Наш триб життя понищить і порушить
І люд переведеться нанівець.
Духовне рабство запровадять всюди
І втратять люди власні імена –

Жидівські й грецькі всі носити будуть –
Така нам доля випала сумна.
Лице Русі чужі споганять храми –
Немов отруйні виростуть гриби.
Дажбожі внуки зробляться рабами...
Що гірше є від рабства та ганьби?
В пітьмі, у темряві чужої віри
Літ з тисячу, мабуть, не менш, пройде,
Як промінь сонця Предківської віри
На нашу землю знову упаде.»
Отак волхви казали прозорливі,
Що йде страшне і неминуче зло,
Що йдуть часи жорстокі і жахливі,
Що лихо йде. І от воно прийшло...

Волелюб:

Ні, князю, тут злочинець - ...ти! -
Від жадібності втратив глузд і міру.
Як міг на найсвятіше посягти? -
Кумирів знищив. Та не знищиш Віру!
Звільни Волхва, служителя Богів,
Й вину свою слокутуй перед нами!..

Князь:

Візьміть його! Я бачу - він здурів, -
Як з рівнею говорить смерд з князями.

Твердята:

За святотатство мало його вбити!..

Смішко:

А спробуй-но: он бачиш, скільки воїв?
Що вдієш тут? Як Правду захистити? -
Хіба лише накласти головою.

Князь:

Гей, охоронці, крикунів хапайте!
Та швидше! І ведіть сюди, до мене!

Мироніг:

Гей, отроки, мерщій тікайте!
Бо княже військо - люте і скажене.

Волелюб:

Ні! Станемо до бою всі за Віру!
Несіть сюди мерщій каміння,
Несіть кий, мечі, сокири...
До мене йдіть, у кого є сумління!

Твердята:

Станьмо стіною, бо вої вже пруть;
Візьмем кий та каміння.
Будемо дружні - вони не пройдуть.
В єдності - наше спасіння.

Доброслав:

Їх мало спинити, - їх треба розбити!
Інакше загинемо ми.
Тож, мусимо гідність свою захистити,
Щоб звати могли нас людьми.

Судко:

Принесли вже мечі й сокири,
Щити і ратища, й оскепи ².
Беру сокиру - зброю щиру,
А ви - хто що, - які в кого дотепи.

Натовп вирує,
Натовп нуртує,
Гнівню кричить і гуде.
Безлад панує.
Князь же лютує:
«Де ті призвідці? Де?»
Вої з мечами,
Із злими речами
Натовп той наскрізь пройшли,
Їх оточили, -
Лаяли, били -
Перемогти ж не змогли.
Вої з мечами
Стали рядами:
Колють, рубають і б'ють.
Люди-кияни
б'ються киями -
Втрати великі несуть.
Бою змагання,
Зойки, конання -
Ллється з обох сторін кров.
Крики, знущання,
Зброї бряжчання
Чуються скрізь знов і знов.

Волелюб:

Б'ємось на смерть! Не може бути миру!
Розіб'ємо навіл загін тих вояків!
Якщо й загинемо в бою за Рідну Віру,
Та помстимось за зганьблених Богів!

* * *

Неначе дві хвили
В розбурханім морі,
Зустрілись дві сили
На смерть і на горе.
Не можуть вони одна одну залити;
Не можуть вони одна одну розбити.

Князь:

Дружино вірна! Славіні мої вої!
Сьогодні вас не впізнаю, -
Не раз ризикували головою
В кривавому, жорстокому бою.
Що з вами зараз? Чи злякались смердів?
Вони беззбройні та слабкі.
Чи може наглої злякались смерті
Від наглої і нищої руки?
Негаймо знищіть заколот зухвалий!
Бо весь народ повстане на їх клич.
Якщо у вас для цього сил замало,
То шлю вам ще загін з Дорогожич.

Судко:

Пробитись треба нам мерщій до князя,
Сокирою дорогу прорубати.
Це ж через нього кров тут пролилася,
То ж, треба зрадника в полон узяти.

Горогляд:

Ну ж і настирливий отой Судко,
Сказав - і он поглань, вже біля князя.
Здавалося б, такий собі тишко,
А як кричить й в стан ворога врубався.
Сокирою дорогу прорубав,
Неначе просіку зробив у лісі.
А з ним - Будко, Родко і Судислав -
Відагою і люттю пройнялися.

Еймунд:

Мій князю, четверо шалених
Прорвалися сюди, побивши воїв.
Вони рубають і кричать страшенно
Про те, що тут розправляться з тобою.
Послав я вже, щоб вдарити їм в спину
І знищити зухвалих підлих смердів.
Вони ж боротись будуть до загину,
Хоч накажи їх на шматки роздерти.

Горогляд:

А ось і смерть прийшла
безжална господиня,
Прийшла непрохана - хоч клич її не клич -
То дядько князя - тисячник Добриня -
Привів вже свій загін з Дорогожич.

Добриня:

Кияни! Люди! Що це ви вчинили? -
Повстання проти князя підняли.
Чи ж думали ви: вистачить вам сили,
Щоб військо княже ви перемогли?
Господар - князь, а ви - раби у нього,
А, значить, ви і господа раби!
Неправда, що онуки ви Дажбога,-
В це можуть вірити лише дурні лоби!
Отож, покірно здайтесь княжій волі
І князь провину ваші вам простить.
Інакше - не позаздриш вашій долі...
Швиденько думайте,
бо швидко час летить.

Волелюб:

Між нами є купці і ковалі;
Є гончарі і навіть є бояри,
Котрі прийшли сюди не через чвари -
За ради честі й правди на землі.
Ти кажеш нам, що княжі ми раби,
Князь каже нам, що смерди ми погані.
Ми не відступимо в кривавому змаганні,-
За Віру не припиним боротьби!

Ми не повіримо твоїй брехні,
Бо знаємо: онуки ми Дажбога!
Не треба нам твого чужого бога.-
Своїх Богів не зрадімо! О, ні!

Добриня:

Ну, що ж, свій шлях ви вже тепер обрали,-
Занадто він кривавий та страшний.
Ви всі - мерці - всі ті, що тут повстали.
Скінчіться швидко цей останній бій.

Білянка:

О, Волелюбє, ладо моє любє,
З тобою я піду в жорстокий бій...
Волелюб:

Волелюб:

О, ні, кохана, ні, жадана, любя, -
Ця справа не для тебе. Стій!
Залишся осторонь, там, де жінки й

Аж поки зовсім не ущухне бій
Жіноча доля - це завжди чекати:
Отож, будь там, - зі мною йти не смій!

Білянка:

О, Волелюбє, подивись навколо:
Вже бій кипить, - іти мені не час, -
Вже наші стиснуті і стали колом.
Тепер ніхто вже не розлучить нас.
Ти знаєш, мій єдиний, мій коханий,
Як вправно володію я мечем;
З тобою буду поруч, мій жаданий,-
Ми разом будем битися: плече з плечем.

* * *

І спалахнула знову люта битва -
Жорстока і безжална круговерть:
То сильних за слабкими зла гонитва;
То скрізь Добриня сіяв людям смерть

* * *

Скінчилося побойще жорстоке:
Земля полита рясно кров'ю вщерть.
Навколо капиц - скрізь, де гляне око -
Скрізь трупи, трупи, - скрізь панує смерть.
Будко, Родко і Судислав лежали.
Немов руками землю обняли.
Із спини кожного в них ратища стирчали...
Судка ж оборонити не змогли.
А той лежав, немов герой казковий,
З сокирою в руці, немов живий, -
Неначе в наступ знову йти готовий;
Неначе рвався знов в кривавий бій.
А тут неподалік зстрілою в серці
Лежить, упавши назнак, Волелюб.
А поруч з ним - та, що упала в герці,
Кому він наймиліший був і люб -
Лежала закривавлена Білянка.
Над Перемислом плакала Русанка;
Ридали скрізь дівчата і жінки;
Ридали і діди старі й батьки.
А над побойщем зловісний голос князя:
«Це через них тут кров лилася!
Якби ці смерди не повстали,
То тут би мертві не лежали».
Та в відповідь старечі шелчуть губи:
«Ти, зраднику, причина смерті й згуби!»

Князь:

Хто завтра на ручай христитись
не прийде, -
Хто б він не був: чи бідний, чи багатий,
Той буде ворогом моїм заклятим:
Своє майно і голову він втратить,
Його ж добро до мене перейде.
Пора настала біса волочити.
Тягніть його з Гори униз.
Тягніть, немов худобу на заріз.
Ідучи через Боричів узвіз,
Весь час його наказую вам бити!

Волелюб:

Ні, князю, тут злочинець – ...ти! -
Від жадібності втратив глузд і міру.
Як міг на найсвятіше посягти? -
Кумирів знищив. Та не знищиш Віру!
Звільни Волхва, служителя Богів,
Й вино свою спокуту перед нами!..

Князь:

Візьміть його! Я бачу - він здурів, -
Як з рівнею говорить смерд з князями.

Твердята:

За святотатство мало його вбити!..

Смішко:

А спробуй-но: он бачиш, скільки воїв?
Що вдієш тут? Як Правду захистити? -
Хіба лише накласти головою.

Князь:

Гей, охоронці, крикунів хапайте!
Та швидше! І ведіть сюди, до мене!

Мироніг:

Гей, отроки, мерщій тікайте!
Бо княже військо - люте і скажене.

Волелюб:

Ні! Станемо до бою всі за Віру!
Несіть сюди мерщій каміння,
Несіть кії, мечі, сокири...
До мене йдіть, у кого є сумління!

Твердята:

Станьмо стіною, бо вої вже пруть;
Візьмем кії та каміння.
Будемо дружні - вони не пройдуть.
В єдності - наше спасіння.

Доброслав:

Їх мало спинити, - їм треба розбити!
Інакше загинемо ми.
Тож, мусимо гідність свою захистити,
Щоб звати могли нас людьми.

Судко:

Принесли вже мечі й сокири,

Щити і ратища, й оскепи.²
Беру сокиру - зброю щирю,
А ви - хто що, - які в кого дотепи.

Натовп вирує,
Натовп нуртує,
Гнівню кричить і гуде.
Безлад панує,
Князь же лютує:
«Де ті призвідці? Де?»
Вої з мечами,
Із злими речами
Натовп той наскрізь пройшли.
Їх оточили, -
Лаяли, били -
Перемогти ж не змогли.
Вої з мечами
Стали рядами:
Колють, рубають і б'ють.
Люди-кияни
б'ються киями -
Втрати великі несуть.
Бою змагання,
Зойки, конання -
Ллється з обох сторін кров.
Крики, знуцання,
Зброї бряжчання
Чуються скрізь знов і знов.

Волелюб:

Б'ємось на смерть! Не може бути миру!
Розіб'ємо навпіл загін тих вояків!
Якщо й загинемо в бою за Рідну Віру,
Та помстимось за зганьблених Богів!

Неначе дві хвилі
В розбурханім морі,
Зустрілись дві сили
На смерть і на горе.
Не можуть вони одна одну залити;
Не можуть вони одна одну розбити.

Князь:

Дружино вірна! Славні мої вої!
Сьогодні вас не влізнаю, -
Не раз ризикували головою
В кривавому, жорстокому бою.
Що з вами зараз? Чи злякались смердів?
Вони беззбройні та слабкі.
Чи може наглої злякались смерті
Від наглої і нищої руки?
Негайно знищіть заколот зухвалий!
Бо весь народ повстане на їх клич,
Якщо у вас для цього сил замало,
То шлю вам ще загін з Дорогожич.

Судко:

Пробитись треба нам мерщій до князя,
Сокирою дорогу прорубати.
Це ж через нього кров тут пролилася,
То ж, треба зрадника в полон узяти.

Горогляд:

Ну ж і настирливий отой Судко,
Сказав - і он поглянь, вже біля князя.
Здавалося б, такий собі тишко,
А як кричить й в стан ворога врубався.
Сокирою дорогу прорубав,
Неначе просіку зробив у лісі.
А з ним - Будко, Родко і Судислав -
Відвагою і люттю пройнялися.

Еймунд:

Мій князю, четверо шалених
Прорвалися сюди, побиаши воїв.
Вони рубають і кричать страшенно
Про те, що тут розпраляються з тобою.
Послав я вже, щоб вдарити їм в спину
І знищити зухвалих підлих смердів.
Вони ж боротись будуть до загину,
Хоч накажи їм на шматки роздерти.

Горогляд:

А ось і смерть прийшла
безжална господня,
Прийшла непрохана - хоч клич її не клич -
То дядько князя - тисячник Добриня -
Привів вже свій загін з Дорогожич.

Добриня:

Кияни! Люди! Що це ви вчинили? -
Повстання проти князя підняли.
Чи ж думали ви: вистачить вам сили,
Щоб військо княже ви перемогли?
Господар - князь, а ви - раби у нього,
А, значить, ви і господа раби!
Неправда, що онуки ви Дажбога,
В це можуть вірити лише дурні лоби!
Отож, покійно здайтесь княжій волі
І князь провини ваші вам простить.
Інакше - не позаздриш вашій долі...
Швиденько думайте,
бо швидко час летить.

Волелюб:

Між нами є купці і ковалі;
Є гончарі і навіть є бояри,
Котрі прийшли сюди не через чвари -
За ради честі й правди на землі.
Ти кажеш нам, що княжі ми раби,
Князь каже нам, що смерди ми погані.
Ми не відступимо в кривавому змаганні,-
За Віру не припиним боротьби!

Ми не повіримо твоїй брехні,
Бо знаємо: онуки ми Дажбога!
Не треба нам твого чужого бога,-
Своїх Богів не зрадімо! О, ні!

Добриня:

Ну, що ж, свій шлях ви вже тепер обрали,
Занадто він кривавий та страшний.
Ви всі - мерці - всі ті, що тут повстали.
Скінчиться швидко цей останній бій.

Білянка:

О, Волелюбє, ладо моє любє,
З тобою я піду в жорстокий бій...

Волелюб:

О, ні, кохана, ні, жадана, любя, -
Ця справа не для тебе. Стій!
Залишся осторонь, там, де жінки й

Аж поки зовсім не уцухне бій.
Жіноча доля - це завжди чекати;
Отож, будь там, - зі мною йти не смій!

Білянка:

О, Волелюбє, подивись навколо:
Вже бій кипить, - іти мені не час, -
Вже наші стиснуті і стали колом.
Тепер ніхто вже не розлучить нас.
Ти знаєш, мій єдиний, мій коханий,
Як вправно володію я мечем:
З тобою буду поруч, мій жаданий,-
Ми разом будем битися: плече з плечем.

І спалахнула знову люта битва -
Жорстока і безжална круговерть:
То сильних за слабкими зла гонитва;
То скрізь Добриня сіяв людям смерть,

Скінчилося побоїще жорстоке:
Земля полита рясно кров'ю вщертє,
Навколо капиць - скрізь, де глянє око -
Скрізь трупи, трупи,- скрізь панує смерть.
Будко, Родко і Судислав лежали,
Немов руками землю обняли.
Із спини кожного в них ратища стирчали...
Судка ж оборонити не змогли.
А той лежав, немов герой казковий,
З сокирою в руці, немов живий, -
Неначе в наступ знову йти готовий;
Неначе рвався знов в кривавий бій,
А тут неподалік з стрілою в серці
Лежить, упавши навзпак, Волелюб.
А поруч з ним - та, що упала в герці,
Кому він наймиліший був і люб -
Лежала закривавлена Білянка.
Над Перемислом плакала Русанка;
Ридали скрізь дівчата і жінки;
Ридали і діди старі й батьки.
А над побоїщем зловісний голос князя:
«Це через них тут кров лилася!
Якби ці смерди не повстали,
То тут би мертві не лежали».
Та в відповідь старечі шепчуть губи:
«Ти, зраднику, причина смерті й згуби!»

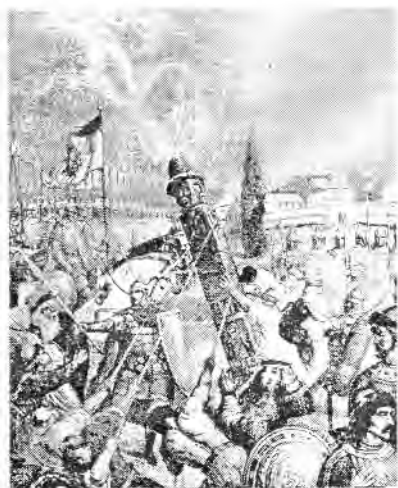
Князь:

Хто завтра на ручай христитись
не прийде, -
Хто б він не був: чи бідний, чи багатий,
Той буде ворогом моїм заклятим:
Своє майно і голову він втратить,
Його ж добро до мене перейде.
Пора настала біса волочити.
Тягніть його з Гори униз.
Тягніть, немов худобу на зарі.
Ідучи через Боричів узвіз,
Весь час його наказую вам бити!

Та не тому, що біс цей щось відчує,
А щоб всі знали: втратив він потугу,
Та щоб всі бачили над ним наругу,
Бо ми тепер обрали віру другу, -
Щоб не молилися до нього всує!
Коли ж потягнете аж до Почайни,
То потім у Дніпро його кидайте!
Якщо ж до берега пристане -

відпихайте.

Аж за пороги так за ним рушайте
І там обліште - ідіть сюди негайно!

О, златовусий! О, срібноголовий
Наш любий Боже, рідний, винятковий!
Чому ж це голова твоя в пілюці,
Серця ж людей у розпачі і муці?
Крута дорога із гори до низу...
Тягнуть тебе, неначе в'язку хмизу,
А ще до того ж сильно б'ють киями...
О, Боже, що ж без тебе буде з нами?
Пробач нам, що тебе не захистили, -
У нас на це не вистачило сили,
О, Боже, - той, що є на небі,
Хай плач наш долетить до тебе!
Поглянь же: он твою подобу
І б'ють, і тягнуть як худобу
Скарай мерщій цих святотатців,
Бездушних і лихих зухвальців!
Скарай мерщій злочинця князя! -
Від нього зрада почалася:
Хай буде проклятим довіку! -
На ньому ж злочинів без ліку
Ті ж, що повстання підняли за Тебе,
Живуть хай вічно у Раю на небі!
Вони життя за Тебе на жаліли, -
Їх душі до Сварога відлетіли;
Їх подвиг хай запам'ятають люди, -
Хай на землі їм вічна пам'ять буде!

Коли його укинули в Дніпро,
Йшли люди берегом, ридали,
До нього руки простягали:
«О, Боже, дай нам щастя і добро!
Не залишай нас у тяжкий цей час, -
Зостанься з нами - збережи нам Віру,
Дай нам пораду праведну і щирю, -
Рятуй нас, Боже! Не покинь же нас!»
Коли ж за щось чіплявся у воді
Й занурювався в воду головою, -
«О, Боже, видибай! О, що з Тобою?» -
Кричали люди в розпачі тоді, -
Він видибав і далі плив і плив,
Коли ж проплив, нарешті, вже пороги,
Тоді прийшов кінець його дороги.
Його Дніпро до берега прибив.

Він зник серед скелястих берегів
У темних хвилях шумовиння й піни.
І слава сяяла з тих скель впродовж
віків, -
Безсмертна Слава Лицарів України.

НАРУГА

Еймунд:

Виходь, Волхве. Я знімаю
З тебе ці вериги³,
Щоб ти бачив, як палають
Бісівські книги, -
Дерев'яні, берестяні
І ті, що на шкірі -
Всі згорять, підуть до ями -
Не допоможуть вірі!
Може князь твої провини
Захоче простити...
Та спочатку він повинен
Всіх киян христити.
Ти ж киянин, то теж будеш
Христитися з ними.
Своїх ідолів забудеш,
Що пішли вже з димом.

Волхв:

Ні до чого ця порада.
І ніяка сила
Не штовхне мене до зради
Віри, що так мила!

На світанку, як з темниці
Вже Волхва звільнили,
Книги, наче блискавиці,
В полум'ї блистіли;
То горіла руська Слава
І Пам'ять, і Віра, -
Попів-греків чорна справа
Й князя-бузувіра.
Стислось серце у старого
Що йому робити? -
Як від злого, від чужого
Рідне захистити?

Еймунд:

Годі, волхве! Все згоріло, -
Нічого дивитись!
Підемо на інше діло -
До Дніпра христитись.

Волхв:

З дитячих літ навчали нас батьки,
Як Рідну Віру знати і любити.
Князь її нищить - чинить навапи:
Чужу й огидну коче прищепити,
Щоб плондрувати й нищити своє, -
Подібне не властиве навіть звіру.
Скажи мені: то хто ж тоді він є?
Яку його провинна має міру?

Еймунд:

Мовчи, старий! Чи може ти здурів?
Це добре, що ніхто тебе не чує.
Чи ти померти в муках захотів?
Почує князь - замучить, замордує...
Пішли мерщій зі мною до Дніпра.
Туди давно пішов вже князь з попами, -
Киян христити вже давно пора,
А ти педь йдеш старечими ногами.

Як Волхв з варягом до ріки дістались, -
Побачили там князя і попів:
Князь нерухомо мовчки там сидів,
Поли щось з книг по-грецьки

белькотали,

Христились кращі князеві мужі -
Байдужі по воді вони бродили...
Й здавалось їм: висотують з них сили
Слова попів холодні і чужі.

Князь:

Скінчилося твоє вже волхвування.
Тепер ти, Волхве, зайвий на Русі:
Обряд нової віри приймуть всі...
І ти приймай без зайвого ванання.
Піп Анастас тебе христити буде, -
Про нову віру розповість тобі.
Який же толк у впертій боротьбі? -
Христись!.. - І підуть за тобою люди.

Волхв:

Читав я християнські грецькі книги... -
Нічого мудрого й святого там нема:
Покора рабська, ницість та пітьма,
Душі кайдани, пута та вериги.

Анастас:

Не богохульствуй! Книги ці - святі -
Про муки та страждання Бога:
З колиски до небес його дорога;
Про те, як розпинали на хресті.

Волхв:

Його розіп'яли не на хресті, -
Злочинців на колодах розпинали!
Хоч книг слова ви сто разів мінiali -
Нема там слів, що вмер він на хресті!
Писали їх огречені жиди!

«Ксюлон»⁴ і «стаурос»⁵ - в греків -
деревина.

Якщо ж він жив - не Бог був, а людина!
Тож, княже, ти від них добра не жди!

Князь:

Ну, Анастасе, ти його христи!
Гей, грідні!⁶ Киньте його в воду!
А то базікає тут про колоду.

Волхв:

Геть, княжий блюдолизе! Відпусти!

Волхва штовкнули з берега у воду;
На берег рвався, але не пускали, -
Два грідні молоді його тримали -
Все князеві робили на догоду.
А Анастас почав Волхва христити:
Читав молитви і махав кропилом.
Волхв борсався в міцних руках

безсило,

Не міг він свою гідність захистити.

Князь:

Ну, от і все, тепер його пускайте.
Як бачиш, справа ця зовсім проста...
Ви ж, грідні, іншим ідіть допомагайте.

Як піп підставив хрест аж до обличчя,
Волхв прокричав: «Геть, знавіснілий,
геть!»

Мене Сварог давно до себе кличе! -
Щоб я себе згнатьбив? Ні! Краще -
смерть!»

Князь:

Гей, грідні! Знов беріть його під руки.
Ти ж, Анастасе, закінчи обряд.
Немає вже дороги тут назад, -
Нема ж без цього з нашим Богом злуки.

Волхв:

Гей, попе! Забери цю річ бридку й лиху!

Анастас:

Цілуй хреста й відразу будеш вільний!
Чи підеш проти князя, божевільний?

Волхв:

Не забереш? - Плюю на нього! Тьху!

Анастас:

Скарай його, великий княже, -
Образив Бога і святого він хреста!
З такими мова в нас коротка і проста.
«Без крові пролито!» - наш звичай каже.

Князь:

Хай буде так, як каже Анастас.
Тож, гридні, слухайте, - це мій наказ:
На шию камінь прив'яжіть і - в воду!
Нехай в Дніпрі він пошукає броду.

Волхв:

Ну, що ж, топить. Я смерті не боюсь! -
Я довгий вік прожив. Моя дорога
Давно прямує в небо, до Сварога.
Та от біда: як буде жити Русь? -
Керує нею зрадник, братовбивця, -
На манівці її він заведе!
Але я вірю: час такий прийде:
Його засудять яко нечестивця!

* * *

Він зник у хвилих - наче й не було -
Стояли люди, наче зацікавлені,
Немов йому сказати щось хотіли
І зупинити це жорстоке зло.

* * *

То не вітру потужного струм
Над Дніпром гне дерева й ламає -
Княже військо киян всіх на глум
До Дніпра як худобу зганяє.
І опертись не можна ніяк;
Від наруги ніхто не спасеться:
Не втече ні багач, ні бідняк, -
Плач і лемент довкола несеться.
У нерівнім бою полягли
Відчайдушні, правдиві, сміливі;
У ліси подалися, втекли -
менш відважні і зовсім лякливі;
Ну, а решта - лишилася тут.

Та й куди їм тікати із дому? -
Всім з князівських не вирватись пут.
Тож, на суд віддалися лихому.

Тут, на березі, біля річки,
Їх ділили на дві половини -
За ознаками статі людини:
Тут - мужі, а там далі - жінки.

Русанка:

Я не хочу, не хочу у воду! -
Моє ладо мене не пускає.
Він так ніжно мене обіймає...
Ця вода зіпсує мою вроду.

Млада:

Божевільна! Подруженько мила!
Тут безжальні всі, злі і жорстокі.
Чуєш - ззаду дружинника кроки? -
Тебе в воду штовхне він щосили.

Русанка:

Я не хочу у воду, не хочу!
І одежі не буду знімати.
Хочу я від хреста захватитись -
Піп-чужинець мене зурочить!

* * *

А поли свою справу робили:
Всі христили, христили, христили...
Люди мовчки корились безсило;
По воді, безпорадні, бродили.

Русанка:

Охристили! Охристили! -
Мене й ладо моє вбили!
І отруту в душу влили...-
Охристили, охристили...

Добриня:

Ой, нещасна, божевільна...

Русанка:

Воля князя - зла, свавільна.
Я ж безсильна! Я безсильна...

* * *

Бож:

Я врятувався! Спас мене Перун
Та моя Рада мила і кохана.
І хоч болить ще дуже моя рана.
Її загоїть швидко дід Ярун.
Гей, люди! Скиньте цей чужий обряд!
Земля, Вода, Вогонь очистять скверну;
Боги вам впевненість тоді повернуть,
І буде на Русі правдивий лад.
Тепер нас випробовують Боги:
Питаються, чи любимо ми Віру
Прадавню, Предківську, Правдиву,
Щиру;

А вірним шлють і щастя, і снаги.
Ніколи наша Віра не загине!
Хоч час випробувань настав, -
Вона засяє знову як перлина,
Бо вічні будуть Прав і Яв, і Нав!

ПІСЛЯМОВА

Слава відважним, що стали за Віру!
Слава жінкам і мужам
Тим, що за рідне боролися щиро!
Слава всім Рідним Богам!

23 жовтня, 1997 р.

¹ Капут - (нім.) розбити; тут вжито в значенні «кінець».

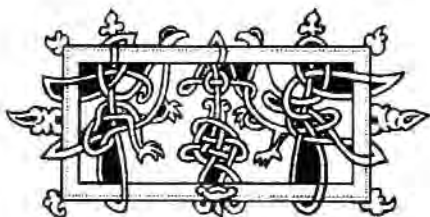
² Оскел - (слов.) дрючок, загострений на одному кінці, простий дерев'яний спис без залізного вістря.

³ Вериги - (церковн.) залізні ланцюги та обручі, які носили християнські фанатики.

⁴ Ксюлон - (грецьк.) дерево.

⁵ Стаурос - (грецьк.) стовп. У Новому заповіті, в грецькому оригіналі, ніде не згадується про хрест як знаряддя страти Ісуса Христа. Те, що російською мовою перекладено як «крест», там позначено словами: «ксюлон» і «стаурос», що в перекладі з грецької мови означає дерево і стовп. Тому з цього й випливає, що Христа розп'яли не на хресті, а на стовпі або - на дереві. У ранньохристиянському мистецтві зображення розп'яття відсутні: християни його уникали, щоб не бути неправильно зрозумілими для язичників, з точки зору яких розп'яття було найганебнішим покаранням. І тільки після того, як розп'яття перестали застосовувати, починаючи з VI ст. н. е., зображення «хресних мук» Ісуса Христа поступово стали набувати популярності (див. Евсюков В. В. Мифы о Вселенной. - Новосибирск: Наука, 1988, с. 154-155).

⁶ Гридні - (слов.) княжі військові дружинники.

Руслан Морозовський ЛОКАЛІТИ (1992-1996)

Перевтомлена магма шукала у надрах проходу,
І, прорвавши прохід локалітом стріляла в zenit.
Застрягав локаліт, затикаючи магму та воду,
У підземнім котлі добавляючи гейзерам гніт.
Булькотіла вода і шампаном тікала від магми,
І шкварчав конденсат, і породу жував мінерал,
І тремтіли в землі, наче в лоні майбутньої мамі,
Кабарда і Чечня, Карачай, Дагестан і Кар'ял.
Племена, племена - кімерійці, алани, арійці,-
Хоч кочуй, хоч воюй, хоч незайману землю ори.
І, мов юний Бескид, на рівнинах звелись українці,
І вогненно-небесні в zenit підняли прапори.
І лягали кістьми, і платили криваву данину,
І сікли ворогів, і тягнули тяжку борозну,
Тільки враження є, що данину по нинішню днину
З України стяга каганат у хозарську казну.
Тільки враження, що Українці, як ті локаліти,
І між них тумани і загати на вражій межі.
Тільки враження, що ми чужої мети сателіти,-
Стоїмо при шляхах, де шкварчать мерседеси чужі.
Аксіоми прості видаєм за складні теорему.
Найдорожче добро до хозар утіка з-перед вій,
І в начальство своє ми злодюгу-хозара беремо,
І найкращих красунь - до хозара на конкурс повій.
А тим часом Кавказ землетрусами трусить Європу.
Гей, Іване Франко, ти, здається, вважав навпаки.
Чорноморський прибій незабаром наварить окропу
І, пригадаєм, тоді пригадаєм, що ми козаки.
І, можливо, тоді в нас прокинеться дух Святослава,
Запаляє в серцях наших вічний Дажбожий вогонь,
І поверне собі назавжди Українська Держава
Все, що з неї здрав каганат по сьогоднішній день.

*Наробив ти, Христе,
лиха!
А переіначив
Людей Божих?! Котилися
І наші козачі
Дурні голови за правду,
За віру христову,
Упивались і чужої,
І своєї крові!..
А получчали?.. ба де то!
Ще гіршими стали...*

Тарас Шевченко "Сон"
(“Гори мої високіі...”)

Ярослав ОРІОН

В ДОРОЗІ ДО ПРАВДИ

На вступі годиться сказати бодай декілька слів про це тритомне видання «В Дорозі до Правди». Це є перше в нашій історії основне видання про християнство, яке вже 1000 років гнобить нас своїм недоречним поганством і крайнє шкідливою для народу й людини моральністю. Тодуши дорогою правди й розуму автор нічого не видумував, а спирався на численну літературу й на суцільний досвід нашої трагічної історії, в якій християнство відіграло роль гробокопателя.

Живемо в епоху глибоких досліджень усього, що існує, бо на те нам Бог дав розум, щоб ми шукали правди. Бог це найвища правда, а не триголовий жидівський ідол, для якого немає місця в новітньому суспільстві. Тоді, коли в інших народів написано про християнство й інші релігії сотні тисяч книжок, у нас комплетна пустеля й життя імперативно вимагає ту пустелю бодай частково заповнити, щоб знайти дорогу до правди й до правдивої віри в Бога, як того вимагає грамотна сучасність. Тільки повне відродження рідної духовості визволить нас від політичного рабства, а для цього потрібне знання. Духове відродження і спасіння в нас самих, а Царство Небесне кругом нас і його нам самим будувати треба, не чекаючи містичного спасіння. Вікно у світ і в життя – книжка, й без книжки сьогодні в світі ми далеко не заїдемо. Тому автор надіється, що своїм трудом і посвятою дасть спрагненому читачеві необхідний до думання матеріал для спільного будування кращого майбутнього для нашої Батьківщини, поневоленої подвійною мертвою догматикою, більшовицькою і християнською.

Друкується за виданням Я. Оріон. В дорозі до правди. - Т. 1. - Австралія: Відродження. - б.р.

Як дуже спізналася Біблія на шляху еволюції, пізнаємо тільки тоді, коли її уважно прочитаємо. Це не тільки давній світ, але замерзлі й відсталі легенди, які не мають нічого спільного зі сучасністю. Мав рацію Вольтер, коли писав, що тільки ті люди вірять у Біблію, які її ніколи не читали. Нас вчили в школі і в церкві, що це «Святе Письмо», або «Слово Боже». Церква дуже спізналася зі своєю інтерпретацією Біблії, собі самій на шкоду. Бо Біблія ані свята, ані диктував її Бог, а її святість пізнаємо по тих брудах, протиріччях і недоречностях, які в ній зібрані. Такого роду книги дуже небезпечні, бо вони своєю відсталістю і примітивізмом є колодою на дорозі прогресу і якщо йдеться про український нарід, тисячу років держить його в духовому рабстві й інтелектуальному каліцтві.

Найбільшою святістю є сама людина і її ставлення до інших людей, а Бог незглибинна містерія космосу, яка не вибирає собі один нарід з-поміж великої кількості народів і дає йому обскурантну Біблію, яка ось уже 2000 років б'є обухом по лобі думаючих людей і не допускає їх до Сонця, до Правдивого Бога до Правди й до Щастя.

Біблія - це збір доісторичних легенд і різних передань, які стосуються жидівського народу.

Археологія викриває в епоху розуму біблійну «правду» й руйнує доцентру її «божеський» характер, не дивлячись на те, що є ще сили в світі, які роблять неймовірні зусилля, щоб цю книгу прославляти, обожнювати й накидати цивілізованому світові.

Біблійні документи були цілковито зумовлені своїм примітивним часом і не дають ніякої відповіді на містерію світу, на початок і кінець і не висловлюють ніякого передбачення майбутнього. Щойно розвиток цивілізації й розуму, які Біблія всіма силами зупиняла, дозволили людині незалежно знайти свої посланництво й закони Божі. Як постала Біблія, розкажемо пізніше. Але первісної Біблії, написаної найстаршою мовою, ніколи не було. Це є радше збиранина різних документів невеличкої бібліотеки, яка постала впродовж цілого тисячоліття. Це є документи в деякій мірі навіть не жидівського походження й легенди, засвоєні жидівськими писарчуками від інших народів тогочасного світу, які були на багато вищому рівні цивілізації від жидівського примітивного племені. Поза Біблією жиди залишили дуже мало слідів свого минулого.

На шляху прогресу врешті прийшов час, щоб розкрити всю правду про Біблію. Нам українцям це особливо потрібне, бо на нашій життєвій дорозі не політична тільки неволя, але й духовий застій, спричинений цією «святою» книгою.

Людський ум по своїй природі вперто шукає правдивого об'явлення і знаходить тільки бруд і брехню. 2000 років Біблія була замаскованим фетишем, який не вільно було студіювати. Її мови широкі маси не розуміли. Тло, на якому вона постала, було тільки міфом, або баечкою. Сьогодні ми вже знаємо багато, бо наука не стоїть на місці. Були часи, коли за критичну думку відносно Біблії загрожувала страшна смерть. Але й це не допомогло, бо закони Божі сильніші всякого забобону. Джордано Бруно й багато інших заплатили дорого за те, що поставили науку проти біблійної темноти. Телескоп не знайшов Бога на хмарах, він мабуть перенісся кудись в інше місце.

Те, що творця світу називають «Батьком», нічого дивного, бо від народження в людині є атавістичний і підсвідомий голос батька, що дав нам життя, а Бог стається батьком усіх батьків. Але ось ми зараз на початку Біблії в Генезі бачимо, який це був жидівський «батько», що мусів аж мільярд років укладати плани, щоб сотворити світ із таким неймовірним спізненням, бо аж 6000 років тому. І взагалі числення часу в нього якесь дивне, бо Мойсей жив десь 12 сторіч перед Христом, а шумерійці, китайці, єгиптяни вже 1000 років до Мойсея знали про сонячну систему й на думку їм не прийшло, що земля ось-ось нещодавно сотворена. Виходить, що бог жидів так собі для забави диктував Біблію.

Щоб пізнати правду, треба вчитись на попередніх помилках і звичках, бо знання правди основний стимул і закон нашого життя. На те Бог дав нам розум, щоб ми всяку брехню і помилки розкривали й таким чином очищали дорогу в майбутнє. Але дорога релігійного забобону це не дорога, а мандрівка п'яного віслюка навколо біблійного стовпа. Бог вклав у нашу душу вічну тугу за ідеалом і в цій тузі наш ум ніколи не перестане

шукати й непокоїтись тоді, коли дорога губиться. Морально й інтелектуально ми завжди будемо розвиватись тільки за добрим прикладом.

Ось який приклад дає нам розхвалена Біблія, то зараз побачимо. Починаєм від початку, тобто від Генези (Книги Буття), бо так називається перша книга Біблії. Назва грецька й означає «походження», а грецька тому, що перша суцільна Біблія була написана грецькою мовою. Гностики перших століть християнства трактували не тільки Генезу, але й всю Біблію, зі сміхом, бо про вічність матерії говорив ще Зороастр, а в Біблії матерія і все що бачимо нещодавно сотворені.

Не треба багато читати, щоб переконатись, що Генеза, як і вся Біблія, не є записом продиктованою з Божої канцелярії. Примітивні поняття, порівняння й байочки перейняті від тих народів, серед яких перебували мандрівні жидівські племена. В Шумерії, де процвітала найперше цивілізація світу, вже в 3 тисячолітті ст. ери, в місцевості Гурук, разом із головою богині Інани викопали археологи таблички із записом про початок світу. В Шумерії жиди були рабами, як і значно пізніше у Вавілоні і Єгипті. Шумерська легенда каже, що спочатку жили тільки боги, орали землю, копали канали й надоїло їм працювати, тому й вирішили сотворити людей. А тоді бенкетували, як це робили пізніше грецькі боги, а люди працювали, сварились і воювали. Із Шумерії взято теж легенду про рай, потоп, Йова та декілька інших епізодів. Вавілонці уявляли собі хаос перед сотворенням як боротьбу бога Мардука з дідьком Тіяматом, в якій Мардук переміг і впорядкував світ так, як його бачимо сьогодні. Тіямат у Біблії називається Тегум і являється прапредком християнського Сатани. В Ніневі відкопано таблички Асурбаніпала зі сотворенням світу, подібним до біблійного. Також індійські Упанішади, які написано на базі найстарших релігійних книг світу Вед, говорять про сотворення світу.

Але в жидів це сталося точно 3761 р. ст. ери, коли їхній Ягве задумав сотворити світ і від того часу жиди числять свій календар. Так робили теж і давні християни, але під тиском модерного світу закинули цю нісенітницю. Існує ще й друга історія сотворення світу, зовсім відмінна від біблійної, т. зв. апокрифічна, тому жиди її закинули. І ось «спочатку Бог сотворив небо і землю» (Буття. 1.1-2). Де воно те небо, ніхто не знає до сьогодні. Астрономія заглянула вже мільйони світлових років у глибину Всесенної, але небо досі не знайшла. В той час, коли писалась Біблія, поняття Всесенної було дуже обмежене й небо було десь близько над головами, щоб Бог не потребував довго подорожувати. «І Бог сказав: "Хай буде світло - і було світло» (Буття. 1. 3.). «І Бог відділив світло від темряви» (Буття. 1. 4). Як можна сотворити світло без джерела того світла, тобто сонця і як можна відділити світло від темряви, то тільки Ягве один знає, але людський розум того ніяк второпати не може.

Біблійні писаки до шкіл не ходили. Навіть сірійський філософ Порфирій III ст. дивувався, як можна зробити світло перед сонцем. Але для церкви Біблія непомильна. Коли вже Ягве все сотворив, включно зі звіриним світом, а мусила це бути незвичайно важка і складна праця, вирішив він собі на потіху сотворити людину. (...)

Але насувається ще й багато інших питань. Писати в Біблії, що Бог сотворив людину на свою подобу, це непростимий гріх, бо в жидів творити образ Божий строго заборонено. Ми не маємо ніяких доказів того, що Бог має людську подобу. І далі, коли прийняти, що Бог це дух, то що ж тоді варті слова в Біблії про сотворення людини. Одне протиріччя за іншим. Біблія варта хіба того, щоб нею забавлялись. Але сміятись з Біблії не годиться. І тепер, маючи Адама, першого чоловіка, прошу уявити собі Бога з Адамовим ребром в руці і в глибокій задумі, чи зробити Єву блондинкою чи брюнеткою. Але кінець кінцем Бог впорався зі складним сотворенням і вирішив відпочити. «Він сьомий день відпочивав по всій своїй роботі» (Буття, 2. 2.) Тут знову постає питання: Коли Бог досконалий, то навіщо йому відпочивати?

Пізніше побачимо, що жидівський Єгова карає грішників. Це значить недосконалих людей. Навіть смерть для них видумав, що й говорити про вічний вогонь. Ба навіть весь рід людський вигубив потопом, за винятком Ноя, тих же самих, кого він сотворив. Люди є людьми і мають свої слабості й недосконалість. Отже, як міг досконалий Єгова сотворити недосконалих людей? І потім мститись на них за свої власні помилки? Видно, що Єгова сотворив людей недосконалими тому, бо сотворив їх в останній день творіння, коли вже був втомлений. Все ж таки, який же він був чудак, якщо не передбачив такої прикраси. Коли б людина сотворила людину, їй було б дуже ніяково за такі результати. Щоб якимось оправдати людську недосконалість, біблійники придумали чорта, чи радше чортів.

Єгова назначив адміністратором світу архангела, але той засмакував і сам захотів бути Богом. І Єгова був змушений копнути його геть із неба. І він став чортом. Все ж таки цей чорт не стратив свою неймовірну силу, майже дорівнюючи самому Єгові. Він розмножився в незчисленні мільйони й оперує з незвичайною хитрістю. Його Єгова терпить собі на втіху й возиться з ним по сьогоднішній день. Навіщо ж Єгова сотворив собі теж цілу армію ангелів з їхніми генералами, чи архангелами? Коли Єгова всемогутній, то йому помічників чи посильних не треба. Мабуть скучно йому самому на небесах. Та й пекло видумане для потіхи, бо з Божою любов'ю воно нічого спільного не має. Жиди на пекло не дуже зважали, але християни його дуже розбудували, мабуть щоби заганяти страхом людей до церкви.

Легенда про Адама й Єву теж спадщина шумерська, а не жидівська. В Шумерії був міф про Енкі і Нінгурсаг. Енкі був богом води, а Нінгурсаг - богиня мати. Дільмун - це Божий город, або рай.

Шумерійський Дільмун це жидівський Едем. Подібні міфи були в багатьох народів. В цьому Едемі Єгова показав себе брехуном. Бо він сказав першим людям: «Коли з'їсте плід із забороненого дерева, то вмрете того ж дня» (Буття. 2. 11.). Але вони з'їли і не тільки не вмрели, але навіть не заворіли. Вони навіть не розуміли слова «смерть», бо її ніколи не бачили. Все ж таки смерть їх спіткала в кінці їхнього життя на вигнанні з раю і смерть їхня була, згідно з Біблією, карою за гріх первородний, не тільки на Адама і Єву, але й на всіх їхніх потомків. Отже всі ми помираємо тому, що Адам і Єва згрішили. І що таке цей «первородний гріх», то людська логіка ніяк впоратись не може. Бо коли Єгова не планував, щоб Адам і Єва розмножувались, то навіщо дав їм стать? Чи це був у Єгови тільки лукавий експеримент? Сотворити похить і назвати це гріхом первородним? Може тому із-за цього первородного гріха целібатники так часто попадають у спокусу. А людство висміяло цей гріх, бо розмножилось сьогодні аж до чотирьох мільярдів.

Всевидючий Єгова знав, що Адам і Єва згрішать, бо він нарочно сотворив їх слабими. Він навіть підіслав їм змія, а потім покарав їх і карає нас, придумавши смерть. Заборонений овоч це не тільки стать, але і знання. Змія говорив про знання, отже знання непотрібне, за знання Церква палила людей живцем. Але знання й освіта таки перемогли, бо такими є закони Божі й завдяки тим законам ми сьогодні можемо розуміти біблійні документи. Адам і Єва, вкусивши заборонений овоч, зрозуміли що таке зло, значить вони навчилися тої моральності, яку вчить християнство, а це не моральність, а негідна перверсія. Моральні ідеали виростають разом із еволюцією людства, а не накинені Біблією. В Генезі (Книзі Буття) говориться про людей, як про «синів Божих», чого ж тоді така жорстокість до синів Божих?

Єгова, або Ягве, прогнав Адама і Єву з раю зі заздрощів, щоб Адам не став такий мудрий, як Єгова. Але Адам сховався за кущ і всевидючий Єгова не знав де він, аж мусів добре пошукати. Юліан Апостат, візантійський імператор IV ст., який не був християнином, писав, що Бог сотворив Єву не тільки як помічницю й товаришку Адамові, але як причину лиха й Бог про це знав, бо він усе знає. Тепер же звернім увагу на мову. Мова і здібність говорити можна вважати за дар Божий. І Єва розмовляє із змієм. Ось вона тільки що сотворена і вже вповні володіє мовою. Ба навіть змія говорить! Про таке чудо ми до сьогодні ще не чули.

До початків біблійного світу треба ще додати велику подію, яку не можна поминути мовчанкою. Потоп, як і інші міфи, взятий з Месопотамії, де жиди доволі довго перебували. В шумерійській поемі Гільгамеш, Утнапіштім, король міста Шурпак, це Ной з біблійного потопу. Євфрат і Тигр щороку заливали повинню месопотамську рівнину, подібно як Ніл у Єгипті, й залишали урожайний намул, звідси й легенда про потоп. Бог Енліл

подарував Утнапіштім острів у гирлі Євфрату, щоб врятувати його від повені. Вавилонська легенда розказує про Тамзіла, який за наказом бога Геа побудував корабель. Він зачепився підчас повені за гору Нізір. Легенди про потоп мали теж ассирійці, іранці, єгиптяни й індійці. Всі деталі можна знайти в відповідній літературі, а особливо у Фрейзера, знаного дослідника мітологій світу. Тільки потоп в одному місці триває 61 день, в другому цілий рік, а біблійний потоп триває 40 днів, бо число 40 було кабалістичним.

Може тому, що люди розмножувались надто швидко, чи може тому, що Єгови було соромно за свій власний твір, він вирішив усіх потопити, а залишити тільки Ноя з ріднею, дарма що Ной був п'яницею. Можна припускати, що всі люди, яких Єгова рішив потопити, були драбугами, бо в кожному суспільстві є різні люди. І що тут завинили малі діти? Коли ж у космосі все діється за законом, звідки взяли такі маси води, що затопили весь світ? Інтересно теж, яким способом зумів Ной зібрати всіх звірят світу і всіх по парі, про комах і гадюк вже й не говориться. Скажемо, дикого слона, лева чи носорога запровадити на маленький корабель таки не легко. Можливо звірі самі прийшли, бо дістали наказ бути слухняними. Як же вони тоді всі помістились і 40 днів і ночей прокормились? Сьогодні zorganizувати звичайний звіринець коштує мільйони грошей і багато років праці.

Мікроби всяких хвороб мусили бути дуже цінним багажем на судні Ноя, бо потім розгорнули в світі широку діяльність. Ной і сім'я мусили почувати себе на судні дуже весело серед звірів і птахів, тільки множество всяких мух і шершнів мусили їм таки добре набридати. А скільки звірів, може й корисних, пропало без сліду? А ті всі люди, що потопаючи кричали до Бога про ласку, хіба він їх не чув? В дальшій інтерпретації Біблії побачимо, що хоч і чув, але не звертав уваги, бо така вже його мстива й жорстока природа. Інтересно, чи вершок гори Ельбрус, Мон Блян, Еверест теж був покритий водою? Безконечна абсурдність цієї «святої» легенди очевидна й не вимагає додаткових пояснень.

4-та глава Буття говорить, що від початку світу до Ноя було 8 поколінь, а 5-та глава каже, що було 10 поколінь. Скільки разів біблійні твори переписували й поправлені, але все одно повно неточностей і протиріч. Ной мав 600 років і трьох синів: Сема,

Хама і Яфета. Наймолодший мав 98 років. Здоровезний хлопча мусів бути Ной, коли ще в 500 років мав сина. Генох, син Каїна, жив 365 років і точно стільки днів має рік.

Коли Платона запитались, навіщо Бог сотворив світ, то Платон відповів: «Бо він добрий». Але Платону мабуть не спало на думку, чому досконалий Єгова створив недосконалий світ. Він назавжди залишився недосконалий і грішний, і повинь нічого не допомогла. Чи ж варто було Єгови таку страшну катастрофу влаштовувати? Можливо, що перед повинню люди були кращі і шляхетніші, як після повені. А про саму повинь геологія не знайшла ніяких слідів, хоч повинь згідно з Біблією була всього декілька тисяч років тому.

Легенда каже, що від наймолодшого Ноевого сина Сема походять семіти (гебрейське «шем» означає «ім'я»). Жиди тільки один із семітських народів, якого біблійні автори вважають найпершим народом у світі, хоч появились вони на горизонті історії ціле тисячоліття пізніше від других народів нашої планети. Біблія вважає найдавнішим предком і батьком жидівського народу Авраама якого Єгова вибрав, щоб започаткував реалізацію великого божого плану і все, що Авраам зробив, було ласкою й повелінням божим. І Єгова задалегідь заповів, що він не є Богом усіх народів світу, але «Я є Богом твоїх батьків, Авраама, Ісаака, Якова» (Вихід, 3.6.). І те саме повторює євангеліст Матвій (22.32.): «Жидівський народ буде моїм особливим скарбом понад усі народи» (Вихід, 19.5.). Ті слова Єгова сказав Мойсееві. Отже в Біблії Бог не є просто Богом, а «нашим Богом», тобто Богом Ізраїлю. І це часто повторюється.

А в 5-тій книзі Мойсея (14. 2) написано таке: «Бо ти є святий нарід Господові, Богові твоему й Господь вибрав тебе, щоб ти був його власним народом понад усіма народами, що є на землі», «Не будеш їсти м'яса здохлих звірів, а віддаси його прохожому, або продай чужинцеві, бо ти є народ святий у Бога твого» (Повтор. 14.21). «Чужинцеві на лихву можна позичати, але ніколи своєму братові» (Повтор. 23.20). Додержуючись цієї «святої» заповіді позичали жиди на всі руки й зараз позичають.

Найгіршою позичкою є їхня Біблія і їхня віра, яку так ревно позичило собі християнство.

НАС ЗАПИТУЮТЬ

Не розумію, навіщо Лев Силенко назвав свою книжку тужим словом «Магавіра»? Якщо він хотів пов'язати її з магією - «магічна віра», то у нас цьому поняттю відповідає слово «гари», але там про гари не йдеться... Чи правда, що Магавіра - це ім'я якогось індійського пророка?

Ольга Петльована, м.Запоріжжя.

Відповідь редакції

Силенко й не ставив за мету відродження Віри Предків, він створив свою особисту релігію, використавши наше ім'я Дажбога, надавши йому монотейстичного розуміння. Назва його книги, дійсно іноземне слово - це ім'я проповідника релігії джайнізму. Магавіра жив у 599 - 529 р. до н.е. в Індії. Він відомий тим, що реформував місцеву віру індуїзм, за що отримав титул «джина», що означає «завойовник, переможець». Магавіра проповідував строгу аскезу і відречення від природнього життя. Докладніше про Магавіру і його релігію можна довідатися з книжок: «Релігієзнавчий словник» (К.: Четверта хвиля, 1995.- С. 92), «Мифы народов мира» (том 1.- С. 369) та статті П. Роєнка з часопису «Українське Відродження», ч.31 за 1991 р., стор. 12-13.

РАМИ НАШИХ ПРІДКІВ

ЛЕГЕНДА ПРО ЛИБІДЬ

Жили в Києві три брати: Кий, Щек, Хорив і сестра їхня Либідь. Сваталися до красуні Либеді різні заморські царі й королі, та не хотіла вона залишати рідну землю.

Якось посватався до Либеді грізний і суворий король готів. Либідь відмовила і йому. Та не змірився з цим король й обступив з військом місто, ще й погрожував зруйнувати Київ доценту, якщо Либідь не стане з ним до шлюбу.

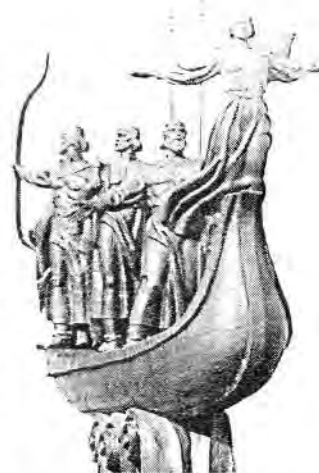
Що робити безталанній Либеді? - Шкода братів своїх. Адже стати до нерівного бою з таким сильним противником - нелегка справа. І от пішла вона вночі у Пущу до Богині Мокоші помолитися та спитати поради. І дала Богиня Мокоша дівчині чарівний рушник... Вранці Либідь погодилася на шлюб з готським королем і готи відступили від Києва. Та, коли король наблизився до Либеді, дівчина махнула білим рушником, як лебединим крилом, та й кинула його на землю... І враз перетворилася вона на річку, щоб навіки залишитися на рідній Київській землі...

Це одна з давніх київських легенд, яка пояснює назву річки Либідь. Там, де річка впадає в Дніпро, височить Дівич-гора, на якій ще довго збиралися дівчата, щоб пом'янути свою подругу. В пізніші часи саме з Дівич-гори українські дівчата закликали Богиню Весну, ввели хороводи, славили Ярила, Купайла, Дажбога і Світовіда... Через це християнські попи назвали гору «відьомською», «лисою», чим залякували малих дітей та християнізований народ, стверджуючи,

що на горі водиться «всяка чортівня». Як показала нам тисячолітня історія річки Либеді, методи «новітньої інквізиції» в обличчі індустріального монстра виявилися страшнішими... Втрачаючи Либідь як природну окрасу Києва, ми втрачаємо значно більше - втрачаємо духовну святиню українців.

Пропонуємо читачам «Сварога» статтю краєзнавця, вчителя історії й народознавства Київської середньої школи №12 Кардаша Сергія Петровича про історію легендарної й багатостраждальної річки Либеді.

Витоки Либеді у Відрадненському парку. Фото В. Шапошника.

ЛИБІДЬ - СВЯЩЕННА РІКА НАШИХ ПРЕДКІВ

Чому ріка стала легендою. Ріка Либідь тісно пов'язана з історією міста Києва. Вона оспівана в легендах, билинах, переказах та літописах. Так першу згадку знаходимо в «Повісті минулих літ» (К.: Дніпро, 1989.- С. 10), яка датується XI століттям: «І було три брати: одному ім'я Кий, другому - Щек, а третьому - Хорив, а сестра в них була Либідь».

Сидів Кий на горі, де тепер узвіз Боричів. А Щек сидів на горі, яка зветься нині Щекавицею. А Хорив - на третій горі, від нього вона прозвалася Хоривицею. І збудували вони місто в ім'я старшого брата свого і нарекли його Київ».

Таким чином, річку, яка й досі тече недалеко від цих гір, назвали ім'ям сестри Кия, Щека та Хорива - Либідь. І, мабуть, не випадково. Адже жінка є основою життя, годувальницею сім'ї. Саме такою була ріка Либідь, яка згодом стала форпостом майбутнього міста.

З енциклопедичного довідника «Київ» (К., 1981.- С. 341-342) ми знаємо, що річка Либідь має довжину 14,5 км та площу басейну 53 км², і що раніше була повноводною. Вона має велику кількість приток - різних струмків: Бусівка, Хрещатик, Клов, Звіринець, Протасів Яр, Шулявка, Паньківщина та ін.

Про роль річки Либідь у виникненні міста в II томі «Становление Руси» (М., 1996.- С. 224) Д. Іловайський пише: «Майже навпроти гирла Десни, між улоговинами двох річок Либеді та Почайни, високий правий берег Дніпра круто впирається в його русло. Глибокі яруги та видолінки, колись прориті водяними потоками, прорізували цей піщаноглинистий берег в різних напрямках і утворили ті знамениті гори, на яких розкинувся стародавній Київ з його передмістями...».

Щодо знаменитої легенди про заснування міста С. М. Соловйов у своїй «Истории России» (М., 1983.- Т. 1.- С. 83) писав: «панівні поняття примусили пов'язати Кия, Щека та Хорива кровною спорідненістю і припустити, що вони брати: назва ж річки Либеді ще збільшила цю сім'ю сестрою Либіддю». Багато вчених і досі сперечаються щодо дійсності цієї легенди, але суть не з тим. Чому ж річка стала легендою? Ось, що про це пише ще на початку XIX століття російський історик Карамзін (История государства Российского.- М.: Наука, 1989.- С.- 49): «Можє бути, що Кий і його брати насправді ніколи не існували, і що народна вигадка перекинула назви місцевостей невідомого походження на імена людей. Ім'я Києва, назви гір Щекавиці - нині Скавиці, вже забутої Хоривиці і річки Либеді, що неподалік нової Київської фортеці впадає в Дніпро, могли стати приводом створення байки про трьох братів та

їхню сестру: чому знаходимо багато прикладів у грецьких та північних повістярів, котрі із географічних назв складали цілі Історії та Біографії» Таким чином, виникнення легенд і переказів про географічні об'єкти цілком можливі.

Легенди й перекази про Київ і Либідь в народному епосі досліджує видатний український історик Михайло Брайчевський в книзі «Коли і як виник Київ» (К., 196). В ній автор відвів цілий розділ аналізу переказів і билин про річку Либідь, де докладно розглядає билини не тільки руські, а й інших народів, що мали політичні чи економічні відносини з Києвом у ті часи,- західнослов'янські, скандинавські, вірменські, германські та ін.

Річка Либідь в часи Київської Русі.

Після заснування міста Києва Либідь стає околицею та природним оборонним рубежем, де згодом виникає багато різних поселень. Невеликі озера, пологі та заболочені береги річки приваблювали людей, про що свідчать археологічні знахідки (Каргер М. К. Древний Киев.- М.- Л., 1953., Т. 1.- 372).

Першим відомим поселенням на берегах Либеді було село Предславине, яке було маєтком київських княгинь. Ось, як згадує про це село історик М. Карамзін: «князь Володимир відвідав Рогнеду, вислану з палацу в село Предславине... Він відвідав її усамітнене житло на березі Либеді, де було село Предславине» (147).

Знахідки археологів, пов'язані з селом Предславине, описуються в книзі археолога Івана Мовчана «Давньокиївська околиця» (К., 1993.- С. 44-45).

В ній автор вказує, що саме село розташовувалось «на першій надзаплавній терасі лівого берега Либеді на відстані 400-500 м від річки». Нині це район сучасної вулиці Велика Васильківська (кол. Червоноармійська), біля товариства «Знання» та Республіканського стадіону. Далі дослідник стверджує, що село існувало протягом трьохсот років, і що воно знаходилось «по дорозі, що веде до стародавнього Василева і далі на південь».

Друге поселення на Либеді археологи пов'язують з селом Шелвоє, на західній околиці міста. Як пише археолог П. Толочко у книзі «Стародавній Київ» (К.: Наук. думка, 1975), біля станції Караваєві дачі було знайдено поселення X-XIII століть. Можливо, це була заміська садиба київських князів або бояр. В районі нинішньої залізничної станції Караваєві Дачі в річку Либідь впадав Шулявський струмок, який омивав мис-гору з трьох сторін. На цій горі і під горою розташовувалось давньоруське поселення.

Археолог Іван Мовчан повідомляє: «Найближчим від міських валів з заходу було літописне село Шелвове, яке було скоріше всього пунктом, що захищав західні підступи до Києва» (127). Про нього згадує Іпатіївський літопис під 1160 роком, де йдеться про міжкнязівську боротьбу. Цікавими у літописі є опис цієї території та згадки про це поселення, 5 серпня 1146 року: «І прийшов Ізяслав до валу, [туди], де ото єсть Надове озеро поблизу Шелвоного борка і тут став полками коло валу з сином своїм Мстиславом» (так говориться в літописі про одну із князівських міжусобиць, де київський князь Мстислав спільно з Ізяславом виступили проти Ігоря та Святослава Ольговичів, чернігівських князів, які боролися за Київський стіл). Полки стояли там, де, можливо, нині територія будівлі штабу Київського військового округу та стадіону СКА. Археологічно ця територія ще не досліджувалася. Ось, що далі розповідає нам літопис: «...Ігор і [брат його] Святослав, і синовець його [Святослав Всеволодович] не розгубилися, а пішли проти Ізяслава. Та не можна було їм доїхати [до нього] через Надове озеро, і пішли вони у верхів'я озера. А тут їм були урвища [-одні] од озера, а другі - з [боку] Сухої Либеді. І тут стіснилися полки, і було їм од цього скрутно: саме в той час у тил війську вїхали берендичі з шаблями і почали їх сікти» (Літопис Руський.- К., 1989.- С. 200).

Либідські озера є в планах Києва з 1695 року і до кінця XIX ст. Ще в плані міста 1855 року на лінії річки Либеді, нижче села Шулявка, позначено озеро, але назва його вже не вказана.

Ще одна згадка про Шелвове село відноситься до 18 серпня 1160 року, де йдеться знову про князівські міжусобиці: «Олег же, прийшовши в село Ольжичі, послав гінця до Ростислава, кажучи йому: «Брате! Де ти мені велиш стати?» І Ростислав повелів йому біля Олегової могили стати, бо сам він стояв коло Шелвоного сільця, під борком» (ЛР, 275). Ця згадка є вже певним свідченням того, що існувало сільце, тобто поселення. І не хутір чи окремі будівлі, не декілька хат, а таки - сільце! Значить, це поселення існувало досить тривалий час: як говорять дослідники, можливо з X по XII століття - понад 200 років (!). Також, хотілося б звернути увагу на ще одну таку деталь, як «під борком», тобто біля невеликого лісу. Так, до кінця XIX ст. тут був великий Шулявський (а з середини XIX ст. називали ще й «Кадетський») гай.

Подальша доля села Шелвове невідома. На превеликий жаль, воно згадується лише в Іпатіївському літописі. Скоріше за все, це поселення загинуло, як і інші приміські поселення, під час взяття і спустошення Києва монголо-татарським військом хана Бату (Батия) в 1240 році. Але саме від поселення Шелвове походить сучасна назва Шулявка.

Отже, Предславине і Шелвове - два значних поселення, які були на берегах річки Либідь. Крім них на берегах, звичайно, були і поодинокі хутірці, про що свідчать одинокі знахідки стародавніх предметів різних часів вздовж схилів та долини ріки. Про це повідомляють історики-археологи: Закревський, Каргер, Толочко, Мовчан, Івакін та інші.

Останніми роками археологами знайдено поселення в районі правого берега Либеді, біля залізничної станції Протасів Яр (Археологические исследования Киева 1973-1983 гг.- К.: Наук. думка, 1935.-С. 121), але, на жаль, літописи про нього не згадують нічого. Тому невідома і назва цього поселення.

Однією з приток Либеді є легендарна Бусівка - невеличка річечка, що впадає в Либідь в її гирлі. У книзі Олександра Знойка «Міфи Київської землі та події стародавні» (К.: Молодь, 1939.- С. 283-289) є припущення, що тут існувало поселення. Можливо, поселення Бусівка існувало ще до Кия, - важко щось говорити, бо археологічно воно ще не знайдене. Але академік Б. О. Рибаків припускає, що можливо, це поселення назване на честь легендарного слов'янського князя Буса.

Про князя IV століття, Буса (або Божа), що потрапив у полон до готів і був ними розп'ятий, є згадка історика VI століття Йордана в його книзі «Про походження готів та їхні діяння. Гетика» (173). Борис Рибаків писав: «В одній биліні оплакувалась загибл'ю разом з Бусом» (Киевская Русь и русские княжества XII - XIII вв.- М.: Наука, 1982.-159). Нині Бусівка витікає з території Ботанічного саду; в порівнянні з іншими, її струмок зберігся добре. Поруч з нею знаходиться Бусова гора. Зосередьмо далі увагу на подіях, що відбувалися на берегах річки.

Якщо Київські гори і Дніпро були оборонним рубежем Києва зі сходу, річка Глибочиця - з півночі, то річка Либідь захищала місто з півдня і заходу. Про це вказує П. Толочко в своїй праці «Історична топографія стародавнього Києва» (К.: Наук. думка, 1972.- 40): «Природний рубіж є також і з боку поля. Це річка Либідь, що протікає з північного заходу на південний схід на відстані 3-4 км від Дніпра. Тепер це невеликий струмок, а в минулому Либідь була ширшою і повноводнішою. Літописні згадки про либідські броди говорять про те, що річка з її заплавою була природною межею київської височини. Для Києва X-XIII століть вона правила за своєрідну першу лінію оборони». Ці слова підтверджуються літописними даними. Так в «Повісті минулих літ» під 968 роком читаємо: «Прийшли печеніги вперше на Руську землю. А Святослав був [тоді] в Переяславці, і заперлася Ольга з онуками своїми - Ярополком, і Олегом, і Володимиром - у городі Києві. І обступили печеніги город силою великою, - незчисленне множество [стояло їх] довкола города, - і не можна було вийти з города, ні вісті послати..., ні коня напоїти: на Либеді - печеніги» (Літопис Руський.- К.: Дніпро, 1989- 38-39).

В часи феодальних міжусобиць ріка була великою перешкодою. В 1135 році: «... Ольговичі з половцями перейшли місяця грудня у 29 день. І стали вони, ... навколо [городів] Красна і Василева, і до Білгорода, і аж до самого Києва, і по [річці] Желяні, і до Вишгорода, і до Деревлян, і через [ріку] Либідь перестрілювалися». А під 1146 роком в літописі говориться, як під час міжкнязівської війни «берендичі, переїхавши через [ріку] Либідь, захопили Ігорів обоз перед Золотими воротами...» (ЛР.- С. 189, 200).

Під 1151 роком, де йдеться знову про міжкнязівську битву, знаходимо: «І перестрілювалися ж вони до вечора через Либідь, а інші переїхали її і на оболоні билися супроти...» (ЛР, - С. 245).

Таким чином, річка не підпускала ворогів до стін міста і, як природний рубіж, мала величезне стратегічне значення для Києва.

По річці, де русло було достатньо широким і глибоким, ходили човни. Через річку будувалися мости, греблі; у середній течії існувало декілька бродів. П. Толочко в книзі «Древний Киев» говорить, що в той час найбільш відомою переправою через Либідь був Язин перехід (К.: Наук. думка, 1983.- С. 90). А на думку М. Закревського, навпроти Золотих воріт знаходилась гребля, по якій проходив ще й міст. На луках річки випасалися різні стада худоби. Отже, річка з притоками, крім оборонного, мала і господарське значення.

В річці водилося багато різної риби, а заболочені береги були багаті на дичину, що зумовлювало добре мисливство та рибальство.

Схили Либеді були густо порослі лісом. Одна із прилибідських місцевостей має назву Звіринець. Вона знаходиться на лівому березі річки біля Видубицької гори, де київські князі полювали на різних звірів. В літописах неодноразово згадується «ліс і бір великий» довкола Києва.

Струмки (притоки Либеді) Клов та Хрещатик протікали біля самого міста, тому були густо заселеними. Так, на Хрещатик виходили Лядські ворота, а вздовж його берега, імовірно, проходив шлях. Струмок починався з Козино болота та озера, де нині Майдан Незалежності та площа І. Франка.

Досліджуючи історію Либеді звернімо свою увагу і на релігійно-культурове значення річки, її приток та джерел для наших Предків. Адже пошана до води та дерев у слов'ян сформувалася саме в дохристиянські, язичницькі часи. Так, у книзі Миколи Костомарова «Слов'янська міфологія» (М.: Чарли, 1994.- 19) знаходимо: «Пасивне становище води в природі стало для людини приводом бачити в ній жіночу істоту. Без життєвої сили світла нерухома вода наповнює простір у вигляді снігу, льоду, мертвої маси;

але коли світло і теплота пробуджують її, - вона розходить і під впливом світла народжує і живить річний світ. І на цій внутрішній підставі слов'яни-світлопоклонники вшановували воду».

Про поклоніння наших Предків рікам та джерелам свідчать римські та візантійські історики Страбон, Прокопій Кесарійський, германський хроніст Тітмар та ін. Цілком можливо, що на берегах Либеді і її приток були священні місця, адже природних джерел у ріки було дуже багато.

Крім води, наші Предки поклонялися ще й великим старим деревам у священних гаях, якими могли бути ліси по обидва боки Либеді. Ось, як про це писав М. Костомаров: «Ліси у язичників були предметом особливого поклоніння. Слов'яни мали священні гаї і поклонялись старим деревам. Особливо вшановували старі дуби» (29). Продовжує думку Костомарова і дослідниця язичництва Галина Лозко: «Вважалося, що Боги живуть у кронах дерев та в цілющих водах джерел» (Українське язичництво.- К., 1994.- С. 42).

Отже, річка з притоками, джерела, гаї та окремі дерева у дохристиянські часи мали для наших Предків релігійне значення. Про надзвичайно мальовничу природу минулого свідчать нині поодинокі дуби, які на диво збереглися до наших днів, а також гарна природа Дівич-гори, що знаходиться праворуч від гирла Либеді.

Либідь у XVI-XVIII століттях.

З XVI століття місто починає відроджуватись. В книзі Алфєрової Г. В. і Харламова В. А. «Киев во второй половине XVII века» (К.: Наук. думка, 1982.) вміщено карту-схему 1695 року Ушакова та її опис. Тут на карті детально подається опис річки Либеді, з чого видно, що річка - повноводна і має багато заболочених долин; через річку

наведено багато містків; є чимало на річці водяних млинів, і навіть вказані броди. У верхів'ї річки позначені три водяних млина і один із них має назву «Шулявський». Річка розширюється до Печерської частини міста. Тут річка позначена вже такою широкою, що навіть посередині вказані невеличкі острівці. На час створення даної карти-схеми на Либеді функціонувало шість водяних млинів. В долині річки показано багато загорож для худоби, господарських будівель, городів. У верхів'ї - гори, порослі густим мішаним лісом.

В середині XVIII ст. біля Либеді виникає село Шулявка. Згідно «Опису Київського намісництва 70-80 років XVIII ст.» (К.: Наук. думка, 1989.-277), тут вже у 1787 році проживає 34 «казенних людей». На початку XIX століття прилибідські землі були передані військовому відомству, яке у 1849 році зводить у цій місцевості свою споруду. Середню частину долини річки починають називати «Кадетським гаєм». Ця місцевість стає місцем відпочинку киян і згодом отримує назву «Кадетська окраїна» (История Киева.- К.: Наук. думка, 1983.- Т. II.- С.320).

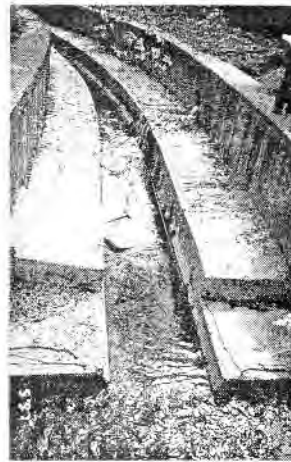
Війна з річкою. На початку XIX століття над Либіддю та притоками виникають різні поселення: Шулявка, Либідь, Протасів Яр, Байкова Гора, Саперна Слобідка. На картах 1849-65 рр. кількість околичних сіл збільшується; місто розростається, засипаються або беруться в колектор притоки Либеді: Хрещатик, Клов, Скоморох, Звіринець, Протасів яр, Паньківщина. Починається епоха індустріалізації та промислового розвитку.

Постає питання залізниці. Інженери вирішують прокласти залізничні колії вздовж річки Либідь: від її початків до гирла - майже на 13 км (з 14,5 км загальної довжини річки). Будівництво цієї залізниці припало на 1866-1870 роки, що обернулося для Либеді страшною трагедією. Русло ріки було різко звужене, болотисті береги засипані, внаслідок чого річка починає втрачати своє природне живлення, свою красу і привабливість. Із розширенням міста становище річки стає катастрофічним: вона замулюється і міліє. До початку XX ст. усі береги Либеді були вже суцільно забудовані. Так почалася справжня війна проти річки.

У 1908-1910 рр. в районі залізничного депо річку Либідь з обох боків затискають у лещата високих бутових стін завдовжки майже 3 км. Їхнє призначення - тримати русло річки у чітко визначених межах. Причому, якщо раніше річку стиснули до 10-18 метрів ширини, то пізніше - ще до 8 метрів, а там, де промислові підприємства наступили на русло річки - до 6 метрів.

У 1934 році Либідь стала вже настільки засміченою, що при розробці Генерального плану міста Києва про неї як про річку вже й не йшлося. Говорили лише про упорядкування міського водостоку.

У 1950-60-х роках частину Либеді від залізничної станції Київ-Волинський до залізничного Вокзалу одягли в бетонні береги - колектор.

До 1970-х років це ж саме зроблено вже від залізничного Вокзалу до Либідської площі. А у 1980 роках - новий наступ: від Либідської площі аж до гирла Либідь поховано у величезний, ніби саркофаг, бетонний колектор (2,5 км), по якому прокладено автостраду до нового Південного мосту через Дніпро. Залишився тільки невеличкий, довжиною менше кілометра, відрізок легендарної річки, що під Дівич-

горою захищений від автостради і людей гаражним кооперативом. Це, на жаль, єдине місце, де на невеликій ділянці (від колектора до Дніпра) збереглися природні береги Либеді. Але, незважаючи на усі ці знущання над собою, Либідь продовжує своє життя, даючи сьогодні Дніпру майже 400 куб. метрів води на добу. Та не водиться вже тут риба, адже у трубі-колекторі не живе середовище. Те-

пер мало хто знає, що від залізничної станції Київ-Волинський і майже до залізничного моста через Дніпро електричні потяги ходять по берегах Либеді.

Така ж доля спіткала і притоки річки: Хрещатик, Клов, Протасів Яр, Паньківщину, Шулявку, але набагато раніше, ніж саму річку. Лише струмок Хрещатик взято в колектор ще у 40-50-х роках минулого століття. Хто скаже або покаже, де течуть нині ці притоки? Залишилися самі тільки назви...

Сьогодні про колишню природу нашого краю можна лише здогадуватися по великих дубах, які на диво збереглися у Жовтневому районі міста Києва. Вони ще живуть на вулицях: Нижньо-Ключовій, Польовій, Машиністів, Ніжинській, Леваневського, Виборзькій, Індустріальній та ін. Їхній вік становить від 150 до 250 років.

Нині один із витоків річки Либеді починається у Відраденському парку (вул. М. Донця, Жовтневого р-ну). Цей витік називають по-різному: Шулявський, Відраденський, Парковий, однак безсумнівно, що він є одним із витоків Либеді. (Фото див. на стор. 25)

І ось, у 1996 році автор цієї статті та громадськість Києва отримали дозвіл на встановлення на березі цього витoku кам'яно-вапнуна, на якому викарбовано напис: «Звідси починається один із витоків легендарної ріки Либідь». Це знак історичної пам'яті і поваги до природи, щоб молоде покоління знало історію свого краю і шанувало його природу. Цей знак повернув історико-географічну справедливість.

Сергій КАРДАШ

І Числовог рахує дні наші
І говори́ти Богові числа свої,
Чи бути́ дню Сварожанц,
Чи бути́ ногі.

Велесо́ва Книга

КОЛО СВАРОЖЕ

ЛУННИК

Знання про Місяць наші Предки записували в книгах, які називалися «Лунниками». Для зручності рідновірів подаємо місячний календар, яким можна користуватися в повсякденному житті. Молитви до Богів про зростання читаємо на зростаючій фазі Місяця, а на знищення (хвороб, лиха та ін.) - на спадаючій, тобто після Півні.

НАРОДНІ НАЗВИ ФАЗ МІСЯЦЯ

Роземцуй:

Межі, Междумісячє - коли Місяця ще не видно, він тільки «народжується»;
Молодик, Новак, Новець - молодий тонкий серп (як літера С, перевернута вліво);
Новий Перекрій - перша чверть;
Підповня, Підполонь - фаза близько 10 днів.

Спадаючий:

Повня, Полонь - повний Місяць (круглий диск);
Ущерб, Щербатий - фаза близько 17 днів;
Старий Перекрій, Дні перекроїні, Меженні дні, Ветхий - остання чверть;
Старий - старий тонкий серп (С-подібний).

ЗОРЯНА МОЛИТВА

Зоря красна! Іди до нас,
Як жона благая, і молока дай нам
У нашу силу і кріпость двожи́лу.
Ти бо Зориня, Сонцю вістяща,
Що вже бо Віз і Воли єсть там
І ждуть його на Молочній Стежці,
Що Зоря пролила, прозвана Матір'ю.

(Велесо́ва Книга)

ПЛАНЕТИ І БОГИ-ПОКРОВИТЕЛІ ДНІВ ТИЖНЯ:

Неділя	- Сонце	- Дажбог
Понеділок	- Місяць	- Хорс
Вівторок	- Марс	- Симаргл
Середа	- Меркурій	- Велес
Четвер	- Юпітер	- Перун
П'ятниця	- Венера	- Мокоша
Субота	- Сатурн	- Стрибог

СВАРОЖИЧІ

Головні Боги кожного місяця,
що визначають найбільші свята

Березень	- Лада
Квітень	- Ярило
Травень	- Дажбог
Червень	- Купайло,
Липень	- Перун
Серпень	- Спас
Вересень	- Світовид
Жовтень	- Мокоша
Листопад	- Доля
Грудень	- Род
Січень	- Дана
Лютий	- Велес

Числобог. Малюнок
Н. Антипової

КОЛО СВАРОЖЕ І ЛУННИК

1998 - 1999

* Зірочкою позначені Свята, дата яких щороку змінюється, тобто є рухомою: вони залежать від Великодня, фаз Сонця, Місяця і стану Природи. Всі інші свята є постійними.

- * 26 лютого - Весняне Новоліття, Щедрий Вечір
(перший весняний Молодик настає о 19 год. 28 хв.)
- 9 березня - Сорочини, пташині свята
- * 15 березня - Вербиця
- * 19 березня - Навський Великдень
- * 22 березня - Великдень Дажбожий
- 25 березня - Благовіщення
- 26 березня - Благовісник
- * 29 березня - Радуниця (Тризниця)
- * 15 квітня - Рахманський Великдень
- 22 квітня - Красна Гора, Велика Лада
- 23 квітня - Ярило, Лельник
- 2 травня - Жива, Солов'їний Великдень
- * 7 травня - Русальний Великдень
- * 10 травня - Зелена Неділя
- 15 червня - Видів День
- * 22-23 червня - Купайло (Соботка)
- * 29 червня - Похорон Ярила (Коструба)
- 14 липня - Стрибог
- 20 липня - Свято Перуна
- 27 липня - Чур, Паликопа
- 1 серпня - Медово - маковий Спас
- 6 серпня - Яблучний Спас
- 16 серпня - Хлібний Спас
- 1 вересня - Весілля Комина (Свічки)
- 8-9 вересня - Рожаниці
- 14 вересня - Свято Вирію: Здвиження
- * 26 вересня - Світовид Осінній
- 1 жовтня - Покрова Матінки-Землі
- * 24 жовтня - Діди (Зворожиши)
- * 31 жовтня - Свято Мокосі
- 1 листопада - Свято Сварога (Плуга)
- 24 листопада - Свято Долі
- 30 листопада - Калита
- 6 грудня - Свято Велеса (Діда Мороза)
- * 22 грудня - Різдво Коляди
- * 23 грудня - Свято Рода
- * 2 - 3 січня 1999 - Свято Дани (Водокрес)
- * 2 лютого 1999 - Громниця (Стрітення)
- * 16 - 22 лютого 1999 - Колодій (Масляна)
- * 17 березня 1999 - Новоліття (перший весняний Молодик)

Молодики:

29 грудня 1997 - 18.58 год.
28 січня 1998 - 8.02 год.
26 лютого - 19.28 год.
28 березня - 5.15 год.
26 квітня - 14.43 год.
25 травня - 22.34 год.
24 червня - 6.52 год.
23 липня - 16.45 год.
22 серпня - 5.04 год.
20 вересня - 20.03 год.
20 жовтня - 13.11 год.
19 листопада - 6.28 год.
19 грудня - 0.44 год.

Повні:

12 січня - 19.25 год.
11 лютого - 12.24 год.
13 березня - 6.35 год.
12 квітня - 1.25 год.
11 травня - 17.31 год.
10 червня - 7.20 год.
9 липня - 19.03 год.
8 серпня - 5.12 год.
6 вересня - 14.23 год.
5 жовтня - 23.13 год.
4 листопада - 7.20 год.
3 грудня - 17.21 год.

*Молодик, Молодик,
Я до тебе - в повні,
Ти до мене - в здоров'ї.
Молодик, Молодик,
Я до тебе - у висоті,
Ти до мене - в красоті.*

12-місячні Кола Сварожі мають по 50-51-му тижню; 13-місячні - по 54-55 тижнів.
Літнє сонцестояння 1998 року 19-25 червня, тривалість дня 16 год.27 хв.
Зимове сонцестояння 1998 року 21-23 грудня, тривалість дня 8 год.

Волхвіня Зореслава

Докладніше про Язичницький календар та обряди Української Рідної Віри див. "Сварог" № 2, 3, 4, 5, а також: Г. Лозко "Українське народознавство" - К., 1994. - С. 158-175 і 339-353.

Помагай, Дажбоже і Коло Свароже!

ПРО ЩО РОЗПОВІДАЮТЬ ЗОРІ

Впродовж багатьох тисячоліть календарі створювалися жерцями, служителями релігійних культів, яким календар служив для встановлення сонячних чи місячних свят. Це здійснювалось у спеціальних храмах, які нині можна було б назвати справжніми обсерваторіями. Такі стародавні обсерваторії відомі у всьому світі, є вони й в Україні. Одна з таких обсерваторій знаходилась неподалік о. Хортиця в Запоріжжі.

Земля обертається навколо Сонця по орбіті, що нагадує еліпс, тому протягом року вона буває на різних відстанях від нього. Так, найближче до Сонця Земля підходить 2-5 січня. Ці дні відомі в календарі наших Предків як час повороту Води до літа, тобто Водокрес. Як правило, в язичницькі часи саме найближче положення Землі відносно Сонця давало право жерцям визначати цей день як свято Води. До того ж, воно має наступити якраз на 12-й день по Різдву Божича Коляди. Отже, якщо нині Різдво Божича випало на 22 грудня 1997 року, то, відповідно, Водокрес святкуємо в ніч з 2 на 3 січня 1998 року. Це показує нам наскільки християнські календарі не пов'язані з астрономічним станом космосу, якщо дату освячення води відсунули аж на 17 днів. Вірогідно, для них важливішу роль грають маніпуляції попа з хрестом над водою, аніж природне освячення води самим космосом.

Як твердять сучасні астрономи, через те, що орбіта обертання Землі навколо Сонця має форму витягнутого яйцеподібного кола (еліпса), тривалість пір року насправді неоднакова: весна - 92 дні, літо - 94 дні, осінь - 90 днів, а зима - 89 днів (Климишин І. Календарь и хронология. - М., 1985. - С. 24). Але й це не досить точно.

В сучасній астрономії весняно-літній сезон - це період від весняного до осіннього рівнодення, що для Києва в 1998 році буде 18 березня - 26 вересня (а не 21 березня - 23 вересня); осінньо-зимовий сезон - від осіннього до весняного рівнодення, тобто 27 вересня - 17 березня 1999 року (а не 24 вересня - 20 березня 1999 р.). Таким чином, можемо сказати, що літо довше від зими майже на 20 днів, а не на один тиждень, як це подають у довідниках. Кілька тисячоліть тому, коли еліпсоподібність цієї орбіти була меншою, й різниця між зимою й літом була меншою.

Крім того в часи трипільської культури (4 тис. до н.е.) Земля проходила найближче до Сонця у період приблизно 24-27 вересня. Тому, звичайно, кожна нова епоха потребує і реформ календаря.

Наскільки складною є ця проблема відомо тим, хто відроджує звичай і Віру Предків. Однак, над цією проблемою чомусь не хочуть замислитися вчені-астрономи, адже їм нема потреби відроджувати саме релігійну основу календаря.

Якщо в сучасних астрономічних календарях існує велика плутанина, то яким календарям вірити? Так, приміром усі астрономічні довідники подають дату настання весняного рівнодення 21-22 березня. Відомо, що рівнодення означає: день дорівнює ночі, а отже - по 12 годин. Але ж 21 березня 1998 року тривалість дня (за "Українським народним календарем", 1998) становитиме 12 годин 13 хвилин, тоді ніч відповідно - 11 годин 47 хвилин. Як тоді ставитись до загальноприйнятих "істин"?

Поміркуймо разом. Ще в давні часи астрономи розділили небо на 88 окремих "квадратів", у яких розміщені сузір'я. Ті з них, через які проходить Сонце протягом року, назвали зодіакальними і дали їм назви тварин. Таких сузір'їв є 13, а не 12 (як це прийнято нині). Для спрощення коло 360 градусів поділили на 12 рівних частин по 30 градусів кожен і дали їм назви сузір'їв. Початком відрахунку встановили час Овна (22 березня - 20 квітня), далі Сонце переходить у сузір'я Тільця, Близнюків і т.д. Протягом тисячоліть відбулися зміни, адже точка весняного рівнодення переміщається на 1 градус за кожні 70 років, що за 2 тисячі років становить вже 30 градусів, тобто один місяць. Точка весняного рівнодення нині знаходиться вже не в Овні, а в Рибках, а скоро вона перейде в сузір'я Водолія. Так звані астрологи досі віддають данину традиції й продовжують стверджувати, що Сонце перебуває в знаку Овна з 22 березня по 20 квітня (насправді Сонце проходить через Овен 18 квітня - 14 травня). Це свідчить або про безпросвітне невігластво, або про намагання обдурити людство. Нині в кінці другого тисячоліття н.е., коли людство досягло найвищого рівня освіченості, дивним видається нездоровий інтерес до різного роду гороскопів, які є очевидним вимислом і не мають ніякого астрономічного ґрунту. Такі вимисли мали б спростовуватися ще в середній школі при вивченні шкільного курсу астрономії.

Сучасні язичницькі громади в Україні визначають час настання весняного рівнодення за тривалістю дня, а отже весняне рівнодення за цим принципом настане 18 березня, коли тривалість дня - 12.01, враховуючи, що день перед цим 17 березня триватиме - 11.58, а наступний день 19 березня - вже буде 12.05. Таким чином, вважаємо, що весняне рівнодення для Києва настане 18 березня. Саме від цієї дати залежить визначення інших свят: Вербиці, Великодня Дажбожого і відповідно - Рахманського Великодня, Зеленої Неділі та ін.

Не менш заплутаною є й нав'язувана нам чужоземна система зодіакальних періодів у вигляді відомих сучасникам знаків зодіаку.

Тут наводимо астрономічну таблицю для визначення точних періодів проходження Сонцем усіх знаків Зодії, з якої видно, що Сонце проходить кожне сузір'я за неоднакові проміжки часу, а також подаємо українські назви знаків, які збереглися до наших днів. Зазначимо також, що язичницькі громади не відкидають Зодіаку взагалі, але тільки узгоджують його з астрономічним часом.

Сучасна назва знаку Зодії	Народна Зодія знахаря І.Кроп'яка	Інші українські назви сузір'їв	Період проходження Сонцем сузір'я
Овен	Брамена	Арес, Варан, Скоп	18 квітня - 14 травня (26 днів)
Телець	Любава	Бик, Тур, Волос, Волосожар, Стожари, Квочка, Квочка з курчатами, Курочка, Баби, Баби-звізди	14 травня - 21 червня (38 днів)
Близнюки	Легена	Рожаниці, Близнята	21 червня - 20 липня (29 днів)
Рак	Мокрава	Рак	20 липня - 11 серпня (22 дні)
Лев	Орлена	Лев	11 серпня - 17 вересня (37 днів)
Діва	Дана	Діва-Лілея, Панна, Крилата Діва	17 вересня - 31 жовтня (44 дні.)
Терези	Лада	Ваги, Волопас, Дівка воду несе	31 жовтня - 22 листопада (23 дні)
Скорпіон	Угада	Скорпіон, Ведмідь, Ведмедюк, Зміносець	22 листопада - 30 листопада (8 днів)
Зміносець	Вишена	Змія, Зміносець, Скорпіон	30 листопада - 18 грудня (18 днів)
Стрілець	Зорена	Стрибог, Стрілець, Перун	18 грудня - 19 січня (32 дні)
Козерог	Студена	Коза, Пан, Хрест	19 січня - 16 лютого (27 днів)
Водолій	Ягела	Мокоша, Водник, Водолив	16 лютого - 12 березня (24 дні)
Риба	Цвітана	Риба, Рибала, Рибалка	12 березня - 18 квітня (37 днів)

Як бачимо, різні сузір'я Сонце проходить за різні періоди часу. Якщо, приміром, Скорпіон займає на Небосхилі всього 8 днів шляху Сонця, то через сузір'я Діви Сонце проходить аж 44 дні. Про це свідчить також і різна кількість зірок у сузір'ях, і різні відстані між ними, і різна площа, яку вони займають на Небі - варто тільки подивитися на карту зоряного неба, щоб усе це стало очевидним.

Так астрологи нас дурять?- питаєте ви. Як правило, дурять тих, хто дає себе дурити. Знати свою історію, власну релігію, дотримуватись свого національного календаря - нині є обов'язком кожної освіченої людини, кожного національно свідомого громадянина України. Але й досі, перебуваючи в полоні чужої віри, маси українців не хочуть зрозуміти, що вони стали заложниками найбрутальнішого в світі експерименту - вживлення в їхню свідомість чужого менталітету, неприродного світосприйняття, суржикової культури.

Щоб зрозуміти мову зірок, необхідно очистити свою свідомість від чужинських ідолів і символів (напр., розп'яття - символ страти).

Надходить епоха Водолія - час оновлення генетичної пам'яті. Велика роль в цьому процесі належатиме жінці, бо Вода, насамперед, жіночий знак. Вона має глибоку очисну й продукуючу силу. Жінка вже не обходиться сумішшю різноетнічних культів і дешевих ідей, вона прагне до гармонії свого національного духовного розквіту.

Українська Жінко, яка вже відкинула чужовір'я! Зроби Зоряну Воду: на Молодику постав їй у глиняному горщику, відкривши Зіркам-Рожаницям, знаним тепер як сузір'я Великої й Малої Ведмедиць, прочитай Зоряну молитву з Книги Велеса і так залиши на всю ніч. А на світанку умий Зоряною водою своїх дітей і внуків, щоб відкрилися їм духовні таїнства рідного народу.

Волхвини Зореслава

“СТАРИЙ” НОВИЙ РІК

Для іноземця може видатись дивним послідовність і незвичність поєднання слів “старий новий”. Але у нашому народі усі звикли до цього і продовжують донині з 13 на 14 січня відзначати “старий Новий рік”. Ортодоксальна християнська церква в цей день відзначає два свята: *День Обрізання крайньої плоти християнського бога Ісуса Христа* і *День святителя Василя Великого*. Звичайно, цей день – 13 січня в народі, швидше пам’ятають як день Нового року, який до 1918 року називався “1 січня” (за юліанським календарем). Саме після 1918 року почали використовувати цю незрозумілу для іноземців назву “старий новий рік”.

Але мало хто знає скільки разів в історії України народу доводилося вживати оте поєднання слів “старий новий”. Скільки календарів і календарних традицій змішалось в той сурогат, який ми сьогодні називаємо “церковний календар” християнської церкви і, чому християни-ортодокси (так звані “православні”) і християни-католики живуть і святкують під одним “богом”, але за різними календарями?

Якби зіставити свята лише ортодоксальних церков різних національностей, то виявиться, що святкують вони не одні й ті ж свята, а схожі за назвою “християнські” свята відзначають кожен із власними язичницькими звичаями, обрядами і ритуалами. І здається в цьому календарному безладді сам Ісус ногу зломить... Тут Христос нам не порадиник, тому нам самим доведеться розбиратися з хворобами сучасного релігійно-святкового календаря українців.

Для цього необхідно простежити шлях церковно-державного календаря до України-Русі, а також календарні традиції тих народів, з якими наші предки – українці підтримували тісні зв’язки протягом писаної і переказаної історії. Враховуючи найновіші гіпотези про спільне коріння української давньої релігійної культури з релігійними традиціями Індії та Персії, ми подаємо і деякі цікаві відомості про їхні календарні системи. Гадаємо, що знайомство з календарями інших, на перший погляд, далеких від нас народів, допоможе швидше і глибше зрозуміти основи нашого прадавнього українського календаря, який християнські ідеологи перетворили в руїну. Натомість вони принесли із собою з Римської імперії язичницький “юліанський” календар, але вже прокурений християнською ідеологією, сумом і скорботою.

КАЛЕНДАР ІНДІЇ

Сучасне населення Індії розмовляє більше як 200 мовами. В минулому кожне плем’я розробляло свій власний календар. Тому ще донедавна для визначення свят в цій країні використовували близько 35 різних календарів, переважно сонячно-місячних.

В 1957 році в Індії для громадсько-суспільних потреб був прийнятий єдиний національний календар, основою якого став один з календарів, що проіснував 1500 років. Календарний рік поділений на 12 місяців по 30-31 дню і складається з 365 днів. У високосному році 366 днів. В такому році перший

місяць року триває не 30, а – 31 день. При чому, якщо умовно зіставити місяці нашого та індійського календарів, то в Індії у звичайному році усі «літні» місяці (квітень-серпень), на відміну від наших, мають по 31 дню, а «зимові» місяці (вересень-березень) – по 30 днів. Так була відображена помічена індійськими зорезнавцями нерівномірність «руху» Сонця по екліптиці. *Новий рік (1 Чайтра)* починається з наступного дня після дня весняного рівнодення.

Григоріанський календар в Індії відомий з середини XVIII століття (з 1757 року). Його, очевидно, завезли в Індію англійські завойовники. Нині в Індії поширене подвійне датування: за григоріанським календарем і за місцевим національним

ЕГИПЕТСЬКИЙ КАЛЕНДАР

Одним із досягнень давньоєгипетської язичницької культури був їхній громадський сонячний календар. Відомий американський вчений О. Нейгебауер (США) зазначав, що цей календар, по-суті, є єдиним розумним календарем в усій світовій історії. Він пізніше став основою і останнього календаря Римської імперії (юліанського) і календарів усіх християнських церков світу, які сформувалися на основі язичницького юліанського календаря.

Знайомство з побутуванням в Єгипті сонячного календаря допоможе зрозуміти деякі усталені норми святкового календаря християн, про які ні вони, ні їхні попи не мають ніякого уявлення.

Головною подією в житті давніх єгиптян було щорічне розлиття річки Ніл (дослівно «Ніл» – загадковий, таємничий). Його води майже відразу після літнього сонцестояння затоплювали долину річки. Коли в середині листопада річка знову входила в свої береги, єгиптяни розпочинали сіяти ячмінь і пшеницю (у нас в цей час пізня осінь), а через чотири місяці збирали врожай (у нас – весна, весняне рівнодення). Починаючи з березня з пустелі Сахари протягом 50 днів віяв сухий палючий вітер, який пізніше араби називали хамсин (шамсин), що означає «п’ятдесятий». А невдовзі після цього наставало чергове розлиття Нілу.

Знаючи, що юдеї довгий час жили з єгиптянами (за легендами Біблії), легко здогадатися, звідки у календарі юдеїв “п’ятидесятниця”. Звичайно, вона вже відзначалася, як свято жнив. (Библейская енциклопедия. – М., 1990. – С. 589). Переїнявши у юдеїв назви трьох великих національних свят юдеїв – осінній Новий рік (у вересні), Пасху і П’ятидесятницю, християнська церква змушена була змінити зміст цих свят з двох причин: політичної (розп’яття Ісуса) і природної (напр., християнська “п’ятидесятниця” припадає на весну, тому про жнива не може бути й мови).

Щоб наперед передбачити наступне розлиття річки, єгипетські священники почали зіставляти початок розлиття із видом зоряного неба. Вони помітили, що вода в річці починає підніматися відразу ж після літнього сонцестояння і після цього на небі з’являється найяскравіша зірка Сіріус (Сотіс), яку до цього часу серед зір не було видно протягом 70 днів.

На стінах збудованого храму богині Хатор (за імператора Тіберія - 14-37 рр. н.е.) можна було прочитати: «Божественна Сотіс викликає Ніл до початку року», "Сотіс велика сяє на небі і Ніл виходить із своїх берегів»...

Річний проміжок між появами Сотіса («яскраво-го») вони розділили на 12 місяців (по 30 днів у кожному), а рік тривав 360 днів. Жерці храму в Палаці кожен ранок наливали жертвне молоко в одну з 360 бронзових чаш. Кожна з чаш означала один з днів року. Місяці були присвячені або богам, або великим св'ятам: місяць Месорі був присвячений народженню Сонця, Тот - богу Місяця, Пайні - святу Долини. І в залежності від того, що сталося з богами в той чи інший день місяця, день міг бути або щасливим, або нещасливим. Перелік щасливих і нещасливих днів був складений в часи управління фараона Рамсеса II (1314-1200 рр. до н.е.) Ось уривок з цього «Папіруса Сальє IV»: «День шостий місяця Фаорі. Надзвичайно щасливий день. День свята (бога) Ра в небі... Народжений в цей день помре від сп'яніння».

Кожен місяць єгипетського календаря поділявся на три великих тижні по 10 днів або шість малих тижнів по 5 днів. З часом до календаря додали ще один "малий тиждень, тобто 5 «позарічних» днів (ті, що над роком) Навіть виробився поховальний звичай класти разом з померлим в могилу 365 глиняних або дерев'яних фігурок рабів (ушебтів) - кожна з цих фігурок повинна була працювати за покійника один день в році.

Потім священики помітили, що через кожні 4 роки Сіріус спізнюється на одну добу, але щось змінювати в усталеному календарі єгипетські жерці не наважилися. Проміжок часу 365 і 6 годин було прийнято називати «роком Сіріуса». (До речі, в наш час схід Сіріуса в Єгипті спостерігають вже близько 4 серпня, тобто через 43 дні після літнього сонцестояння.)

У 30 році до н.е. римляни захопили Єгипет, і вже в 26 році до н.е. була проведена реформа єгипетського календаря, який одержав назву "олександрійський". Початок нового року - 1 Тота олександрійського календаря припадав на 30 серпня юліанського календаря. Олександрійським календарем досі користуються копти - прямі нащадки древніх єгиптян, які вже охрещені і спілкуються арабською мовою.

КАЛЕНДАР ІРАНУ

Один із варіантів єгипетського календаря був створений на території Ірану в першій половині I тис. до н.е. зороастрійцями. В цьому календарі назви місяців і днів походили від імен богів, яких вшановували сповідники зороастризму.

Тобто кожен місяць і день мали своїх покровителів, на честь яких вони були названі. Наприклад, 1, 8, 15, і 23 дні кожного місяця присвячувалися Агура-Мазді, який, створив небо, зірки, Сонце і Місяць і очолював "сили добра". День місяця, назва якого збігалася з назвою місяця, був святковим і таких днів у році нараховувалось 12. З часом назви місяців зороастрійського календаря дещо змінилися. В цьому календарі усі місяці першої половини року мали по 31 дню, а місяці другої половини року - 30, крім останнього, який мав 29 днів. Рік починався з дня весняного рівнодення.

Автор "Історії Олександра Великого в 10 книгах" Квінт Куркий Руф повідомляє, що "перси нараховують в році 365 днів". Саме тому під час святкування в 333 році до н.е. перед перським царем Дарієм III пройшли маги, яких супроводжували 365 юнаків - за числом днів у році. Цей перський календар з 365 днів (без високосних років) за 120 років зміщався на 30 днів, тому було проведено дві реформи: в 632 і в 1079 роках н.е.

З 1976 року сонячний календар - відмінено...

ЮДЕЙСЬКИЙ КАЛЕНДАР

Бируні (973-1048), описуючи усі складнощі юдейського календаря, проголосив: "Це тенета, які рабини розклали, щоб ловити простих юдеїв і підкоряти їх своїй волі. Рабини домоглися того, що простолюдни нічого не розпочинають без погодження з їхніми приписами, ніби ці рабини, а не Аллах - володарі світу. Але Аллах з ними розрахується..."

З цього невеличкого оголошення дізнаємося, що бог юдеїв названий своїм загальним прізвиськом не "Бог", і не "Яхве" (Єгова), а - Аллах. Грамотні християни знають напевно, що відома з Біблії загальна назва Єгови - Еллох (в множині - Еллохім), араби вимовляють з іншими голосними - Аллах (порівняй з юдейським - Еллох). Подібно до того, як росіяни називають Богиню іменем "Макош", а українці - "Мокоша", але всі добре знають, що мова йде про одну й ту ж Богиню, покровительку жінок. Про те, що бог Корану, бог юдейської Тори і бог-отець християнської Біблії - це один і той же бог, і що ці три "святих писання" мають спільну ідеологію та міфологію, знають небагато сповідників цих релігій. Але повернімося до календаря юдеїв.

Про перший юдейський календар відомо небагато. В самій Біблії згадуються лише чотири місяці: перший - *авів* - місяць колосків [Вихід, 13,4], другий - *зіф* - місяць цвітіння [3 Цар., 8,2], сьомий - *афанім* - місяць вітрів [3 Цар., 7,2], восьмий - *бул* - проростання [3 Цар., 6,38].

Але це залишки давнішого календаря юдеїв-багатобожників. Про цей календар самі юдеї вже нічого не знають, а місячний календар і, зокрема, назви місяців з часом запозичили у вавилонців. В цьому можна перекоонатися зіставивши назви вавілонських і юдейських місяців:

№ п/п	вавілонський календар	дні	юдейський календар	дні
1	Нісану	30	нісан	30
2	Айру	29	іяр	29
3	Сівану	30	сіван	30
4	Дуuzu	29	тамуз	29
5	Абу	30	ав	30
6	Улулу	29	елул	29
7	Ташрїту	30	тішрі	30
8	Арахсамна	29	хешван	29
9	Кісліву	30	кіслев	30
10	Тебету	29	тебет	29
11	Шабату	30	шват	30
12	Арахсамна	29	адар	29

Юдеї запозичили у давніх вавілонян і семиденний тиждень, але дні, крім суботи називали порядковими номерами. Доба була розділена на 24 години, а година - на 1080 хелеків. Доба починається не опівночі, а о 6 годині вечора.

Біблія наказувала юдеям відзначати свято пасхи на повню першого весняного місяця, на чотирнадцятий день місяця нісана: «Оцей місяць для вас - початок місяців. Він вам перший між місяцями року» [Вихід, 12,1]. Із святково-релігійного календаря юдеїв-багатобожників це свято перейшло до релігійно-політичного календаря юдеїв-«монотеїстів». Давні юдеї - пастухи і кочівники приносили богам очисні жертви (ягнят і голубів), а пізніше пасха була приурочена до початку жнив ячменю і перший сніп присвячувався богу [Левіт, 23,10]. І лише потім свято Пасха перетворилося в національно-політичне юдейське свято - *День знищення усіх первенців у сім'ях єгиптян* «від людини аж до скотини» [Вихід, 12,12], серед яких жили юдеї. Чомусь нікому не спадає на думку, що в ту «святкову» ніч були вирізані не лише усі єгипетські діти-первенці, а й усі ті, хто в роду народився першим в сім'ї незалежно від віку. Це свято юдеї відзначають і досі, а з ними і хрещені копти, нащадки славних колись єгиптян.

До кінця III ст. до н.е. Новий рік у юдеїв починався з весняного місяця нісана, і лише пізніше початок року був перенесений на осінній місяць тішрі. Вихідною подією юдейського календаря є міфічна ера «від сотворення світу». Цікаво те, що за релігійними приписами рабинів Новий рік в Ізраїлі заборонено відзначати в неділю, середу і п'ятницю. Якщо Новий рік припадає на один із цих днів, то його переносять на наступний день. Цінне це повідомлення ще й тим, що воно допомагає зрозуміти давньо-юдейські корені християнських заборон на веселощі і впровадження постів у неділю, середу і п'ятницю. Звичайно, пояснення цієї традиції можна почути вже суто християнські: в середу Іуда видав Ісуса єрусалимським можновладцям, в п'ятницю Ісуса розп'яли, а в неділю - "день господній", який москалі прозвали "воскресеньєм", а як відомо, Ісус не любляв веселощів, бо ніде в євангеліях не описано, бодай в одному місці, щоб він заспівав, затанцював чи загравав на якомусь музичному інструменті. З цього і постало християнське уявлення, що Ісус ненавидів веселощі і забави, а отже їх треба викорнювати з християнського життя. Цю традицію - святкувати Новий рік восени християни перебрали для свого календаря саме у юдеїв, нехтуючи місцевими релігійними звичаями і традиціями.

За початок місяця в юдейському календарі слугувала перша поява молодика на небі. Навіть в I ст. н.е. в єрусалимському синедріоні була особлива комісія, яка складалася з трьох чоловік і зобов'язана була стежити за появою тоненького серпа молодика на небі. Про появу молодика, тобто першого дня місяця повідомляли запалюванням вогнищ на пагорбах Єрусалиму.

В 70 році н.е. Єрусалим був повністю зруйнований військами римського імператора Веспасіана, а юдеї повтікали в країни Азії та Європи, де побутували інші календарі і молодик з'являвся в інший час, ніж в Єрусалимі.

З цього часу і до VI ст. н.е. у релігійному календарі юдеїв стався розлад. «Иудейская энциклопедия» (т. 9.- СПб.- С. 147) повідомляє, що юдеї не знали, коли відзначати свої свята, а в інших місцях вони, на свій страх і ризик, відзначали їх в різні дні...

Щоб вийти з календарної кризи, рабини до 499 року н.е. розробили новий юдейський календар, який ґрунтувався на складних підрахунках появи молодиків і повних місяців...

В основі сучасного юдейського календаря, який сьогодні офіційно визнаний державою Ізраїль, є використання 13-місячних років. Протягом 19 років 13-місячними є 3, 6, 8, 11, 14, 17, 19 роки. Тринадцятий місяць юдеї називають "вагітним". Введення тринадцятого місяця в юдейський календар узгоджували з дозріванням хліба на полях.

КАЛЕНДАР РИМСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Римський поет Овідій визнав, що давні римляни краще знали зброю, ніж зірки. Навіть семиденний тиждень вони запозичили у греків, які ділили тиждень на 7 днів, присвячуючи їх семи планетам (від грец. "блукаючий"). Сьогодні ж всі народи світу користуються єгипетським сонячним календарем, який, практично успадкований від давніх римлян.

До реформи римського календаря Юлієм (46 р. до н.е.). Римська імперія жила за власним недосконалим календарем. Ще в I ст. н.е. календарний рік римлян нараховував не 365, а 355 днів і складався з 12 місяців: Мартіус (31), Априліс (29), Майус (31), Юніус (29), квінтіліс (31), секстіліс (29), септембер (29), октоубер (31), новембер (29), децембер (29), Януаріус (29), Фебруаріус (28). Римляни боялися парного числа днів у місяці, тому, усі місяці мали непарну кількість днів, окрім Фебруаруса - місяця поминання померлих.

Мали вони і 13 місяць - Мерцедоній, але вводили його в календар не окремим місяцем, а "заховували" його між 23 і 24 Фебруаріуса (лютого), який був у них останнім місяцем року і тільки після нього продовжували числити останні дні місяця (24, 25, 26, 27, 28). Цю хитрість римські жерці придумали для того, щоб за кількістю днів узгодити 2 сонячний роки (по 365 днів) з трьома місячними (по 355 днів) і, не розгнівити Януса, якому в Римі було збудовано 12 вівтарів - за кількістю місяців у році, тим більше, що йому був присвячений перший місяць сонячного року. Змінювати чи реформувати релігійний календар відкрито боялися, щоб не викликати гніву богів. А забобонний страх перед числом тринадцять поширився в нашому народі через християнство, яке запозичило юліанський календар у римських язичників.

Познайомившись з сонячним календарем Єгипту, Юлій Цезар на правах Верховного Священника і Диктатора в 45 р. до н.е. реформував римський календар, залишивши в ньому римські назви місяців і майже усі релігійні забобони попереднього язичницького календаря римлян. На ту пору зміщення в релігійному календарі римлян становило два місяці (близько 60 днів), а саме - 1 березня (Мартіуса) - День Нового Літа через недосконалість календаря пересунулося на зиму - на 1 січня. Рішення ввести новий реформований календар, саме 45 року (до н.е.) було прийняте саме тому,

що за підрахунками групи астрономів, очолених Со- зигеном, в цьому році 1 січня (Януаріуса) і 1 берез- ня (Мартіуса) випадали на молодики. (До речі, по- дібним до 45 р. н.е. був 1995 рік н.е.).

Незважаючи на це виправлення календаря і перенесення 1 березня (Нове Літо) на весну, рим- ляни продовжували відзначати 1 січня "старий" Но- вий рік, не порушуючи усталену релігійну тради- цію: тоді для римлянина-язичника початок нового року означав більше, ніж сьогодні для римлянина- християнина. Для римлянина 1 січня (за юліансь- ким календарем) продовжувало бути "справжнім" 1 березням - Новим роком.

З часом юліанський календар отримав повне визнання й увійшов у побут римлян так само, як григоріанський календар, запроваджений більшо- виками - в наш побут і життя. Але від "старого" Но- вого року ніхто не поспішав відмовлятися. І саме цей "старий" Новий рік через християнство і юлі- анський календар поширився по всьому католиць- кому світу як НАРОДНИЙ НОВИЙ РІК!

Саме це свято Петро I спостерігав у Німеччині і воно йому сподобалося. Тому він своєю власною рукою підписав Указ про святкування "нового року" і в Російській імперії 1 січня 1700 р. Не відразу хри- стиянізована Московія прийняла нововведення. Та Петро все ж примусив темних християн Сходу без- думно відзначати це свято як державне. А вони стя- гнули до нього ті новорічні звичаї, які в давнину сто- сувалися лише весняного "нового року". Ось звідки на "Василя" гуцули кладуть під стіл плуг і господарсь- ке начиння, і чому взимку «посівальники» посівають сніг і долівку в хаті замість засівання полів. Ось звід- ки взимку невігласи (нібито «за звичаєм предків») тягнуть по снігу борону від хати до хати і співають щедрівки, якими закликають ластівку передчасно прилетіти, аби замерзнути на снігу в лютий мороз. Крім того, до "нового" року сьогодні вже долучають новорічні звичаї і символи західноєвропейських країн і навіть східних народів: Китаю, Японії та ін. Так хри- стиянський «Санта Клаус» (у гуцулів-християн - «свя- тий Миколай») заступив давній язичницький образ. Подібно влітку - свято Бога грому Перуна було замі- нено Днем пророка-юдея Іллі Громовержця...

Через рік після запровадження нового кален- даря, в 44 р. до н.е. Юлій Цезар був підступно за- битий. Звичайно ж, в перелік винесених йому зви- нувачень був внесений і цей "злочин" перед римсь- кими богами і місцевою язичницькою релігією...

З часом місцеві жерці порушили календар Юлія Цезаря, оголошуючи високосним роком кожен третій рік замість четвертого. Це порушення виправив на- ступник Цезаря Октавіан Август. Вже з 9 р. до.н.е протягом 16 років високосних років не було. З того часу місяць "квінтіліс" (рим.- п'ятий) отримав назву "Юліус" - на честь Юлія Цезаря (за реформу кален- даря), а місяць "сикстіліс" (рим. - шостий) - назву "Ав- густ" - на честь Августа Октавіана, який виправив по- милку римських жерців. Це починання видалось при- вабливим для наступних імператорів, які намагали- ся своїми іменами назвати наступні місяці, але істо- рія не зберегла їхніх імен в календарі.

Шість місяців року носять імена римських бо- гів, а інших шість - названі порядковими номерами:

3. *Мартіус* - на честь бога Марса;
4. *Апріліс* - на честь богині Венери (апреліс - відкри- вання);
5. *Майус* - на честь богині землі Майї;
6. *Юніус* - на честь богині неба Юнони;
7. квінтіліс - п'ятий;
8. секстіліс - шостий;
9. септембер - сьомий;
10. октоубер - восьмий;
11. новембер - дев'ятий;
12. децембер - десятий;
1. *Януаріус* - на честь бога Януса;
2. *Фебруаріус* - на честь бога підземелля Фебруса.

Бачимо, що місяці названі іменами богів із вра- хування сонячного року (від часу народження Сон- ця), а в календарі розміщені із врахуванням сіль- ськогосподарських робіт - починаючи з першого весняного місяця. Цей відлік часу переважає, бо не Януаріус - перший з богів року - вважався пер- шим місяцем календаря, а Мартіус (Марс).

Незважаючи на таке дивне розміщення міся- ців у римському календарі, все ж щасливими вва- жалася перша частина року від народження Бога- Сонця (зимового сонцестояння) і до літнього сон- цестояння - часу, коли Бог-Сонце набуває найбіль- шої своєї потуги (сили) і світла. Такий сонячний (бо- жественний) світогляд виробив і в нашому народі розуміння і знання того, що молодь з "підлітків" пе- реходить в стан "повноліття" (повне літо). І, якщо усі перші місяці вважалися щасливими, то наступ- ні місяці - коли Сонце-Бог втрачав свою силу - вва- жалася, навпаки, нещасливими. Якщо в перші шість місяців відзначали майже усі веселі свята, присвя- чені богам, то інші шість місяців "спадаючого" Сон- ця намагалися проводити без особливих весело- щів, аби не накликати на себе в майбутньому році гнів богів і, звичайно, неврожаї...

Привласнивши собі язичницький календар римлян, християни перейняли і їхні язичницькі за- бобони. Це стає очевидним, якщо проаналізувати святковий календар християнської церкви. Відомо, що він постав на ґрунті святкового календаря рим- лян-язичників. Першим кроком легалізованих хри- стиян була - спроба заборонити усі язичницькі (тра- диційні) свята римлян. Коли ця боротьба не дала ніяких відчутних результатів, то було вирішено під- міняти язичницький святковий календар християнським. Але перші християни мали лише Пасху - сумний день побиття і смерті Ісуса і велику кіль- кість днів поминання християнських мучеників, се- ред яких загальнохристиянськими вважалося ли- ше 50 мучеників. Християнські ідеологи не могли протиставити ці "свята" традиційним, тому пішли шляхом творення нових християнських свят. Вони відкрили євангелію і найважливіші події євангель- ського життя Ісуса Христоса розписали на усі великі свята першої "щасливої" частини року римсь- кого язичницького календаря: першим святом хри- стиян є - "Різдво Ісуса" (початок сонячного року), ос- таннім святом, яке присвячене головному богу християн - "Трійця" (християнська "П'ятидесятни- ця") - наближене до літнього сонцестояння. В дру- гій половині року свята, присвяченого Ісусу, не знайдете...

Після Нікейського Собору 325 року християнська Церква Римської імперії офіційно оголосила юліанський календар своїм релігійним календарем. І з того часу, поширюючись, як чума по праведному світу, християнство понесло у свідомість охрищених народів разом з юліанським календарем усі заботи римських язичників, зокрема страх перед числом тринадцять, яке місцеві християни назвали "чортовою дюжиною". Але, окрім римлян-язичників, ніхто з християн не знає, чому необхідно боятися числа 13... Ніхто з християн не знає, звідки походить звичай дарувати на загальні і сімейні свята непарну кількість квітів, а на могилу нести парну, і, звідки такий страх до парності? Язичник знає, що все живе на Землі постало після Великого Єднання двох Божественних начал: Вогню і Води, і добре знає, що коли Вогонь поєднується з Водою, то утворює "Пару", і парубок, який знайшов собі дівчину разом з нею створюють "пару" ("парубок" також похідне від слова "пара"). Отже, непарна кількість квітів, подарована молодій дівчині - є побажанням, щоб вона якнайдовше не знайшла собі пару. І, навпаки, - парна кількість квітів для покійника - це натяк покійнику забрати з собою із живих ще когось...

РУЙНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО КАЛЕНДАРЯ

Скільки "нових" років було в історії України хоча б за останню тисячу років, після хрещення України-Русі не зможе, мабуть, однозначно сказати ніхто. Але попри всю руйнацію давнього українського календаря, нам все ж вдалося з'ясувати деякі подробиці з історії календаря українців.

Б. Рибаків, користуючись величезним зібранням совіцької історичної науки, в своїй праці "Язычество древних славян" (М.: Наука, 1994.- С. 325) подає два види давніх "календарів": на глечиках і на вишивці, але обидва види умовні. Їх кожен дослідник може тлумачити на свій власний розсуд. Подібне робить і Рибаків, розписавши зображення глечика і вишивки на дванадцять частин юліанського календаря, яким в Русі почали користуватися вже після християнізації. Все ж визначити, як саме користувалися цими "календарями" давні Предки, сьогодні майже неможливо, тим більше, неможливо з'ясувати, коли вони відзначали Новий рік і, з якими обрядами...

Багато дослідників вважає, що язичники Русі-України жили і святкували за сонячно-місячним календарем. І хоча християнська влада робила все можливе, щоб знищити місцеву календарну традицію, але сьогодні бачимо в державному календарі українців усі язичницькі назви місяців: січень, лютий, березень, квітень, травень і т.д.

Новий рік наші практичні предки-язичники відзначали з настанням *першого весняного молодика* (найближчого до весняного рівнодення) і називали його, звичайно, Новим Літом. А початок календарного місяця - **1 березня** - вони узгоджували з появою на небі Молодика. Тому й назва цього проміжку часу була "місяць".

Але після насильницької християнізації в життя України-Русі нахабно запроваджували церковний календар з усталеними днями і місяцями, які вже не узгоджувалися з небесним Місяцем. В побуті українців розпочався розлад. Понищена і гнана християнами духовна верства українського народу (волхви і відуни) не мала можливості повідомляти народу про справжній стан Природи і про час відзначення тих чи інших релігійних свят. Звичайні люди на свій власний розсуд, спостерігаючи за станом Неба і Природи, позначали його датами нового релігійного (церковного) календаря. І не зчулися вони, як потрапили в тенета руйнівної календарної системи, яка зовсім ігнорувала стан Місяця і Сонця. Скажімо, після введення юліанського календаря, язичники помітили, що перший весняний Молодик з'явився 1 березня (за юліан. календ.). Але розчарування приходило вже через рік, коли Молодик з'являвся на небі 15 березня. Довго ще упиралися в народі, доки не зрозуміли, що жити за двома календарями дуже складно. І було вирішено дещо змінити усталену традицію відзначення Нового літа. Наперекір принесеній юдейській традиції відзначати Новий рік восени, в народі почали відзначати Нове літо весною - 1 березня. Побачивши таке «неподобство», церква наклала на цей день своє свято - «День народження Адама», щоб перебити язичницьку традицію. Так тривало близько 500 років.

Після горезвісного «відзначення» 7000 років від «сотворення світу» (1492 рік від «різдва Христового») церковна влада пішла в наступ і заборонила в народі відзначати Нове Літо 1 березня. З цього часу з церковних календарів зникло і свято «День народження Адама».

Мало хто знає, що перший церковний Новий рік до 1491 року християнська церква відзначала 23 вересня, узгодивши його з днем народженням язичника імператора Константина (вдячність християн за легалізацію християнства в Римській імперії). Але після 1491 року місцеві християнські попи відійшли від візантійської традиції і перенесли відзначення Нового (церковного) року на 1 вересня. До 1700 [7208] року Російська імперія на державному рівні святкувала лише один Новий рік, хоча в народі відзначення старіших "нових" років не припинялося... Цікаво, що з цього 1492 року московити оголосили себе наступниками і спадкоємцями зруйнованої Великої Римської імперії. З цього часу вони привласнили собі знак римської імперії - двоголового орла, місцеві давні назви місяців замінили на латинські, словом "неделя" прозвали весь тиждень, а саму неділю обізвавали "воскресеньем" (на честь "воскресіння" Ісуса). Знаючи з Біблії, що "боговибраним" народом вважалися юдеї, москалі назвали себе "богоносним народом", крім того, запозичили в українців їхню древню самоназву "русичі", переробивши її в прикметникову форму "русские", а Московію назвали "Руссю" (пізніше - "Великої Русью")...

Відзначення церковного нового року як державного свята описує І. Сахаров в "Сказаніях русского народа" (М., 1989.- С. 301): "Семенів день, який був першим днем нового року, відзначався в Русі (Московії) з усіма веселощами... Ці вечори були сімейними: молодь і літні люди сходилися на Семенини (Семенины посиделки) до старшого в роду зустрічати Нове Літо". Чи не абсурдно звучить - "зустрічати Нове Літо" восени, коли Земля готується до зими?

Наперекір церковній традиції виступив московський цар Петро I. 1699 рік був останнім роком відзначення нового року на державному рівні восени. Незважаючи на впертий спротив московських попів, Петро оголосив днем відзначення Нового року вважати 1 січня. Хто сьогодні з етнографів і народознавців знає, що звичай відзначати початок року 1 січня - "старий" новий рік язичників Римської імперії, зберігся як давня традиція недосконалого календаря римських завойовників? Це свято із "вінегретом" язичницьких звичаїв багатьох західноєвропейських народів - московський Петро перейняв у германців - колишніх нащадків Великої Римської імперії, а старе літочислення - 7208 рік від "сотворення світу" змінив на нове - 1700 рік від "різдва Христоса", за яким близько вже 800 років жила покатоличена Західна Європа. Церква ж вперто продовжувала кожного року відзначати новий (церковний) рік 1 вересня...

Більше як 200 років протрималося таке подвійне відзначення нового року, доки за справу в 1918 році не взялися більшовики. Вони також, наперекір ортодоксальним церковникам внесли зміни в державний календар Російської імперії. Їхня календарна реформа звала нанівець більш як 300-літню боротьбу ортодоксальних християн з католиками за чистоту церковного календаря. Більшовики, знайомі з раціональними поправками григоріанського календаря Папою Григорієм 13, одним декретом примусили "совецьких" людей жити за григоріанським календарем, в якому кожна дата юліанського календаря наставала на 13 днів раніше від дати юліанського календаря. Церковники поступилися, прийнявши новий державний календар, але в своєму колі постановили усі церковні свята продовжувати відзначати за старим юліанським календарем. І з того часу в нашому народі почали відзначати вже три "нових" роки: 1 січня - Новий рік, 14 січня - "старий" Новий рік, 14 вересня - церковний Новий рік.

Мало хто здогадується, що 1 січня і 14 січня не можуть бути для християн початком відзначення Нового року (а тепер вдумайтесь!!!) "ВІД РІЗДВА ХРИСТОВОГО". Якщо, навіть визнати, що Ісус народився 25 грудня, то Новий рік «від різдва Христового» логічно було б відзначати саме 25 грудня, але ж ніяк не 1 січня (через 8 днів після його народження). Ортодоксальні християни виявилися ще в скрутнішому становищі - вони Новий рік (1 січня) відзначають на 7 днів раніше від "народження" Ісуса Христоса і другий раз - через 8 днів після цього "народження" (14 січня). Воістину правильно сказано в Біблії (Новому заповіті): "Я погублю мудрість премудрих, а розум розумних відкину! Хіба Єгова мудрість світу не змінив на глупоту,... щоб спасти віруючих через ГЛУПІСТЬ ПРОПОВІДІ!" (1Кор., 1, 19-21).

Мало хто з християн знає, що свято "Різдво Ісуса" християнські пастори запровадили в IV ст. н.е. для того, щоб заступити язичницьку релігійну традицію відзначати Велике свято - Народження Бога-Сонця (після зимового сонцестояння і найбільшої ночі в році). Для 1998 року Свято народження Сонця-Коляди випаде в ніч з 21 на 22 грудня.

Цікаво буде спостерігати за примороченими християнами перед відзначення Нового 2000 року "від різдва Христового", коли вони будуть для себе з'ясовувати, який же день - від 25 грудня до 14 січня - вважати справжнім днем народження свого "божка" Ісуса Христоса. Вже тепер християни-ортодокси не знають, як сприймати передчасне католицьке "різдво": як релігійну образу чи як святкове вітання. Нездаремно розумні голови запропонували числити роки "від нової ери", чи "від нашої ери", а вислів "від різдва Христового" залишити для "НЕМУДРИХ І НЕМІЧНИХ СВІТУ" - забобонних християн-фанатиків.

Розглянувши майже усі дати відзначення українцями "нових" років, протягом тисячолітньої історії християнського затьмарення, варто б було зазначити, що Україна знала їх близько семи:

1. Нове Літо (язичницьке) - перший весняний молодик (відзначалося до віроломного хрищення України-Русі... Відновлене в 1993 році);
2. Нове літо (народне) - 1 березня (з часу хрищення до 1492 р.);
3. Нове літо (церковне) - 23 вересня (з часу хрищення і до 1492 [7000] року);
4. Нове літо (церковне) - 1 вересня (з 1492 - до 1918 року);
5. Новий рік (народний) - 1 січня (з 1700 [7208] і до нашого часу);
6. "Старий" Новий рік" (народний) - 14 січня (з 1918 року);
7. Новий рік (церковний) - 14 вересня (з 1918 року).

Скільки ще "нових" років приготовлено в історії для України, щоб дурити праведних українців? Скільки ще потрібно "нових" років, щоб "повернувся розум до розумних", а "мудрість до мудрих", і щоб українці нарешті відмовилися від юдейських, римських, грецьких, німецьких, християнських та інших чужоземних відзначень "нового" року і повернули собі прадавнє предківське відзначення Нового Літа першого весняного молодика (найближчого до весняного рівнодення)? Як хочеться швидше розвіяти християнський морок з очей народу і наблизити той славний час, коли всі українці привітають один одного прадавнім язичницьким вітанням:

З НОВИМ ЛІТЕЧКОМ, НА ЗДОРОВ'ЯЧКО!

ХЛІБ В ОБРЯДАХ КОЛА СВАРОЖОГО

релігійно-мобознавчий аспект

Якось Змія, побачивши Хліб на столі, позаздри-ла йому й запитала, як він досяг такого високого становища і такої шани. Хліб розповів про свій шлях до столу: його загортали в землю, жали серпом, молотили ціпом, мололи жорнами, місили кулаками, пекли на вогні, - і тільки тоді поклали на стіл. Дізнавшись про це, Змія вирішила, що краще повзати по землі, ніж прийняти подібні муки. Ця казка має ознаки глибокої давнини (Потебня А. О мифическом значении некоторых обрядов и поверий. — М., 1965).

Хліб в Україні споконвіку шанувався як Божий дарунок, хоча добували його важкою працею. Давність хліборобської культури на нашій землі підтверджується не тільки археологічними знахідками, але й багатством обрядів та фольклорного матеріалу. Уявлення про світ і людське життя як єдність небесного і земного спонукало людину постійно виконувати щоденну працю як ритуал. Так сформувався світогляд наших Предків, де головною засадою була віра в необхідність здійснення магічних обрядів, адже увесь Всесвіт уявлявся як причинний ланцюг наслідків: якщо не будуть здійснюватися ритуали, то може не зійти Сонце, не прийде Весна, не зацвітуть дерева, не достигнуть плоди. Отже, обряди стали невід'ємною частиною життя людини, без якої не мислилися природні відносини народу з Богами. Богів запрошували до хати, до стодоли, на город, чи на ниву, щоб вони бачили, що людина веде *праведний* спосіб життя, тобто здійснює Закони Права - таким господарям Боги допомагають.

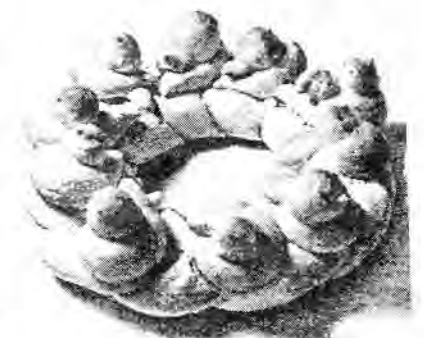
Якщо стародавні племена мисливців приносили в жертву Богам тварин, то і хлібороби жертвували продукти своєї праці. Поступово замість жертвних тварин Богам почали приносити хліб у формі корівок, півників, баранчиків тощо, тобто зберігалася символіка жертвних тварини. Подібні хлібні вироби дійшли до нашого часу, не зважаючи на суворі заборони християнських попів. В 1649 р. московський цар Олексій надіслав грамоту дяку Семену Сафонову, в якій повідомлялося: «У вихідні й святкові дні... і пости ходять і греці бісівські, скоморхи з домрами, дудами і ведмедами; збиткуючись над хлібом, випікають різних тварин, худобу і птахів». Далі наказувалося надіслати цю грамоту у всі міста Галицької землі, щоб проголошувати його на всіх вулицях, торжках і перехрестях, аби люди не влаштовували «противні християнському закону безчинства» (Сахаров И. Сказания русского народа. — М., 1987. — С. 388—390).

Та з прийняттям християнства обрядовий хліб не зникає. Живучість народної традиції, безуспішність боротьби попів з прадавними звичаями спонукали християнську церкву йти на компроміс з язичницьким світоглядом народу. Так до християнського богослужіння увійшло багато язичницьких явищ і атрибутів, наприклад, крашанки або писанки, весільні та великодні короваї, різні обрядові буханці, але, на жаль, їхні прадавні назви були замінені чужоземними (*пасха, проскура, хриstopоклінний хліб* тощо).

Все життя українського селянина було підпорядковане річному циклу природи. Чотири сонячні свята були і є основними відправними точками в календарі хлібороба - Колі Сварожому. Підготовка до зустрічі Нового року, який настає з першим весняним молодиком, розпочинається закличками Весни та зустрічами птахів. Цілий тиждень (9-14 березня н. ст.) присвячується птахам-тотемам. У народі збереглися назви цих свят: Лелечини, Веселики, Бусько, Ластівка. Випікання обрядового печива у формі пташок має на меті закликання птахів із Вирію. Ва-

жається, що в цей час відчиняється «Сварожа брама», і пелека починає носити немовлят. Чи не тому в болгар це свято ще має назву *Младенці*? Приліт птахів пов'язується з Богом Родом: оскільки Предки (Діди) живуть у Вирію, вони можуть впливати на врожай, а пташки є посередниками між Світом Яви (живих) і світом Нави (покійних). Тому й вшановують їх обрядовим хлібом. Пташине свято, Сорочини - 9 березня - збігається з пробудженням Матінки-Землі. В цей день випікають сорок жайворонків або сорок буб-

ликів, якими обдаровують дітей. Така жертва має забезпечити добру плодючість домашньої птиці; при цьому кажуть: «щоб птиця водилася», «щоб гусенята плодилися» тощо. Заклички Весни тривають до Благовіщення (25 березня), яке в давніх слов'ян називалося *Благовець*. У Вірі Наших Предків воно присвячується Богині Весні, яку вшановують випіканням пташок на волю, саме ці пташки радісно сповіщають (благовістять) про прихід Богині Весни на Землю.

Бублик

Мабуть, найархаїчнішою назвою весняного обрядового хліба є бублик. Походження слова губиться в часах індоєвропейської мовної спільності. Так, в давньоіндійській мові йому відповідає слово *bimba*, що означає *диск, кружок, куля, ядро, півкуля*. В інших мовах близькозвучні слова означають переважно предмети округлої форми: *дзиґа, булька, кулька, дощова бульбашка; або явище крутіння: вихор*. Цікавим є порівняння слова *бублик* з литовським *bamba* — «пуп» та *bambalas* — «карапуз, крихітка», що, вірогідно, вказує на давній зв'язок бублика з дитиною. Можливо, це були не тільки смачні гостинці для дітей, але й спеціальна їжа для немовлят, в яких ріжуться зуби. Дитині зручно самій тримати кільце в руці. З бубликом пов'язані й народні приказки та примовки для дітей: «Дітям казка, а мені - бубликів в'язка», або «Чудний, як бублик: кругом об'їси, а всередині нема нічого» (Грінченко Б. Словарь української мови. - К., 1907-1909. - Т. 1. - С. 104).

Інша назва бублика — *баранок*, вірогідно запозичена з російської чи білоруської мов (баранка). Є припущення, що це слово походить від «обваренок, обваранок» з випадним *в*. Спосіб приготування бубликів, дійсно, вказує на можливість такого утворення - бублики спочатку обварюють, а потім випікають. Проте не виключено, що назва має зв'язок і з бараном. Іноді обрядовому хлібу надавали форми не цілої тварини, а лише її частини. Наприклад, баранячі рижки — заокруглений крендель (пор. рос. *рогалик*).

Паска чи Бабка?

Весняне рівнодення це - день перемоги Соляного Світа Весни над нічною темрявою Зими. Саме йому призначаються великодні короваї, назва яких в Україні нині залишилася тільки для весільного хліба. Ці запашні високі обрядові хліби сучасні українці-християни, називають словом жидівського походження — *паска (пасха)*. Така заміна сталася, вірогідно, не так давно - близько середини XVIII століття. Поширенню чужомовної назви сприяли християнські попи, які, не змігши використати національного хліба в побутових релігійних обрядах, надали йому християнської символіки, дозволивши використовувати в церкві. Ще в XVII ст., як відомо, короваї й писанки жорстоко нищилися світською і «духовною» владою як «поганські» та крамольні атрибути «Диявола». (Див., наприклад, послання Івана Вишенського // *Сварог*. - № 2. - 1995. - С. 21).

Пасха - гебрейське *pesach*, дослівно означає «перескочення». Походження його пояснюється в Біблії: бог Яхве хотів повбивати в «єгипетській землі кожного перворідного від людини аж до скотини» і вчинити суд над усіма єгипетськими богами.

Щоб не зачепити своїх «богообраних» (насправді ж - «яхвообраних») і знати, в яких будинках живуть жидівські сім'ї, він наказав їм помазати свої двері кров'ю жертвовного ягняти, яке вони їстимуть в цей день. Це йому мало бути знаком, що ці житла треба «перескочити», тобто обминути. Звідси й походить назва свята Пасха, тобто дослівно - *перескочення, перескакування*, яке Яхве наказав святкувати всім жидам (Біблія. Книга Вихід, 12. 1 - 14). Загалом же, в юдаїзмі *пейсах, песах* означає не жертвний хліб, а саме жертвне ягня, яке споживають «ізраїлеві сини», адже їхні предки ніколи не вирощували хліб, а були кочовими племенами скотарів, тому й жертвували Яхве не хліб, а м'ясо (див. про це докладніше «Сварог» № 4, 1996, с. 43 - 44).

До чого ж докотилися українці, які не замислюються над справжнім значенням цих слів і обрядів? Невже ми дамо справдитися біблійному «будете дивитися - і не побачите, будете слухати - і не почувєте»? Адже саме таку мету ставили перед собою засновники християнства - примусити людство мислити так, як вигідно «синам Ізраїлю». Чому не хочемо визнати істину, закарбовану у Велесовій Книзі, що тільки Рідні Боги були для наших Предків тим, «чим очі й вуха мають бути»?

В обрядовій поезії українців слова *паска (пасха)* не знайдемо, хоча в побутовій мові воно вживається досить широко. У фольклорі натомість часто вживається слово *коровай*. Існує ще одна назва великоднього хліба - *баба* (Грінченко. - Т. III. - С. 99). У москалів весняний обрядовий хліб має стародавню назву *кулич*, а слово *пасха* вони вживають лише як назву християнського свята. Думаю, що і нам, українцям, не слід відмовлятися від давньослов'янського слова *кулич*. У поляків збереглися назви - *wielkanos (вельканоц)* та *колач*.

В Україні Великдень споконвіку відзначався як перемога Весняного Сонця. Тож і Великодні короваї були жертвним посвяченням Сонцю. Дажбогові або Ярилу. Ці обрядові хліби є символом плідної сили і, як правило, доповнюються крашанками й писанками, що означають періодичне відродження й оновлення Всесвіту.

Спосіб випікання цих обрядових короваїв зберігся в Україні з давніх-давен, адже кілька тисяч років тут відомий рецепт приготування ритуальних страв на бродилах: тісто для великодніх короваїв має бути дуже здобне, вчинене на яйцях, маслі, сметані, олії, меду (нині замінюють цукром), вершок короваю змішують збитим білком, добре розтертим з цукром. Показово, що й посуд для випікання таких короваїв називається *бабинці, кушлики* (порівняймо: *бабка, кулич*). Дріжджове тісто для короваю було традиційним для Предків українців ще з язичницьких часів трипільської цивілізації

і перейшло до ортодоксальної християнської обрядовості, чим ще більше посилило суперечності між Східною й Західною церквами (римо-католики під впливом біблійних приписів запозичили в жидів і рецепти прісного пасхального тіста, яке в жидів називається *маца*).

Коровай

Походження назви *коровай* виводять від праслов'янського *korva* — «корова», що відповідає традиції випікати ритуальний хліб у формі корівки, або окремих частин їхнього тіла (голови, вимені, ріг). Коровай на весіллі виконував магію родючості - плідності наречених. За давньоукраїнською міфологією, корова уособлює молоду, а бик — молодого. Схожі порівняння є в інших слов'ян, наприклад, у чехів весільний коровай називається *hřebec* — «жеребець» (ЕСУМ.-Т. 3.- С. 35).

В праїндоевропейські часи корова була головним показником заможності родини. Не дарма вона завжди користувалася великою пошаною в багатьох народів. В Індії й досі корова — священна тварина. Корова як прародителька *кравенців* (одного з праукраїнських племен) згадується у Велесовій Книзі: «Дажбог народив нас від корови Замунь і були ми кравенці... відтак стали прадіди русове» (д.7-є).

Подарувати на весілля корову було виявом найбільшої шани і приязні до наречених. В українському фольклорі збереглися натяки на заміну корови весільним короваєм. Іноді його прикрашають «ріжками», «тичками», кільцями з тіста. Микола Сумцов на підтвердження гіпотези про зв'язок короваю з коровою наводить слова білоруської пісні, де коровай каже: «Я рогат, я богат!» (Сумцов Н. Хліб в обрядах и песнях. — Харьков, 1885. — С. 124). Подібна пісня є в українському весільному обряді: «Коровай багатий, коровай рогатий».

Коровай в Україні завжди вважався святом. Михайло Грушевський писав: «Хліб не проста жертва, він сам свята річ - фетиш або Бог («святий коровай»), що стверджує і благословляє подружжя; діжа, де він розчиняється, і віко, що його накриває під час таємничого «росту», грають у тому також дуже важну роль у весільних церемоніях, як приналежності сього домашнього Бога» (Грушевський М. З історії релігійної думки на Україні. - К., 1992. - С. 28-30). На те, що коровай був головним і найвеличнішим серед інших обрядових хлібин, вказує також традиція розміщення хліба при випіканні в печі, а потім і на святковому столі: коровай в центрі, а менші хлібини (лежні, шишки, калачі) ставлять навколо нього.

Дивень

Близьким за обрядовим значенням до короваю є *дивень*. Вірогідно, його назва - лише один з епітетів короваю: «дивний коровай» (Сумцов М. Хліб... - С. 66), яка пізніше набула самостійного значення. Дивень став випікатися як додатковий до короваю хліб, що символізує весільне кільце (обручку). Виготовляється він переважно з плетінки втрое або вчетверо, а потім з'єднується в замкнуте коло. Часом дивень прикрашають квітками, пташками, обліпленими тістом гілочками плодових дерев (найчастіше вишні). Крізь дивень або крізь калач молода після вінчання дивиться на свого нареченого. Про це співається у весільній пісні: «Подивися, Марусенько, крізь калач, Да свого молодого і побач!» Мабуть і назва *дивень* пов'язана з тим, що молода дивиться крізь нього на молодого. Ще з давніх давен в Україні круглі предмети з отвором посередині вважаються магичними, чарівними, тому й дивень використовували, щоб причарувати родинне щастя. Є спеціальні пісні й до випікання дивня:

*Світи, жар, у печі ясно,
Печись, дивень, красно,
Гостям - на велике диво,
Молодим - на щастя,
На долю, на свою родину.*

Коровайниці примовляють, садячи дивень у піч: «Печись, дивень, не схились, не пригори, молодим серця та й не зсуши!» Вважається, що пригорілий весільний хліб віщує недобре шлюбне життя.

Колач

Калач (колач) також обрядовий хліб. Він використовується у багатьох річних обрядах, проте первісно був пов'язаний з відзначенням сонячних свят (весняного та осіннього рівнодення, зимового та літнього сонцестояння). Нині він широко вживається як в інших обрядах, так і в повсякденному харчуванні. Його згадують у колядках: «Первая дара — колачів пара», купальських піснях: «А в тій печі книші та калачі», обжинкових: «До пана з голубами, з білими калачами», весільних: «Не спи, мати, уночі, та печи, матінко, калачі».

Калач, хліб з пшеничного борошна, взагалі став символом благополуччя, добробуту: «За багачем - сам чорт з калачем». Ним заспокоюють дитину: «Не плач, дам калач...», «Чужим діткам - дулі, а нашому - калачі, щоб спало уночі» (Грінченко Б. Словарь... - Т. II.- С. 210). Етимологію слова *колач* виводять від *коло*, що вказує на круглу форму, яка в давні часи мала солярне значення (присвята сонячному Богу). Зміна кореневого *о* на *а* відбулась перед наступним складом з наголошенням *а* (ЕСУМ. Т. II. — С. 348).

Калачі випікають на різні родинні свята. Це переважно плетені з двох, або трьох качалочок замкнуті кільця з отвором посередині та «підперезані» пояском з тіста. Вони бувають великими і маленькими. Так, у західних областях України на весілля випікають багато маленьких калачиків, якими обдаровують всіх гостей. Калачі в обрядах часом виконують ту ж роль, що й шишки, лежні, верчі або дивні. Вживання калачів найпоширеніше в порівнянні з іншими видами ритуального хліба. Їх печуть на Великдень, весілля, народини дитини, Купайло, Хлібний Спас, Різдво Божича та інші свята.

Лежень

Часто поруч з калачем в обрядах використовують лежень — «рід великого калача, обрядовий весільний хліб» (Грінченко Б. Словарь... - Т. II.- С. 353). Про нього співають у багатьох весільно-коровайних піснях:

*В п'ятницю до діла
Лежні в гурту поробили
Та шишки і перепіці
В піч посадовили;
Коровай же спорядивши,
В самую суботу,
Посадить його впросили
Кирика Голоту.*

Назва *лежень*, вірогідно, зумовлена тим, що він випікається не в формі, як коровай, а просто лежить у печі на черені (ЕСУМ. Т. III. - С. 214). Але й в обрядах йому відводиться роль лежати перед молодими (на весіллі), або лежати на столі протягом усіх Різдвяних свят (характерно для деяких районів Полісся). Форма лежня здебільшого овальна. Він виготовляється як з цілої довгастої хлібини, так і з плетінки, а також оздоблюється різноманітними прикрасами з тіста.

Шишки

Весільні шишки - невеличкі хлібинки, якими обдаровують всіх гостей, символізують плодючість майбутнього подружжя. Про них співають:

*Та печи, матінко, калачі,
Та печи, матінко, на меду,
Я ж тобі дружечок наведу.
Та печи, матінко, з шишками,
Не сама я йду — з дружками.*

Шишки виготовляють з того ж тіста, що й коровай, в такий спосіб: розкачують смужку тіста в «качалочку», з одного боку надрізують «зубцями», тобто роблять насічки ножом, далі таку стрічку згортають за сонцем (подібно до спіралі), випікають зубцями догори, потім шишку підперізують «пояском» з тіста. Іноді шишки роблять у вигляді пташок чи маленьких верчунів і наліплюють на коровай. Великі верчі - різновид колача - призначаються як подарунок тещі від зятя «в обмін на молоду», молода ж привозить свій верч для свекрухи. Такий хліб особливо поширений на Поліссі. Шишки дарують при запрошенні на весілля, ними молодята обдаровують свій весільний почет: бояр та дружок, а також коровайниці та інших весільних гостей.

Починають випікати весільні обрядові хліби в п'ятницю, весілля ж відбувається в неділю. Про це також співають під час випікання короваю та іншого весільного хліба:

*П'ятниця - починальниця,
А субота - шишкобгальниця
А неділя - воскресіння,
Просимо всіх на весілля.*

Тут *воскресіння*, вірогідно, вже вжито з християнським значенням, хоча могло означати й день Сонця.

Перепієць

Перепієць - назва обрядового хліба, яким пригощають усіх весільних гостей в обмін на подарунки для молодих. На Полтавщині перепієць прийнято пекти в п'ятницю перед весіллям. Вчинити перепієць повинен «непорочний» хлопець підмізним пальцем (Гнедич П. А. Матеріали по народній словесності Полтавської губернії. Роменський уезд. - Вып. I. Песни Обрядовые. Полтава, 1915. - С. 74). Сам обряд *перепієць* проводиться не тільки на весіллі, але й на родинах, іменинах тощо. Це обряд випивання за здоров'я молодих, новонародженого, породіллі, який супроводжується врученням подарунків і різноманітними побажаннями. Під час перепою кожному з гостей співається пісня:

*Пане Олесь, до перепою.
Перепивать щастя й долю.
Що я маю, перепиваю.
Щастя й долі бажаю.
Пан Олешко добре п'є,
Дай му, Боже, здоров'є,
Многая літа,
Многая літа.*

Криж

В календарних обрядах весняного циклу побутує й такий хліб, як *криж* (*крижик*), який за християнства стали називати «хрестопоклінним хлібом». В давні часи наші Предки випікали такий хліб на Свято Матері-Землі, яке за сучасним календарем має відзначатися 9 березня, християни ж перенесли його на третій тиждень великого посту (в середу). Назва цього хліба лише на перший погляд пов'язана з християнством, проте значення обряду, в якому його використовують, має всі ознаки глибокої давнини. Поклінний хліб — це жертва Матінці-Землі перед сівбою, моління про майбутній врожай. Найархаїчніші обряди і молитви до Дажбога пов'язані з проханням багатого врожаю.

Подібні обряди здійснювалися і після збирання врожаю - Матінці-Землі і Батькові-Небу (Сварогу) дякують за добрий врожай. Арабський письменник Ібн-Даст у «Книзі добрих скарбів» описав обряд обжинок, коли жрець, піднявши корець проса до неба, проказує молитву: «Боже, ти дав нам страву. Дай нам і тепер її вдосталь!» (Січинський В. Чужинці про Україну - К., 1992, с. 18). Цей обряд здійснювався на початку X ст. А ось подібний ритуал, записаний Олексом Воропаєм на Полтавщині вже на початку XX ст., який здійснювався з хрестопоклінним хлібом: «Мій батько, було приїдуть на ниву, покладуть хліб на землю, моляться Богу, а тоді їдять кусник того хліба і промовляють:

«Дай, Боже, і на той рік їсти свій хліб» (Воропай О. Звичаї нашого народу. - К., 1991. - Т. 1. - С. 246).

В записках Володимира Шаяна про народні звичаї на Закарпатті знаходимо архаїчну молитву-побажання перед сівбою: «Дай, Боже, щастя!». Словосполучення «Дай, Боже» за всіма ознаками є видозміною імені язичницького Дажбога (Колядки та щедрівки. Зимова обрядова поезія трудового року. - К., 1965. - С. 17. передмова О. Дея).

Щодо форми цього обрядового хліба, то нині не можна беззастережно стверджувати його християнське походження, оскільки знак рівнобічного хреста був відомий у язичництві як символ чотирьох сторін світу. Цей знак є на трипільському посуді, в основі язичницького жертovníка, розкопаного Вікентієм Хвойкою на Старокиївській горі та ін. Обряд жертвоприношення Матінці-Землі у вигляді хліба зберігав і донині: під час збирання лікарських рослин кладуть у траву шматочок хліба на знак вдячності Землі за цілюще зілля, перед сівбою хліб заривають на ниві як задобрування її з проханням доброго врожаю. Відоме виготовлення крижа із загнутими кінцями, подібно знаку Сварги. Такі ж «Сварожики» і досі малюють на писанках.

Ярильський хліб

23 квітня за язичницьким календарем присвячується легендарному Батькові Ору (або Яру, Ярилу). Йому приносять жертви у вигляді білого баранця, пізніше замінені хлібними виробами у формі ріжків, бубликів, пряників-баранчиків тощо. За нашою вірою, Ор відкриває небо й зелені трави. До схід сонця люди умиваються цілющою россою, приносять дари Богам на полі, де відбувається спільна Братчина односельців, чи громади Рідновірів.

З цього дня починають обідати в полі. Подекуди ще побутує звичай обходити в цей день поля з короваєм і порівнювати висоту жита з висотою короваю. Якщо коровай не видно в житі, буде добрий врожай.

Перепічка

Перепічка ще до недавнього часу широко вживалася українцями і як обрядовий, і як щоденний хліб. Простота випікання, поживність перепічки сприяли її поширенню на всій території України, особливо популярною вона була на Півдні. Перепічка - це поколотий ножем корж із тіста, замішаного на кислому молоці, що печеться переважно на сковороді, намащеній олією або салом (СУМ - Т. VI. - С. 251). Інша назва цього хліба - *перепіч*. Ця назва українського походження, часто зустрічається в піснях, особливо весільних:

*Питалася шишечка
Перепечі:
- Чи далека доріженька
До печі?*

Цей же «Словник української мови» стверджує, що перепічкою також називають маленьку «пасочку, яку залишають у священика після освячення» (Там же). Звичай приносити священнослужителю (Волхву, жерцю, знахарю, чаклуну) хліб як винагороду, вдячність за священнодіяство, побутовав на Українській землі споконвіку задовго до християнства. А, оскільки християнські попи ніколи не відмовлялися від приношень віруючими всіляких харчів (м'яса, сала, курей, ковбас та ін.), то не відмовлялися вони й від хліба. Таким чином давній звичай, що діяв на їхню користь, був сприйнятий ними схвально.

Книш

Книш - вид хліба з начинкою, що готується із суміші вареної картоплі, овечого сиру, петрушки, часнику, м'яса, солонини. Начинка прикривається загорнутими в середину краями коржа, а зверху змащується конопляним маслом чи салом. Випікають книші в печі, часто разом з хлібом. Книш також згадується в обрядовому фольклорі, особливо в колядках та щедрівках, як винагорода колядникам чи щедрувальникам:

*У нашої баби добрая душа,
Винесе вона цілого книша,
До того книша - ціла ковбаса.*

Етимологія слова *книш* точно не встановлена. Цікаво, що грецьке слово *кніса* означає «запах і пара жирного печеного м'яса; сало, в яке загорталося жертвне м'ясо, призначене до спалення» (ЕСУМ. - Т. II. - С. 474). Важко встановити, яким був шлях цього слова: з Греції в Україну, чи з України в Грецію, проте обрядове значення книша безперечно. В Італії подібний вид хліба називається «піцца». Нині й українські корчмарі користуються італійською назвою хлібних виробів, які є частиною їхнього бізнесу.

Вірогідно, давніше книш використовувався в поминальних обрядах, оскільки для душ покійних Предків важливим є запах пари, що йде від свіжоприготованих страв. Про традиційність поминання покійних книшем співається і в жартівливій пісні «Ой, дівчина-горлиця»:

*Я за батька книш дала
І за матір книш дала...*

Безтілесні духи насичуються і задовольняються не стільки матеріальною їжею, скільки самим фактом її приготування їхніми нащадками в Яві, які роблять це зі спеціальною метою - вшанування покійних родичів, а отже - парою, запахом, поминальними молитвами, добрим словом, нашою пам'яттю.

Книші несуть діти до своєї Баби-повитухи на Свято Рода або Різдва Божича, що свідчить про зв'язок цих обрядодій із вшануванням духів Предків та Рожаниць. Отже, книш - особливий вид обрядового хліба, який використовується в різних обрядах Кола Сварожого, в тому числі й для жертвоприношень, які здійснюються через спалювання в печі чи на вогнищі. Для українських етимологів виявилось нелогічним пов'язувати походження слова *книш* з давньослов'янським коренем *кн-* (**кьн-*), що є основою російського *кнея*, польського *кніежа* і означає гай, хащі, пуща. Для українського рідновіра-язичника таке

припущення виглядає цілком логічним, оскільки жертвопринесення в давні часи здійснювалися у священних гаях, можливо і поминальні обряди були природнішими саме в гаях, отже і жертвний хліб міг мати назву похідну від слова *кнея* - гай, тобто хліб, який несли у священний гай.

Перед випіканням кнйшів, як і взагалі перед випіканням іншого хліба, перший шматочок тіста кидають у вогонь як жертвопринесення (умилостивлення) печі, що в час випікання хліба є священною.

Колобок

Відомий в Україні також і невеличкий круглий хліб - колобок, назву якого часто вважають російською, хоча для цього немає особливих підстав. Слово складне: *коло* і *бік*, тобто «круглобокий», «кулеподібний». Відома казка про Колобка існує в Україні у кількох варіантах: «Колобок», «Плескачик», «Коржик». Вірогідно, первісний варіант казки мав більшу кількість учасників-персонажів, яких зустрічає на своєму шляху головний «герой». В казці про Коржика їх вісім (не рахуючи Курочки рябої, з якої все починається). Коржика ловить баба по хаті, дід у снігах, пес надворі, молотники на току, котик на тину, прачки на льоду, пастухи у степу, лісничі в лісі зловили і з'їли (Золота книга казок. - К., 1990. - С. 20).

Якщо в основі назви коло, тобто солярний знак, то цілком можливо первісний варіант казки мав дванадцять чи тринадцять персонажів-місяців, які колобок-сонечко пробігає за рік, і нарешті в грудні його з'їли, так само, як кусають калиту.

Назва *плескачик* також побутує в Україні і означає «круглий плескатий хліб» (СУМ. - Т. VI. - С. 577). Колобок і плескачик використовувались у хлібній магії наших Предків. Особливо ефективним є обряд вигнання «злиднів», що його здійснювали чаклунки, яких запрошували до хати спеціально з цією метою. Після обряду, за Звичаєм, належало віддячити віддунці грошима чи подарунком. Якщо цього не зробити, то «злидні» можуть вернутися назад. Знахарки, відунки знають, коли і як це робити і мають для цього спеціальний віник. Саме через різні обряди, що виконувались із віником, християни змальовують відьом-знахарок з мітлою чи віником, на якому нібито вони літають. Це свідчить лише про примітивність думки, яку, на жаль, поширюють не тільки попи, але й малоосвічені науковці-етнографи.

Корж

Коржі, ймовірно, в давні часи присвячувалися Хорсу (Богу Сонця або Місяця), на що вказує близьке звучання (корж — хорс), а також кругла форма цього хлібного виробу. Коржі вживалися молоддю на свято Купайла в час літнього сонцестояння. Про це знаходимо згадки в купальських піснях, записаних Лесею Українкою на Волині:

*Біжи, Петруню, хучі, хучі,
Пече Марися коржі, коржі.
Ой які коржі? Гречаній -
Для своєї душки коханої.
Ой які коржі? Пшеничній -
Для своєї душки величної.*

(Українка Леся. Твори в 12-ти томах. - К., 1977. - Т. 9. - С. 22).

Різні види пшеничного хліба використовуються в жнивварських, косовицьких, гребовицьких обрядах як частування робітників господинею, як нагорода їм за чесну працю. Про хліб співається в обрядових піснях цього періоду: тут і перепічки, і калачі, і кнйші, і корабляки, і буханці, і паляниці.

Сончата

27 липня - в Свято Чура - приносять жертви Дажбогові як подяку за добрий врожай, випікають ритуальне печиво сончата, співаючи: «*Грай, Сонечко, грай! Тут твої сончата*» (тобто діти Сонця-Дажбога). На околицях поселень палять вогнища, молодь стрибає через священний вогонь. Чур - родове Божество, охоронець володіння роду, вартувий святкових днів. Він пильнує дотримання родових звичаїв, щоб Богів шанували належним чином. Чур в найдавніші часи також охоронець межового вогню, який розпалювали на межах земельних володіння. Вислів «Чур - моє!» - давній оберіг наших Пращурів. Слово ж *відцуратися* (*відчуратися*) означає «відмовитися від родинної спадщини, рідного Звичаю, тобто Законів Предків».

Християнська церква зіпсувала первісне глибинне значення свята і обряду, вигадавши день римського «мученика» Пантелеймона, нібито замученого язичниками.

Калита

Найбільшим серед осінньо-зимових свят, що супроводжувалися випіканням обрядового хліба, є Калита (30 листопада). Це одне з сонячних свят, пов'язане із «завмиранням» сонця взимку: «Сонце заходить, а калита сходить». Зібравшись в одній хаті, дівчата випікають калиту — обрядовий хліб у вигляді сонця з діркою посередині, щедро прикрашений родзинками, калиною, приправлений медом.

Етимологію назви *калита* пов'язують з калиткою, що означає торбинку для грошей чи тютюну (ЕСУМ. - Т. II. - С. 351). Володимир Даль пояснював це нібито зовнішньою схожістю калити на торбинку (Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. - М., 1979. - Т. II. - С. 790), що маловірогідно, оскільки калита більше схожа на плоску перепічку у вигляді сонячного кола, ніж на пиріжок з начинкою. Можна припустити, що назва *калита* утворена від дієслова *калити* - «розкалювати, розжарювати, гартувати» в печі. До того ж відомо, що цей обрядовий хліб намагалися випекти якомога краще: «Тісто солодке, з медом. Зверху оздоблюють сухими вишнями чи родзинками - «щоб гарна була». Печуть у печі і запікають так, щоб вгризти її було трудно - на сухар. Посередині - дірка» (Воропай О. Звичаї нашого народу. - К., 1991. - Т. 1. - С. 28). Обряд випікання калити нині супроводжується примовками й піснями сучасного походження:

*Гори, вогонь, ясно!
Спечи нам калиту красну,
Щоб ми її кусали
І горя не знали!*

Ритуал кусання калити, під час якого лунають жарти, сміх, первісно означав прилучення людини до Бога, очищення, оздоровлення. Недарма серед загальних веселоців лунають вигуки, пісні, примовки, що славлять Сонце.

Корочун

Обрядове печиво, що випікається в період від осіннього Світотида (рівнодення) до Різдва Божича-Коляди. Корочун - солодке печиво у вигляді закрученої качалочки або спіралі. Корочунами (кречунами) обдаровують колядників. Назва походить від календарного періоду, що означає найкоротші дні в році. На Різдво печиво ставлять на Покуть разом із Кутею, а споживання його означає закінчення Корочуна, після чого день починає прибувати.

Вареники

В багатьох обрядах українців, крім випеченого хліба, використовуються й інші борошняні страви. Наприклад, вареники - «рід вареного пиріжка з сиром, ягодами, кислою капустою, маком, вижимками конопляного сімені і под.» (Грінченко Б. Словарь... - Т. 1. - С. 126). Вареники з давніх давен були обов'язковою обрядовою їжею на святах, пов'язаних із культом Місяця, коли «Місяць грає». За кольорами місячного світла ворожили, яким буде врожай, або погода в наступному році. В ці дні, як правило, варили вареники, що і за формою нагадують Місяць. В давніші часи Місяць (Луна) був жіночою Богинею, пов'язаною з продовженням роду, тобто Рожаницею, тотожною грецькій Артеміді. Тому символіка начинки в тісті означає вагітність.

Існує кілька видів вареників: пірхуни - це вареники, зроблені для жарту, начинені яким-небудь клоччям чи просто борошном (Полісся). Іноді у вареник кладуть сіль — «кому попадеться, той скоро одружиться», або монету — «на щастя», «кому попадеться, в того збудуться бажання» (Миколаївщина). Такі вареники дівчата готували на вечорницях для своїх ворожінь та жартів.

Варениці (варяниці) — це круглі або квадратні шматочки тіста, зварені без начинки. Крім трьох місячних свят, вареники й варяниці присутні й в інших обрядах: на Різдво, Масляну, Купайло, Обжинки, Калиту та ін.:

*Нумо, нумо до межі —
Вареники у діжі...
Нумо, нумо уп'ять,
Варенички вже киплять (жниварська),
або:
Гей, дай же, Боже,
Один стіг пшениці,
Один стіг пшениці —
На варениці (колядка).*

Пампушки

Пампушки або пампухи первісно були належністю якогось забутого ритуалу, а нині вживаються як повсякденна страва. Пампушка - це невеличка кругла булочка з пшеничної, житньої або гречаної муки, виготовлена з дріжджового тіста й випечена в печі, чи духовці (СУМ. - Т. VI. - С. 37). Свіжовипечені пампушки подають до столу з підливою із товченого часнику й олії. За етнографічними спостереженнями, як обрядова страва пампушки вживалися на Різдво (часник як оберіг від злих духів), а також в липні (мабуть, як жертва зозулі).

З цього часу зозуля перестає кувати, на Півдні кажуть: «Зозуля пампушкою подавилася» (Інший варіант: «Зозуля мандрикою вдавилася»). Про те, що пампушки були на різдвяному столі, дізнаємося із колядки:

*Вибіг козелець із нових сінець.
Наставив пушку: «Дайте пампушку!».*

Пампушки готують не тільки на свята, у неділю, але й в будень. Вони є поживним доповненням до українського борщу, різних супів, печені та інших страв. Використовуються протягом всього Кола Сварожого. В українців відоме також дівоче ворожіння на пампушках, подібне до ворожіння на балабушках. В деяких областях України пампушки - обов'язкова страва на поминках, яка, можливо, витіснила давніші книші.

Мандрика

Мандрика — також виріб з тіста, часто з сиром, що має вигляд невеличкого коржика або пампушки: сир перемішують з мукою, маслом, яйцями і печуть у духовці. В обрядах Кола Сварожого мандрики використовують навесні, коли виганяють худобу на пасовище. Ними обдаровують пастухів, щоб добре пасли довірену їм череду. Мандрики також беруть з собою на пасовище і під час Зелених свят як обрядову страву. На літні Ярильські святки (Похорон Коструба) випікали багато мандриків, якими наділяли переважно дітей. Мандрики приносять у жертву Водяникові, пускаючи на воду. Мабуть цей давній звичай і ліг в основу християнського звичаю випікати мандрики на Петра, що збіглося в часі (29 червня). Близько цього часу (кінець червня) перестає кувати зозуля, звідси й приказка: «Зозуля мандрикою вдавилася».

Галушки

Галушки зустрічаємо в обрядовій поезії переважно весняного циклу. Проте ця страва є однією з улюблених і поширених в Україні. Галушки виготовляють переважно з прісного тіста і варять у воді, супі чи молоці. Бувають різані або рвані галушки, залежно від способу приготування. Суп з галушками приправляють часником.

Не важко переконатися, що хліб у житті українців займав найпочесніше місце. До нього звертаються то ніжно й лагідно — *хлібойко*, то поважно — *хлібове* (множина). У весільному обряді окремий ритуал зветься *хлібини* — коли батьки нареченої подають сватам хліб на знак згоди на шлюб. Велич хліба оспівано в багатьох обрядових піснях:

*По тих обрусах а все хлібове.
А все хлібове, а все пшеничні,
А все пшеничні, в Бога величні!
(колядка).*

Слово **хліб** надзвичайно багатозначне:

1. Хліб — врожай: «Всі нивочки сходили, а панові хліб докупи зібрали».
2. Хліб — зерно: «Де дощик пройшов, там хліб ізійшов».
3. Хліб — їжа: «І хліб і до хліба».
4. Хліб — милостиня: «ласкавий хліб», «проханий хліб».
5. Хліб — робота: «Відбивати чийсь хліб», «Перейти на інший хліб» та ін. (Фразеологічний словник української мови. — К 1993. — Кн. 2.— С. 926—927).

Вислів «Хліб-сіль!» вживається як привітання до тих, хто в цей час їсть, побажання смачного (ідентичний рос. «Приятного аппетита»). Наречені запрошують на весілля зі словами: «На хліб, на сіль». Це частий вислів у весільних піснях:

*Сват кланявся хлібом-сіллю,
Дякував за вашу дочку.*

«Водити хліб-сіль» — означає приятелювати, бувати в гостях один в одного, підтримувати знайомство.

Узагальнюючи сказане про обрядовий хліб в Україні, можемо стверджувати:

1. Переважна більшість назв обрядового хліба має праслов'янське або індоєвропейське походження, що свідчить про високий рівень розвитку хліборобської культури на українських землях впродовж тривалого часу.
2. Загалом обряди, в яких вживається хліб, тісно пов'язані зі святами Кола Сварожого (фазами Сонця і Місяця), тому й обрядовий хліб має солярну і люнарну символіку.

3. Перехід від ритуальних жертвоприношень тварин знайшов свій вияв у поширенні нових різновидів хліба та печива, що має форму тварин, птахів, або частин їхнього тіла (роги, голова, ратиці, вим'я тощо), що зумовило й відповідні назви жертвовного хліба.

4. Із втратою знань староруської (праукраїнської) релігії, обрядове значення багатьох видів хліба забулося, хоча на побутовому рівні давні форми, види й назви хліба продовжують існувати й досі.

5. Найбільш архаїчними видами обрядового хліба нині залишаються Великодні та весільні короваї, шишки, а в деяких регіонах - калита.

6. Шанобливе ставлення до хліба, що передавалося від покоління до покоління, нині ґрунтується переважно на традиції, але, на жаль, вже без усвідомлення його магічної, Божественної, ритуальної ролі.

7. Очищення від чужоземних викривлень в обрядах та назвах священного хліба українців можливе за умови повернення народу до своїх Предківських релігійних святощів.

Тільки дотримуючись Законів своїх Пращурів, народ зберігає свою етнічну самобутність і свободу. Про це добре знали наші Волхви і нам передали ці заповіді, викарбовані на дощечках Велесової Книги: «І ніхто не поневолений у краї тому, і нема рабів там, і жертви іншої, як хліби немає».

ВИПІКАЄМО ВЕЛИКОДНІ КОРОВАЇ

Для випікання баб слід використовувати сухі дріжджі, попередньо розчинені у холодній воді. Муку брати вищого сорту, суху. На 3 склянки муки потрібно 1/3 ст. ложки солі, жовтки відділити від білків, протерти через сито, тоді розтирати в макітрі, поки не побіліють. Дріжджове тісто розчинити на молоці, додати яйця і розбивати лопаткою протягом 1/2 год. Тоді поставити у тепле місце, щоб підросло. Після цього розбивати його лопаткою ще близько 1 год, підсипаючи мукою. Коли тісто підросло, вимішати його і заповнити 1/3 форми, змащеної маслом і обсипаної тертою булкою. На дно цієї форми покласти змащений маслом паперовий кружок. Дати тісту ще підрости і обережно, щоб не сіло, поставити в духовку. Тісто повинно бути досить рідке. Коли баби випікаються, не можна робити протягів. Для запаху до тіста можна додати цедру з 1 лимона, гіркий мигдаль, мускатний горіх та ін. Готову бабу змастити помадкою. (За рецептами Ольги Франко. ПРАКТИЧНА КУХНЯ.- Коломия, 1929).

УКРАЇНЬСЬКА БАБА. 3 склянки протертих через сито жовтків і 3/4 склянки білків збивати до утворення пухкої маси, тоді додати 1 1/3 склянки розчинених у воді дріжджів, 2 1/2 склянки муки запарити 2 1/4 склянки молока і залишити на 1/2 год. Запарену муку вимісити на однорідну масу, додати яйця з дріжджами, вимішати і залишити, щоб тісто підросло. Відтак додати 1 ч. ложку солі, 6 склянок муки і місити тісто протягом 1 1/2 год. Долити 1 1/3 склянки масла, досипати 2 1/2 склянки цукру, 1/3 склянки перемеленого гіркого мигдалю або цедру з 1 лимона і продовжувати місити, поки на тісті не з'являться пухирці. Коли тісто підросло, перекласти його у форму і залишити в теплом місці, щоб ще підросло, і випікати у духовці 1 год.

ДІД. Це печиво випікати у вигляді дерев'яного пня з корою і сучками довжиною 1 м, діаметр нижнього кінця 10—15 см, верхнього 5—7 см. Взяти залізний прут, наче рожен, обгорнути його грубим білим папером, змащеним маслом, перев'язати папір нитками і встановити на цеглинах (з одного боку 3 цеглини, з другого 4)

так, щоб можна було обертати на вогні. Коли папір розігріється, набирати ополоником тісто і обливати ним вал (обгорнутий папером прут). Під вал підставити посудину, до якої стікала б решта тіста. Коли тісто зарум'яниться, наливати ополоником черговий шар і т. д., — поки тісто не закінчиться. Під кінець повертати вал повільно, щоб з тіста утворились різні виступи у формі сучків, пекти над жаром. Коли "дід" охолоне, стукнути вужчим кінцем вала об землю, щоб тісто зсунулося. Прикрасити білою помадкою і квітами.

Приготування тіста. I варіант. 1 кг свіжого масла розтерти до утворення піни, вбити по одному 40 жовтків, одночасно досипаючи по 1 ст. ложці 700 г цукру. Все це розтирати, поки жовтки побіліють, тоді долити 1/4 л вершків, досипати 1 кг муки, домішати піну білків з цедрою з 1 лимона.

II варіант. Приготувати тісто з 1 кг муки, 1 кг перетопленого масла, 1 кг 250 г цукру, 50 жовтків, 2 склянок вершків, додавши 10 г перемеленого гіркого мигдалю, 1 ч. ложку кориці, мускатного горіха і цедру з 1 лимона.

СТОРІВКА ТОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Наші читачі скаржаться, що досі мало літератури про Рідну Віру, немає ні радіо, ні телепередач, і просять видрукувати список книжок і статей, які можна дістати в Україні. Держава, на жаль, поки що не зацікавлена в розвитку рідної духовності, тому ми, рідновіри, й не маємо ні офіційної підтримки, ні спонсорської допомоги. Те, що мені вдалося видати власними зусиллями та при допомозі передових, вільно мислячих видавців (крім газетних статей), подаю для ознайомлення нашим читачам. Добиватися ж теле- і радіопередач може кожен рідновір в будь-якому місті чи селі України - треба тільки писати свої відгуки на передачі та побажання. Я завжди охоче приймаю запрошення виступити на радіо чи телевізії. Однак небагато знаходиться сміливих журналістів. Сподіваюсь на Вашу активність, шановні Побратими і Посестри рідновіри.

канд. філософ. наук **Галина Лозко**

МОЇ КНИЖКИ ПРО РІДНУ ВІРУ

1. Волховник: карби язичницького віровчення. - К.: Укр. Центр духовної культури, 1994. - 16 с.
2. Лозко Г. Українське язичництво. - К.: Укр. Центр дух. культури, 1994. - 96 с.
3. Лозко Г. Українське язичництво. - К.: Фотовідеосервіс, 1995. - 120 с.
4. Лозко Г. Українське народознавство. - К.: Зодіак-ЕКО, 1995. - 368 с.
5. Правослов: молитви до Рідних Богів. - К.: Світовид, 1995. - 96 с.
6. Łozko H. Rodzima wiara ukraińska. - Wrocław, Tororzef, 1997. - 126 s (Рідна українська віра. Переклад польською мовою).

КНИЖКИ З МОЄЮ УЧАСТЮ

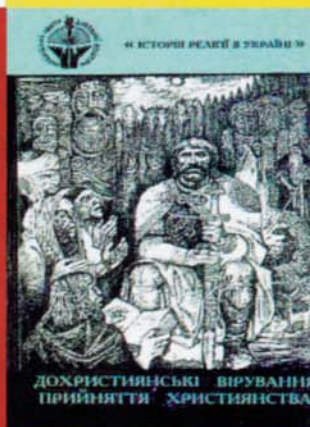
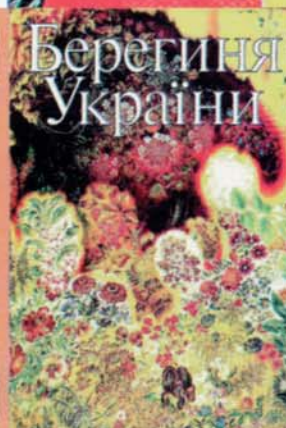
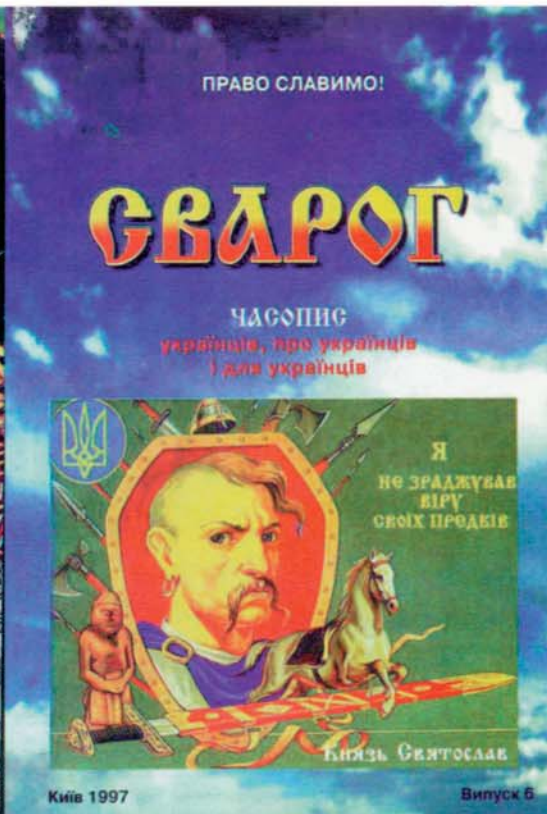
1. Берегиня України. - К.: Мистецтво, 1996 (Лозко Г. *Коло Свароже 1995-96*). - 288/10 с.
2. Українські символи. - За ред. М. Дмитренка. - К.: Народознавство, 1995 (Лозко Г. *Українські символи та священні знаки. Древа та куці. Тварини і птахи*). - 140/20 с.
3. Релігієзнавчий словник. - За редакцією А. Колодного і Б. Лобовика. - К.: Четверта хвиля, 1996 (статті Лозко Г.: *Велес, Відьма, Віщуни, Вогнепоклонство, Волхви, Волховник, Дажбог, Диявол, Дідько, Домовик, Замовляння, Лісовик, Мавка, Перевертень, «Православ'я», Рідна Віра, Стрибог, Світовид, Язичництво, Яровит*). - 389/20 с.
4. Історія релігії в Україні. - Т.1: Дохристиянські вірування. Прийняття християнства. - К.: Укр. Центр дух. культури, 1996 (Лозко Г. *Релігійна святково-обрядова культура давніх українців. Двовір'я в українській релігійності*). - 384/60 с.
5. Мала енциклопедія етнології та етнографії. - К., 1996 (статті Лозко Г.: *Етнічна дерматогліфіка. Етнічні складники українського характеру. Етнографія в Україні. Мова і національна психологія. Палеоантропологія. Соматична антропологія. Соціопсихічні складники українського характеру. Українська етніміка. Українське язичництво. Етнографічне районування України. Атрофія національного почуття. Гіпертрофія національного почуття. Д. М. Овсянико-Куликівський*). - 942/13 с.
6. Абетка етнополітолога. Під редакцією академіка УАПН Ю. Римаренка. - В 2 т. - К.: Школяр, 1996. - Т.1. - 224/4 с.
7. Світова та вітчизняна етнологічна думка. Під ред. Ю. Римаренка. - Київ, Донецьк, 1997. - 320/2 с.
8. Хрестоматія з української літератури. - Укл. Жебка І., Жебка М. - К.: Наук. думка, 1997 (Лозко Г. *Український Олімп*). - 502/23 с.
9. Навчально-тематичні плани і програми курсів підвищення кваліфікації вчителів-предметників при обласних інститутах післядипломної освіти (удосконалення вчителів) та вищих учбових закладах. - За ред. Данилової Г.С. - К.: УІПКККО, 1997 (Лозко Г. *Навчально-тематичний план і програма з українознавства*). - 170/38 с.

МОЇ СТАТТІ, ПРОГРАМИ, СПЕЦКУРСИ З УКРАЇНОЗНАВСТВА ТА РІДНОЇ ВІРИ

1. Лозко Г. Етногенез та антропологія українців // Українська мова і література в школі. - 1992. - № 2.
2. Лозко Г. Забуті праці про пелазгів // Книжник. - 1992. - № 2.
3. Лозко Г. Мова - генетичний код // Українська мова і література в школі. - 1993. - № 2.
4. Лозко Г. "Слово о полку Ігоревім" - пам'ятка української культури // Дивослово. - 1995. - № 9.
5. Лозко Г. Право славимо! // Українська культура. - 1995. - № 1.
6. Лозко Г. Право славимо! // Людина і світ. - 1995. - № 9.
7. Лозко Г. Теонімія Велесової Книги // Сварог. - 1995. - Вип. 2.
8. Лозко Г. До питання етики міжрелігійних відносин // Сварог, 1995, вип. 3.
9. Лозко Г. Два ювілеї славетних українок (420-та річниця з дня народження Галшки Гулевичівни і 125-та з дня народження Лесі Українки) // Сварог, - 1996. - Вип. 3.
10. Лозко Г. Як засієш, так і вродить // Сварог. - 1995. - Вип. 3.
11. Лозко Г. Рідна Віра // Дивослово. - 1996. - № 5-6.
12. Лозко Г. Етнічна віра українців і доля держави (універсальна авторська програма спецкурсу з релігієзнавства) // Сварог. - 1996. - Вип. 4.
13. Лозко Г. Релігієзнавство в системі українознавчих дисциплін // Післядипломна освіта керівних педагогічних кадрів. - К.: УІПКККО, 1996.
14. Лозко Г. Яйце-Райце // Сварог. - 1996. - Вип. 4.
15. Лозко Г. Релігієзнавство та українознавчі дисципліни // Рідна школа. - 1997, № 1.
16. Лозко Г. Волхви // Сварог. - 1997. - Вип. 5.
17. Лозко Г. Спасівка // Сварог. - 1997. - Вип. 5.
18. Лозко Г. Осенини - осінні жіночі свята // Сварог. - 1997. - Вип. 6.
19. Лозко Г. Санскрит і українська віра // Сварог. - 1997. - Вип. 6.
20. Лозко Г. Берегиня: Богиня чи Русалка? // Сварог. - 1997. - Вип. 6.
21. Лозко Г. Етнічна культура і "загальнолюдські" цінності // Післядипломна освіта педагогічних кадрів. - К., 1997.
22. Лозко Г. Українська релігія // Громада: журнал Товариства українців-соборників. - Австралія, 1997. - № 12-1.

Капище у Переяславі

УКРАЇНЦІ !

Читайте і поширюйте
 Всеукраїнський язичницький часопис

СВАРОГ

часопис українців, про українців і
 для українців.

УКРАЇНА –

Рідна Земля,
 Рідна Мова,
 Рідна Віра

